MODERN KÖNYVTÁR
SZERKESZTI: GÖMÖRI JENŐ
108-112. SZÁM

KARINTHY FRIGYES

IGY IRTOK TI

- IRODALMI KARRIKATURÁK -

- DEZSŐ ALAJOS ÉS MAJOR HENRIK KARRIKATÚRÁIVAL -

BUDAPEST, 1912
KIADJA AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R. T.

Költeni annyi, mint itélőszéket
tartani önmagunk fölött.

(IBSEN)

Gábor Andornak
meleg kézszoritással

TARTALOM

I.
MAGYAR ANTOLÓGIA

Ady Endre, a nacionalista
Babits Mihály, a klasszikus
Kosztolányi Dezső, a szimbolista
Kemény Simon, a drágakőmíves
Szabolcska Mihály, az egyszerü
Szép Ernő, a naiv
Tóth Árpád, a finom
Gellért Oszkár, a familiáris
Gábor Andor, a cinikus
Kaffka Margit, a differenciált
Füst Milán, a zord
Petőfi Sándor, a petőfi
Magyar kabaré

II.
MAGYAR PRÓZA

Herczeg Ferencz, az előkelő
Bródy Sándor, a meleg
Molnár Ferenc, a gyermekismerő
Molnár Ferenc, a drámairó
Móricz Zsigmond, a tősgyökeres
Szomory Dezső, a raffinált
Szász Zoltán, az emancipált
Erdős Renée, a viharos
Pósa Lajos, a gyermeteg
Eötvös Károly, az adomázó
Mikszáth Kálmán, a zamatos
Szomaházy István, a népszerü
Pekár Gyula, a tudományos
Magyar képkritika
Magyar ujságirás

III.
KÜLFÖLDI PRÓZA

Wilde Oszkár, a hedonista
Ohnet György, a lélekbúvár
Ibsen Henrik, a ködös
Zola Emil, a realista
Rostand Ödön, a ragyogó
Arcübasev, a modern
Bernstein Henrik, a hatásos
Kneipp Sebestyén, a józan

IV.
OPTIMISTÁK
(Néhány szatira)

1. A kályha mindenkihez meleg
2. Na végre egy egészen könnyü kis futó viszonyt fogok kötni...
3. A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy kifeslett bimbó...
4. Buxbaumné, a fa
5. A tanulság
6. Május
7. Együgyü mese

Célozni tanulnak a katonák egy káplár vezetése mellett. Nem valami fényesen megy a dolog. A káplár dühösen szidja regrutáit, aztán kikapja a puskát egyiknek a kezéből, mikor épen megint elhibázta.

- Szamarak, - kiabál a káplár, - tudtok ti lőni! Adjátok ide azt a puskát! Ide nézzetek!

Céloz és hetykén lő. De nem talál. Egy percre zavarba jön. Aztán mérgesen rámordul az egyik katonára:

- Igy lőssz te!

Megint céloz. Nem talál. Egy másikhoz fordul:

- Igy lőssz te!

És igy tovább. Végre kilencedszer talál. Mellére üt:

- És igy lövök én!

*

A kilencedik lövés még késik. A káplár keze még reszket, de szemei egy árnyalattal talán már tisztábban látják a célt.

K. F.

I.
MAGYAR ANTOLÓGIA

HADY ENDRE

Moslék-ország

(Megjelent német és francia fordításban is)

Jött értem a fekete hajó
Jött értem fekete vizen.
Álom-királyfit, vitt tova vitt
Moslék-országnak mentiben -
Fekete hajó, fekete vizen.

Moslék-ország, hajh, cudar ország,
Hajh, Hortobágy, zsir-szivü rém;
Hajh, Átok-város, Redves-ugar:
Piszok hazám, mit kapaszkodsz belém?
Fekete vizeken jöttem én.

Vagyok a nyugati sirály -:
De magyarnak köpött ki a föld
Moslék-ország a nyakamon ül
Engemet Moslék-ország örökölt:
Nyöszörög a hájszagu föld.

Már nem megyek el, fekete hajó
Moslék-ország hagy' örülj, szegény!
Laza ferdinen, laza ferdinen
Fekete vizen, fekete legény,
Hajh, kutyafáját, szomoru legény.

Leköpöm a multat

Leköpöm a multat
A lélek-pókot, a cudart,
Leköpöm a lelkemet is,
Mert visszanyihog a multba.

Én vagyok Málé király
Én vagyok Málé király
Holdfényes, szelid arcom
Belelobog a nagy éjbe.

A Törpe-fejüek

Nem dolgozni jöttem ide
Nem dolgozni jöttem ide
Törpe-fejü, mit akarsz tőlem?

Nehéz munka az enyém
Nehéz munka az enyém
Mi vagyunk az Uj Undokak.

De jött hozzám egy törpe
De jött hozzám egy törpe
S kérdezte, mit akarok?

»Ti vagytok az Uj Undokak
Ti vagytok az Uj Undokak
Menjetek dolgozni ti is.«

Felgerjedt szittya vérem
Felgerjedt szittya vérem
S rászóltam Törpe-fejüre:

»Hát maga megbolondult,
Hát maga megbolondult,
Hogy mindent kétszer mond, kétszer mond?

BABITS BIHÁLY[1]

(Született Szegszárdon: néhány nappal születése előtt ugyanis titkos figyelmeztetéssel rávette édesanyját, hogy utazzék Szegszárdra, nehogy »Szegszárdon Születtem, Színésznőt Szerettem« cimü leendő versében az alliterációt elrontsák. Már hatéves korában egészen fejlett nyelvezete volt: az iskolában félkézzel harminczezer olyan magyar szót tudott fölemelni, ami »B«-vel kezdődik, mig iskolatársainak a fáradtságtól már kilógott a nyelvezete. A fogarasi elemei és a verseci főgimnázium nyolc osztálya jártak beléje, azonkivül nála végzett a budapesti tudományegyetem filológiai fakultása. Majd a technikára került, ahol több szabadalmat nyert, ujfajta aluminium ige-kötők-, szó-csavarok- és kettősfedelü mondatszerkezetekre, melyek Edisonnak »A modern verstechnika vivmányai és a villamos nagyanyacsavar« cimü munkájában is fölemlitvék. Nyersei nyőleg a Nyugatnál nyelentek meg: legutolsó kötete a »Főtisztelendő ur, kérem, az esti takarmány-szállitás minden valószinüség szerint megérkezik« cimü, hosszu feltünést keltett.)

A Klasszikus Gyomorgörcsök ciklusból

F u t u r u m E x a c t u m

Plutó e torzót márványból szoborta
Ó torzók torza, bőrző Dunakorzó
Ó korzók korza, őrző dunnaorzó
Mint ferde torta és megint retorta.

De Afrikában fú az áníipasszát
És négerek masszálnak pántlimasszát
És ott az ég oly régi, égi méla.

S tán pápuákok pengetnek poros fát
S nem lesz Nyugat már, sem Fenyő, sem Osvát
S még él Balázs, még él a méla Béla.

A n t i k s z e r e l e m

„S megint előlről...”

A szeretőm fiús, görög leány,
Lányos, török fiu, ki egykor élt,
Ahol tajtékot Aagis öble hány.

És Athenben született auzgewélt,
De most közöttünk jár, bár ő egy antik,
Kihez ma lelkem esdve igy beszélt:

[1] Az eredeti „Mihály”-t belügyminiszteri engedélylyel „Bihály”-ra változtatta költőnk, azzal a megjegyzéssel, hogy tehetségtelen keresztapja nem gondolt az alliterációkra.

»Ó kancsók kincse, ó görög romantik,
Orsók korsója, drágamivü borsó,
Akit szeretnek Bélák és a Bandik.

»Te tarfejü, tritóni, tarka torzó,
Dús, dőre dátum és dalos dativusz,
Post, penes, pone, praeter, ablativusz.

»Ki bún borongva, barna, bús bajuszszal,
Beteg bolyongó, béna bink balán...
És szólt a lány, gradus genitivusszal:

»Mi, hát nekem bajuszom van talán?«
S én szólék: Ó, kegyed mély mivü marha,
Ezt mondtam csak a széphangzás mián.

»De hogyha ezt nem érti, drága mirrha,
Egymáshoz nincs közünk, se végre mátul,
Kegyed nem készült, aztán hol az irka?

»Az ember végre még sincs csupa fábul,
Kegyed nem tudja, mi az asszonánc?
Eriggyen, mert rugok beléje hátul. -

(S megint előlről.)

Dana Idák[2]

Lent a lenső lélekuton {Hádesz öblén, [hol a lélek élet - állott (élet - állott, mint az állat) s aspodélosz illatokkal] öblögetve, ablakokba} ablakokba öblögetve, öblögekbe ablakogva és makogva és mekegve.

És mekegve és magokva $\sqrt[2]{\text{lent a}}$ mélybe, lent az éjbe, hol a kéjbe $\left(\frac{\text{éjbe, mélybe}}{\text{kéjbe, éjbe}}\right)$ Ötven asszony, logarithmus ötven asszony és emelve és kivonva, négyzetekre köbgyökökre, ötven asszony, hetven asszony, százhuszonhét bűnös asszony, ötven órjás amphorába, asfodélosz ötven asszony = bünös asszony, mennyi jött ki, mennyi jött ki

Százkilencven bünös asszony, óriási amphorába $\sqrt[2]{\text{amphorába,}}$ rába, rába, majd mekegve, (log) majd makogva, mindörökre, mindhiába, (mert hiába [mind hiába] töltögetve, öblögetve) öblögetve ablakokba, ablagokva, és makogva, öblögekbe[2] és mekegve és mekegve és makogva $\sqrt[3]{\text{fogjanak}}$ meg, fogjanak meg...

(Megfogják.)

[2] Matematikai költemény

TROMBOLÁNYI DEZSŐ

I.

(Született Harsonán, mint »A Hét« belső munkatársa, szerdán, lapzárta előtt két nappal. Még idejekorán megirhatta »Trombita-szonáta« cimü szezon-cikkét. Később az »Innen-Onnan« rovatot vezette: ő volt »A Hét« legelső »Innen-Onnan«-istája. Szinházi kritikáit ugyanott végezte. »Négy fal között« cimü verses kötetével tünt fel, melyet később »Négy fal, egy plafon és egy padló között« helyesbitett kiadásban ismert meg a közönség. Több politikai és közgazdasági szonettet irt: jelenleg a Trombitagyárosok Országos Szövetségének tiszteletbeli igazgatója. Ép és egészséges ember, fiatalabb korában tifuszon ment keresztül és kétszer a Petőfi-társaságba is jelölték, de mindkét alkalommal csakhamar felgyógyult.)

»A szegény kis trombitás szimbolista klapec nyöszörgései« cimü ciklusból[3]

I.

Mint aki halkan belelépett.

És jönnek távol, ferde illatok
Mint kósza lányok és hideg cselédek
Kiknek bus kontyán angyal andalog.
Mint aki halkan belelépett.

Mint aki halkan belelépett
Valamibe... s most tüszköl s fintorog
Mint trombiták és roppant trombonok
S a holdvilágnál szédelegve ferdül
Nehéz boroktól és aranyló sertül
Ugy lépek vissza mostan életembe
Mint kisfiu, ki csendes, csitri, csempe
S látok barnát, kókuszt, koporsót, képet -

Mint aki halkan belelépett.

VIII.

A kis edény.

Oly furcsa és merev.
Aranyhabos tó, emlék-temető
Emlékek ágya, ágyak ápolója,
Mély, puha párna, pincsi, pince, pólya
Emléket emtet, engem temet ő
Fehér és csendes. Üllök rajt, kis ingbe -
És távoli mély országokba int be
Mint folyt arany és mint ezer ezüst,
Oly bus, fehér, olyan igénytelen

[3] Harmincnyolcadik kiadása megjelent a „Mudern Könyvtár” huszonkétezredik számában.

Becéz, reámnéz és tréfál velem
Mint egy kis fehér legyező,
Csak rátekintek s igy szólok: ez ő.
A jó, szelid, a kedves, pici teknő -
De néha megnő -
És néha horpad s néha szétreped
És szerteszökken szörnyü fergeteg
És a homályban bőszen harsonáz
És akkora már, mint a ház
És orditunk és sirunk: diadal
És ilyen fiatal
S mint kürtök öble s vérző trombiták
És néha vág.
És néha vég.
És néha olyan, mint az ég.
S mint longa, linga, lunga, lenge lég
(Még, még.)
És borzadunk az égbe, nyögve, sirva
És néha néz ránk -
És néha olyan, mintha verset irna.

XIII.

Én nyafogok
Az életben, mint kevesek
Én nyifegek
Távol mezőkön bőrző levesek
Én nyühögök
Valami van, valami nincs
Én szepegek
Valami kósza, kótya kincs
Én szüpögök
Az éjbe, későn és korán
Én szipogok
Az orromon, e roppant trombitán.

KÖMÉNY CHIMAUNE

(Nem tévesztendő össze Hunyadival, akinek ruháit a kenyérmezei ütközetben felvette, hogy megtévessze a török hady-kritikusokat. A Külső-Csótánirtó-utcában született, egy souterrain pincé-ben: atyja az ősz ruebalayeur, ebédnél mindig megverte, ha nem akart a sublód körül szanaszét heverő rubinserlegekből inni: csak igy magyarázható ugyanis, hogy később képtelen volt másból inni, mint rubinserlegből, mely tünetet a kiváló költő egy orosz kritikusa és kommentátora róla irott munkájában igy foglal össze röviden: »aufgevakszn beim Rubinserleg«. Hetvenéves korában halt meg, egy darab rubintól, amit háromér nyári szaláminak nézett és lenyelt. Beszédet Rubinstein főpap mondott fölötte: fejéből, végrendeleti meghagyása alapján edényt csináltak, N. N. urasszony részére; miután azonban nevezett már nem élt, a Végrendelkezési Törvénytár 1908/B. 27-ik paragrafusa értelmében az edény örökös még életbenlévő férjére szállt, az összes illetményekkel együtt.

Verseit a »Bányaipar Részvénytársaság« sajátitotta ki, kohászati célokból.)

Lábaim

Mily vörösek, mint égő rubinok
És sárgák néha; harsogó topáz.
Hidegbe félve, kéken kéklenek
És a halál háttérben orgonáz.

A Rémület most zöld opál-szoba,
Rohadt agyamban szüköl és gütyög
Fekete sávok közt a sárga hold
S kacag a zöldszemü Rém: a Bütyök.

Néha emelem, néha leteszem,
Néha leveszem, néha ráhuzom,
De többször leteszem, mint emelem
És többször rajthagyom, mint lehuzom.

Szegény, nehéz, bus lábak néha
Borzadva révedek felétek
Ha föllázadnátok egy éjjel
S mikor alszom: megfürdenétek.

Karperec

A szeretőmnek arca kék legyen
És kétoldalt csurogjon lefelé
Hideg barackot egyék véresen,
Meztelenül, egy kémény tetején.
Két lábujja közt tartson egy topázt
És a fején öt drum smaragdt,
Szájába régi, drága türkizek
S röhögjön sirva s szóljon igy: harapd.

Langyos teában üljön homlokig
És énekeljen régi éneket
És zongorázzon régi hegedün,
Amig a türkisz-serleg szétreped.
Hajába főtt gyémántok üljenek,
Egyik füléből lógjon két agát,
Másik füléből lógjon öt narancs,
S ha megunja, akaszsza föl magát.

Napos délelőtt a Dunaparton

(Impresszionizmus)

Mily szép foltok a budai hegyek
Egy asszony jön: a fején nagy kalap
Két kislány és egy kutya játszanak
Távolabb két kis kutya csak
Az ég, mint egy fehér opál
Egy kis asszony most megszólal: Ó Pál,
Egy tábornok agg lábán a vörös stráf
Ifjan, szépen a Világba nevet
Egy angol-flastrom jön, mögötte
Ráragasztva egy ember lépeget.
Menjek talán a borbélyhoz, igen?
S szakállamról, e kék foltról, iziben
Leborotváltatnám magam most?
Ni, látok egy sárga villammost.
A Duna mily szép, kék szalag
S egy sötét nyilás az ut, az alag
S mily friss, lila nyakkendője van annak az urnak, ott
Ki most a hidról a Dunába ugrott.
S mily szép az a kékhaju nő
Ki után, mint fekete folt, futok
Mily sárga, szép folt az a nő
S mily szép, kék folt a képemen az a folt
A pofontól, mit férjétől e percben kaptam volt.

SZABÓCSKA MIHÁ'

(Nem, ezekkel a modernekkel semmire se megy a kezdő iró: a szerkesztő ur még mindig nem akarja őt beereszteni az irodalomba. Egyszerü, érthető érzelmek és nemes komolyság, az kell nekünk, fiatal barátom, mondta a szerkesztő ur, és nem a modern zagyvaságok, melyekben nincs egyszerüség. Legfőbb a versnél, hogy érthető legyen. Akkor majd meglátjuk.)

Egyszerüség

Nem hivalgó, cifra páva
Nem modern az én szivem.
Egyszerüség lakik benne
Mosolyogva szeliden.

Egyszerü, de tiszta nóták
Amiket én dalolok -
Mert a szivem sugja őket
Nem is olyan nagy dolog.

Ugy csicsereg az én szivem
Egyszerüen, szabadon,
Mint a pintyőke madárka
Fönt a lombos ágakon.

Ami a szivemen fekszik
Azt dalolom, semmi mást:
Legelő, kicsiny birkáktól
Tanultam a versirást.

Egyszerü és tiszta nóta
Gólyafészek, háztető -
Nincsen benne semmi, ámde
Az legalább érthető.

A jó isten egyszerünek
Alkotta az eszemet,
Nincsen abban nagy modernség
Csak szelidség, szeretet.

Kicsi kunyhó, szerető sziv,
Messze égbolt, tiszta, kék -
Fulladjon meg Ady Endre
Lehetőleg máma még.

A mi falunkból...

A mi falunkból jött az üzenet
Áll még a gólya eszterág felett,
Nő még a fü a zöld domboldalon
És bent, az udvaron.

Kertünkben még virul a sok virág
És még rügyeznek tavasszal a fák
És egyre folyik a mezőn a munka
A mi falunkba.

A mi falunkba ákácfák alatt
Fehérremeszelt házak állanak
És estefelé, ha a nap lehull,
Bealkonyul.

A mi falunkba nyáron nő a zab
És éjszaka van, ha nem süt a nap;
Forgácsot vág ki fábul a gyalu,
Csodálatos, csodálatos falu.

Hit, remény, szeretet

(Karácsonyi mellékletekre féláron.)

Szivünk felett, az éjszakából
Csupán a hit mécsese világol,
Tartson hát össze titeket,
A hit, remény s a szeretet.

Legyen a szived egyszerü
Boru után jön a derü
A nyár jön a tavasz után,
S viszont, az ősz a nyár után.

Akárhogy van, s akármikép'
A vers csak akkor szép, ha szép:
Piros fedél, fehér tanya,
És ha nem szép, akkor csunya.

Mert a szivben érzés lakik
Az Isten tudja, hányadik,
S az érzés tiszta dalt kiván
Bizony, szép, tiszta dalt kiván.

Kicsiny kunyhóban szeretet,
Szeressétek a gyermeket
E szent karácsony ünnepén
Önöknek ezt kivánom én.

Mert bibor-bársony vendégség-
Nél jobb egy napi egészség
Opasno je van se nagnuti
Kéretik nem dohányozni.

SZÉPEN! ERNŐ

(A költővélevés ama feltételének, hogy költőnek születni kell, eleget tett. Budapesten pillantotta meg A Napot és rögtön két verset irt bele, melyek közül az egyik igy végződött: »Ha nem jöhettem rózsabokorban a világra, Bokor Rózsában szeretném elhagyni a világot.« Születése után félórával édesanyjának elmondta harmadszor azt a viccet, amit tőlem hallott; maró cinizmusával már gyermekkorában kitünt, mikor anyját »apám«-nak, apját viszont »anyám«-nak nevezte: - mig a pelenkát kedves humorral »pelencsek« gyanánt emlité. Ötéves korában szüleit több kuplében felvilágositotta és megszökött két szininövendékkel: ezután fokozatosan gyermekesedett: de csak huszonötéves korában vált el egészen a fejekeménye, hogy »Mit akartok, én csak egy mafla kis fiu-biu vagyok, csingilingi« cimü verskötetét megirja a »Kis Nyugat« cimü gyermeklapba. Jelenleg járni tanul »Az Est« szerkesztőségében: egyelőre csak mások tyukszemein.)

Az »Ajaj, nehéz kereset ez a neo-primitivizmus« ciklusból

D a l

Mint egy szép, aj, szüz-kisasszony,
Ajaj, szép fehér kisasszony,
Fehérkisasszony, szép kisasszony,
Kisasszonyka, kisasszonyka,
Olyan az én éltem dolga.

Én, kérem szépen, nem vagyok már
Kicsi fiuka, nem vagyok már
Pedig, de jó volna
De jó volna, de jó volna,
Ha én kicsi fiu volna.

Ha én kicsi fiu volna
Csilingelne, lovagolna,
Ujságokba sose irna,
Sose irna, sose irna,
Télen-nyáron csilingelna.

Gyermekkorom, fehér bárány,
Jaj, mint tiszta, havas márvány,
Csilingelve elment messze,
Elment messze, elment messze,
És már nem tér soha vissze.

Csilingelne gyermekkorom
Kicsi kocsim, kis vasutom
Kicsi lábam csilingolna
Csilingolna, csilingolna
Volt réz-halam, réz-angolna.

Én már mostan ám nem játszom
Én már nagy fiunak látszom
Mostan nekem nincs játékom
Nincs játékom, nincs játékom
De még akkor volt játékom.

Mostan már nincsen játékom
De még akkor volt játékom
Volt játékom, csilingeltem
Csilingeltem, csilingeltem
De most nincs játékom nekem.

Nincs játékom, isten bácsi
Azért mondom: bácsi, bácsi.
Ajaj, kicsi fiu voltam
Fiu voltam, fiu voltam
Csilingeltem, csilingoltam
Nincs játékom nekem mostan.

M e g j e g y z é s . Aki ennél még naivabbat ajánl uraságodnak, mint értéktelen hamisitványt, tessék erélyesen visszautasitani.

TÓTH ÁRPÁD

- A d y E n d r é n e k -

Mester, egy ifju agg, setétlő béna, sánta
Szól félszegen feléd, motyogva és szeliden:
Kinek halk nyála folyt, borongó, furcsa ivben
Olvasva énekid a vénhedt utcasárba...
S ki elmekegte őket, nyifegve csendesen,
S halk, holdas esteken, vetvén a keshedt ágyot
Te szent nagy Fenekedbe beléomolni vágyott
Málé kis inasod én szörnyü Mesterem.

Alázattal, szeliden, ki ünnepelni jöttem
Könnyes, fakó szivemmel és trottyos térdemen;
Mely úgy fáj alkonyatkor, csúzos bokámba lenn,
Mikor elaggott felhők boronganak fölöttem.
Mert isten vagy, csekélység, és két isten és három
Oly bús, kietlen mindegy... s eszembe jut a tantim,
Ki egyszer látott téged a pályaudvarban kinn'
S szegény, jó grószpapa, ki ellenőr Parádon.

FELESÉGEZETT GALLÉR OSZKÁR

(Született egy családi tüzhelyen, közel a kéményhez. Csakhamar megházasodott: az elemi iskolában »Feleségem - beleségem« cimü versiképével keltett feltünést. Később a »Nyugat«-ba irt háztartási cikkelyeket, első kötete »A Franck-féle pótkávé Ofélia térdein«, kedvenc olvasmánya ma is serdülő férjeknek. Ő találta fel a gyorsforraló anyóst is. Verseiről Szabolcska Mihály elitélőleg nyilatkozott, mert némely sora arra enged következtetni, hogy nejével viszonya van. A »Magyar Figyelő« ezért, mint erotikus és degenerált modernet, indexre helyezte.)

A Puceráj

Hogy nyitod szét a két hideg ajkad
Amint kimondod: »puceráj«
Puceráj, puceráj.
Puc is, meg áj is.
De ha puc, miért nem áj?
Áj váj.
»Megint itt van a puceráj«
Mondod. »Megint itt van.«
És kis fogad kétfelé nyitod
De miért nem csukod kicsit kissebbre az alsó ajkad
És, miért látszik ki zápfogad
És, miért nem emeled orrocskád
És miért nem képződik egy kis vonal
Az orrod és a szád közt
Amit szétlapitnék, gyömöszölnék
Kiteregetnék, bekennék
Miért nem emeled, csavarod, forditod, ragadod
Miért hullt két szál haj arcodba?
És miért mondod: puc is meg áj is.
És most mit nézel olyan haragosan
Berzenkedő kis struc-madaram.
Mondd, miért nedves most egy kicsit
A balszéle a szájadnak, jobbról?
Mit mondasz?
Hogy menjek a sóhivatalba
És kérdezzem meg ott?
Elmegyek, elfutok, elrohanok
A sóhivatalba és megkérdezem.
És megkérdezem, miért.
Mi - ért. M... mi... miért.

Amint a karod fölemeled

Amint a karod fölemeled
Mennyi bidres-bodros szövet
Hull vissza, mint egy zuhatag
És milyen finom kis pihék
Pelyhedzenek a könyöködbe
A könyököd kinyögöd
És szivembe könyökölsz - au!
Au - vau! Miau!
És milyen fehér vonal emelkedik,
Amint a karod fölemeled
Emelkedik, csavarog, terjed
A könyöködtől a kisujjad körméig
A kisujjad körmétől megint vissza
A kisujjad körmétől visszáig
Amint a karod fölemeled
A könyöködtől a kisujjad utolsó percéig
Tizenöt centiméter
A kisujjadtól a könyöködig tizenöt centiméter
Összesen harminc centiméter.
És hogy rezegnek a szálak
És kicsi pelyhek szurkálnak sziven,
Amint a karod fölemeled,
Hogy fejemhez vágd a levesestálat.

ZÁPOR ANDOR

(Huszonkétéves koráig bölcsészetet, filológiát és esztétikát tanult: rendkivüli tehetség mutatkozott benne a pesszimista lira, filozófiai elmélyedés és az ó-görög végzettragédia miveléséhez. Három év előtt a Stáció-utcában még látta valaki mosolyogni - végre azonban egészen elborult kedélye és átvette a »Fidibusz« szerkesztését. Mint szerkesztőt kemény, kérlelhetetlen szigor jellemzi, katonás fegyelmet tart munkatársai közt: - nem türi, hogy virgonc fiatalságukban elviccelják a humor komoly ügyét - humorban nem ismer tréfát. Egyszer lapjában nemi kérdésekre vonatkozó tréfás fordulatot talált: - azóta nem olvassa a Fidibuszt; - legutolsó esküdtszéki tárgyalásán megbotránkozva hagyta ott a termet, mikor az elnök felolvasta inkriminált cikkét a Juliska bögréjéről. E sorok iróját komoly természetéért szereti és amaz objektiv hangért, mellyel például jelen cikkét megirta. Hosszabb, epikus és didaktikus költeményeit »A Nap«-ba irja, két-két cikk közé: legutolsó drámája is itt jelent meg, a »Taknyos miniszter meee« és a »Rohadnak a pénzecskék« cimü filozófiai értekezések között, tulszedésben. Jelenleg, tekintve, hogy mindjárt három óra lesz, egy nagyobb époszon dolgozik, mütörténeti ambicióval, melynek háromnegyedrésze már megvan. Alábbiakban közöljük:)

Cserebogár, sárga cserebogár,
Nem kérdem én tőled, mikor lesz nyár.
Cserebogár, sárga csereboga,
Csak azt kérdem, mikor megy el Boda.

Ötre nem szokott bevágni.

KAFFKAFF MARGITSÁGOSSÁG

(Született tizenkét évvel később, mint ahogy barátnői tudják, a »Nyugat« egyik vadregényes cikkében, hátul, a kies »Figyelő«-rovatban. Fiatalabb éveiben nagy szegénységgel küzdött, ugy hogy öt-hat szót kénytelen volt mindig egybeirni, nehogy közben kiszáradjon a tinta, annyira kellett vele spórolni; ekkor szokta meg az ilyen szófordulatmindegységek gondolatát. Nagy érdemeket szerzett orvostudományi értekezések versbefoglalásával: a »Ha tudnád, nekem a foltmeglátásosságok hogy fájnak« cimü népdalát szerte éneklik a Nagy Magyar Lipót-köruton. »Talpra magyar, hi a megérzés differenciáltság« cimen forradalmi dalokat is irt.)

Charles

(Putriban lakik a Sári,
De jó volna véle cicázni,
Van még egy rongyos krajcárom
Azt is a Sárinak adom.)

A lelkem, ó, furcsa lelkem,
Feléd kitermelődik, kimindegységesedik
S bár finom és differenciált a poutri,
Amelyben lakol,
Charles, te énségességem érzője,
S mély asszonyiságom alatt:
Ó, jó volna veled differenciálódni,
A poutriban
Keresni legalantlappangóságok türkizét
Keresni meglátásokat
És megérkezéseket
És ritkán kiválthatóságokat -
Ó, van még, van még,
Van még egy régi rezem,
Régi japán, csontszinü krajc,
Japánkodó, kicsi-bicsi, furcsa japán,
Amit japám adott,
Charles, eljapánkodásaimat
És kicsi, fehérszélü, ékszermivü dobozom
Néked adom, neked adom
Neked adom. -

FÜST MILÁN

(Hosszu ideig a »Nyugat« körül lebegett, mignem a szerkesztő feltalálta a Füst-nélküli Nyugatot, azóta csak gyéren jelentkezik. Az 1905-ik olimpiai versenyen egy 35.04 méteres vers-sorával ő nyerte meg a távköltés világbajnokságát. Első versei spulnira csavarva jelentek meg, kritikusai még nem végeztek a lebonyolitással, s igy vers-sorainak még csak elejét ismerjük, hátulról visszafelé: állitólag igy van értelmük. »Aggok a hideg vizben« cimü drámájának alapgondolatát a leküldött bányászoknak még eddig nem sikerült felhozni. Jelenleg egy hosszabb verssoron dolgozik, visszavonulva birtokaira, a sarokasztalhoz, közvetlen a Fizető Pincér hófedte csúcsai mögött!)

Epigramm

1. sor. Jaj, Uram, engem bántanak.
2. ” Nekem hideg nyállal kenik homlokom is.
3. ” És bizonyos tekintetben mindig rugnak hátulról.
4. ” Jaj, roppant hideg hagymákat eszek.
5. ” És nekem kezeim ragadnak.
6. ” Jaj, tele van a föld bélülről kukacokkal.
7. ” És most jut eszembe, hogy az ember nem él örökké.
8. ” Jaj istenem, szerkesztő ur, mit tetszik szólni hozzá, hogy az ember meghal.
9. ” És fekete földben sötét homokot eszik ragadós gombócokba összeragadva.
10. ” Jaj, kesserü igy az élet, azér’ mondom, szerkesztő ur kérem, borzasztó nehéz az ember élete itt ezen a földön, bizony, bizony, s a sulyos angyal letorpad.
11. ” S fáklyáját lefelé forditja.

TALPRAMAGYAR SÁNDOR

(Született a Nagy Magyar Alföldön, a Kárpátoktól az Adriáig és visszafelé, egy anyától, a Sorsharag nevü unokafivérével. Huszéves korában bejelentette a sóhivatalnál, hogy mindenkinek szabadnak kell lenni, magyar szabad, osztrák szabad, olasz szabad, német birod. szabad. Később a Magyar Lánccsörgető Egyesület Részvénytársaságnál kapott alkalmazást, mint főcsörgető, majd a Külső Tavaszmező-utcában világitási minőségben müködött, a szabadalmazott lángelme-égő társulatnál. Számos óriás jelentőségü felfedezést tett, igy például ő jött rá, hogy a szerelem sötét verem és hogy kint egy mezőn az ember jobban érzi magát, mint egy sötét szobában lecsukva fejjel lefelé, összekötött kézzel. »Csatában esem el, mibe fogadjunk« cimü versében megjósolja, hogy csatában fog elesni, mely igéretét be is váltotta. Másik igéretét »Szeptember végén« cimü versében, melyben azt irja, hogy nem csatában fog elesni, viszont nem váltotta be. Szobra a Dunaparton áll, fölfelé tartott három ujjával jelzi a közvetlen alatta állomásozó propeller-közlekedés másodosztályu menetdiját: - mások szerint viszont arra esküszik, hogy Ábrányi Emilt nem is ismeri, nemhogy ő szólitotta volna fel a róla szóló költemények megirására.)

Barna kis lány szemének a...

Barna kis lány szemének a lángja
Idetüzött szivem pitvarába.
Kis halacska szőke Tisza vizén,
Örömében akrát ugrok biz én.

Olyan az ő lelke, mint a rózsa,
De mint az a fehér, tiszta rózsa,
Fehér rózsa az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme.

Barna kis lány, mikor megláttalak
Bennem mindjárt nagy szerelem fakadt,
Megláttalak New-York kávéházban,
Mint harmat kökörcsin-virágban.

Kacsintottam, barna kis lány, neked,
De te ültél zordon férjed mellett.
Barna kis lány, te a fényes hajnal,
Férjed pedig a fekete éjjal.

Szinmüvészet a te hivatásod,
Barna kis lány, magyar vagy te, látom,
Magyar az a fényes lelked neked,
Az Isten is magyarnak teremtett.

Zordon férjed tojást evett, hármat,
És titokban megcsipte a vállad.
Hej, titokba, te is mosolyogtál,
De hej, bizony, énreám gondoltál.

Beültetek aztán kocsikába,
S elmentetek egy nagy szállodába.
Igaz, magyar szálloda volt az is,
Igaz, magyar a lelked neked is.

Kiskapunál, hej, megálltam ottan,
Reszketett a szivem, rád gondoltam,
Rád gondoltam, remegő szivedre,
Fehér galamb, magyar szép lelkedre.

Rád gondoltam, gondolsz-e most énrám,
Kis kezedet összeteszed mélán.
Megértetted-e az én lelkemet,
Mint a szellő a fényes felleget.

Fehér rózsa az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme,
Barna kis lány, ha te szeretsz végre,
Felrepülök a csillagos égbe.

MAGYAR KABARÉ

(E hosszas és beható tanulmány után végre eléggé érettnek érzi szellemét a kezdő iró, hogy Budapest kényes izlésü közönségének kabaré-kuplét alkosson.)

Emil

I.

Ne kérdezzék, hogy a nevem mi
Én nem vagyok már senki, semmi.
Egy szomoru pónem vagyok,
Budapesti pónem vagyok.
Mindenki ismer
S froclizni is mer,
Mert én vagyok a szomoru Emil.

R e f r é n :

Emil, Emil,
Maga szegény Slemil
Mondja kérem, minek él maga?
Emil, Emil
Hát maga még remil?
Szálljon rá az isten haraga.
Emil, Emil
Menjen a fenébe
Pofozza meg az Isten magát;
Emil, Emil
Törjön ki a nyakad,
Szakadjon a Haas-palota rád.

II.

Ilyen pechet senkise nem látott,
Eszi fene az egész világot,
Én szomoru pónem vagyok
Budapesti pónem vagyok;
Orfiba járok,
Kabiba[4] járok
És én vagyok a szomoru Emil.

R e f r é n :

Emil, Emil, stb.

[4] A gyöngébbek kedvéért: Orfeum, Kabaré.

II.
MAGYAR PRÓZA

A MUNKA DIADALA VAGY A MEGTÉRT FŐUR

Tanulságos ifjusági szinmü 4 felvonásban, irták Herczeg Lajos és Pósa Ferenc.

I. FELVONÁS
(»A léha társaságban.«)

Egy főuri várkastély belseje. Könnyelmü fényüzés, elszórva a falakon és padlón. Minden majdnem olyan előkelő, mintha a Vigszinház rendezte volna be. Több főurak, könnyelmüen kártyáznak és fényüznek. Livrés szolgák orgiát hordoznak körül. A Könnyelmü Főur egy ottománon ül és mereng.

A Léha Főur (odajön és vállára üt): No, mi az, kedves Bikhbakhfalvvy? Talán valami bánata van, ej, ej, ej.

A Könnyelmü Főur (cigarettára gyujt): Bánat? Bolondság. Mi, gavallér emberek, nem bánkódhatunk, mert mi vagyunk a felső tizezer. Bánat?! Ejh! (Egy velencei tükröt dévajul berug.) Keseregni? Mindegy. (Hirtelen fojtó zokogásba tör ki, majd legyőzi magát és vidáman kiröpiti az ablakon aranyóráját.) Már kilenc óra, kedves gróf. Nőt. (A Könnyelmü Leány beperdül. Vörösre van a szája festve, szemei beesve. Trágár dalokat énekel és a Könnyelmü Főur ölébe ül. Többiek kártyázva és fényüzve el.)

III. FELVONÁS.
(»Ime, idekerült a főur.«)

(A szin széltében két részre van osztva: alul egy három köbméter terjedelmü, nyirkos, földalatti tömlöc, vasráccsal: ezen nézhet be a közönség egyenkint. (Külön jegy.) A felső rész a mennyországot ábrázolja, ahol egy aranytrónuson ül a jóistenke, jobbján Herczeg Ferenccel. Egy felhőn ül a Könnyelmü Leány és ibolyákat köt, fején ajouros glóriával.)

A Könnyelmü Főur (vasláncokkal lebilincselve fekszik a tömlöc fenekén és véres tenyerekkel vájdlingokat surol.)

A börtönőr (bejön és hátbarugja, azután kimegy).

A Könnyelmü Főur (siri hangon elszavalja Wilde Oscar »De Profundis«-át a 73. oldaltól alul, hatodik sor, végig).

A Becsületes Munkás (belép): Jau napot.

A Könnyelmü Főur: »Mindnyájan rabok...«

A Becsületes Munkás: Nem igaz. Nem kell kétségbeesni. Dolgozni kell menni. Dolgozni jó. Elcsüggedni nem illik. Én is dolgozom. Sintér vagyok. Fáradságunknak gyümölcse leend. A munka nemesit. Ki mint veti ágyát, ugy alussza álmát. Bibor, bársony, vendégség, jobb egy napi egészség. Mindnyájan emberek vagyunk. Legjobb szakács az éhség. Kihajolni veszélyes. Zabrenjeno je na pod kola pljuvati.

A Könnyelmü Főur (megrendülve): Ah, uj szókat hallottam! Uj dolgokat ismertem meg!! De hiába, hiába?... Kiért, kiért dolgozzam, ó? (E percben megnyilik a tömlöc teteje és a fölöttük levő mennyországból a Könnyelmü Leány egy ibolyakoszorut pottyant le, mely a Könnyelmü Főur nyakába esik. Egyidejüleg két fehér galamb röpül le vállaira és csókolódznak. A Könnyelmü Főur magábarogyva zokog és elhatározza, hogy sintérnek megy.)

IV. FELVONÁS.
(»A szerelem mindent megbocsát.«)

(Szin: egy liliom kelyhe. Apró székek, szirmokból, levelekből. Egy asztal mellett a Megtért (alias: Könnyelmü) Leány dolgozik, lábainál két bárányka hever.)

A Megtért (alias Könnyelmü Főur) (belép): Itt vagyok, leányom.

A Megtért Leány (nyakába borul): Ó, Pál.

A Megtért Főur: Bucsuzni jöttem. Itt hagyom a léha világot. A komoly munka leend a jövőm.

A Megtért Leány: A munka?!

A Megtért Főur: Igen. Sintér leszek, rétmester, ha ugy tetszik. A kutyákat fogandom össze, melyek játszi kedvvel andalognak a szabad mezők irányain. Végre megtaláltam önmagam.

A Megtért Leány (nyakába borul). Veled megyek! Veled megyek!

A Megtért Főur (megrendülve): Hogyan? Velem? Ó, ég! Igen! Ő velem jön! Mi ketten: együtt! A holdas, árnyas réteken át együtt üzzük majd a pajzán ebeket: együtt tekerjük ki nyakukat, ha nincsen rajtuk szájkosár! Igen! Együtt: egy sziv, egy lélek! Ó holdas rétek! Ó kutyák! Ó pecérek! (Zokogva összeborulnak és csókban forrnak össze. A zsinórpadlásról a következő tárgyak eresztendők le: két csókolózó galamb, két kéz, melyek fogják egymást, három tábla, ily feliratokkal: »Hit, Remény, Szeretet« és több amorett. A hozzátartozó csokoládé elsőminőségü Suchardt-gyártmány.)

ÉDÁM HANNA

- Novella -

I.

Az asszony, estvelen, lement a lovakhoz és mézes cukorral csiklándozta a fülüket. Jó volt a lovakhoz - szépen, de csak finoman, fölénnyel keveset - ám akkor estve volt, férje bent tarokkozott, zsiros kártyával a pöszmegi birtokot ették nagyurak, asszonyevők, nehézjárásuak. Hajnalban kijött az ispán.

- Maga jöjjön be, - mondta neki. - Kellene maga. Nekem.

Az ispán nehézbeszélésü ember volt, karakán magyar, felvidéki, de Helsingforsban - mondják - furcsán szeretett egy frank grófnőt, nem átallta, pedig birta. Most lót evett néha, elment.

Az asszony - Annának hivták, de szép teste volt, tudta - Anna még bement akkor a szobába, megsiratta a macskát - Lefkovics - kicsi könnyeket sirt, nem komolyakat. Két bölömbarackot evett, héjjában, ugy szólt oda az emberének.

- Én most elmék. Innen. Egészen elmék, magának. Maga ezt érti?

Hagyta, legyintett, de később meghalt bele, nem bánatból, talán bosszantásból, kis szerelemmel.

Anna még csomagolt reggelre kelvést, fülbevaló beléndekolajat csomagolt, rucát, a kövérjét. Kis prémsipkát, jó az télire, férfinek. Kislányát is ápolá képén, becézte asszonyság, ludzsiros kenyérhajat vetett oda.

- Te meg maradsz, te. Majd, akkor, az apádnak. Az apádról.

II.

Gyertyaszentelőhöz télire vastag dinnyét cukrozott, de már tiz éve volt, ispánéknál, elhagyta magát.

Falusiasan bekötözé fejét, az ispánt ette vala, mi tudtuk, nem rosszaságból, kellett. Vért hányt, eldalmahadott, nem baj. Vonta a lábát, egy reggel, erdőben, két oláh esztergályosok, igen megszerették volna.

- Fikarc, - mondta nekik, nem mérgesen, elnézően. Aznap krétás lepényt tett a gyomrára. A püspök, - lánykorában bérmált, öreg - ótta pedig. Nagymagas pap volt, csakhogy a dunyhákat szerette kiváltkép, iharos dunyhát rakatott dereka alá, pászmás csipkével, degeszre tömve. - Asszony, az asszony - pöszmögte még. - Vissza kellene, vissza. Oda.

Még elbucsuzott, de már ment, mig csókolta, vissza, oda.

III.

Az orvos őszre behozatta a dágványt, kellett az üszőnek, miegymás. A bégek is fel voltak kapatva, szájrágásban kicsipkézték a nyelvük, más hiba nem volt. Tiz évig igy volt mindig, azóta.

Akkor, tiz év után, nem előbb, estenden jött haza az asszony. Bement a hálószobába, a férje már lefeküdt akkor. Nem bántotta, helyet csinált magának. Két régi befőttet evett, haluskamártással, kevéssé; az ágyban. Ikrás bort ivott rá, májat, gombócosat. A kislányának is adott, szájból. Mikor fölébredt volna a hitese, átemelte hozzá a lyányt.

- Most én itten maradok, most, - mondta még. - Ezt meg kedvellje, ezt. Maga, ezt. Ma. Ga. Ga. Gá. Gá, gá, gá.

Gágogott, de asszony, erős, érteményes, még elaludt, lábát felhuzta, Anna - mondják - és szép szeliden.

A GYERMEKLÉLEK KÖLTŐJE

A csők.

(Gyermekrajz.)

(Lent, a folyóparton, közvetlenül a rakodópart és a 12-es számu ház előtt áll két gyerek. Az egyik a zeibensüc, a másik a kanngyula. Nézik a vizet, amelyik nyugodtan foly, folydogál... A zeibensüc beszél.)

A z e i b e n s ü c: ... és tudod, aztán jött le a kertünkben és én nem néztem oda és ő mondta, de mégis, és mondtam, hazucz, hazucz de nem hazudok mert az csók volt de az nem volt csók, mert a csók az más montam az csak olyan vicc-csók volt és a grószmargit mindig csak nevetett, monta, az nem csók, az csak olyan csők és a csők az más és ugy nevetett hozzá avval a két hülye szemével hogy nekem a szivem fájt és montam te disznó mi az csők és erre ő nahát és nahát és nahát és én montam...

A k a n n g y u l a: Mondd csak, Eibenschütz, miért beszélsz te értelmes, tizenhatéves reál-iskolai tanuló létedre ilyen zagyvaságokat?

A z e i b e n s ü c: Te mafla ezt nem érted mert nekem ezt igen hülyén kell mondani mert ehez már hozzászokott a közönség a molnártól és ez népszerü és most igy kell beszélni és pedig már oan utálatos nekem és nahát és nahát és mert mindenki olyan utálatosan utánozza ezt a modort hogy nem sülle a pofájukról a bőr és ugye és ugye és akkor groszmargit monta csők és én mondtam csók, és akkor ő igy csinált: »fi« és elszaladt és én ottmaradtam és nagyon keseregtem és fájt a szivem hogy olyan disznó.

A k a n n g y u l a (gondolkodva): Csők!... Csők!

(A nap nagyon erősen süt le rájuk és két álmos felhő lassan átkullog az égen... Valahol, a Városligetben, katonazene szól, de azt már nem hallani ide.)

Megjegyzés: Vejszt du, daz isz doch züsz, vi er di kinder kent!

A FENE

(Vigjáték három felvonásban. Előadják: Budapesten, Bécsben, Berlinben, Párisban és Torinóban. Előadásra elfogadta a londoni National Theatre, a krisztiániai Swerdström-szinház, a new-york-i Whitehouse-theatre, Chikago és Buenos-Ayres. Játszani fogják az antananarivói szintársulatnál, a Fidsi-szigeten és az Első Zulukaffer Önképzőkör őszi idényén, valamint a délafrikai Bushmann-Mulatóban. Jövőre szinrekerül a Marson és a naprendszer intelligensebb bolygóin.)

I. FELVONÁS.

(Jónásnak, a festőnek mütermében. Minden éppen ugy. Megfelelő berendezés. Jónás és Hedvig.)

Hedvig: Tehát megértett, Jónás. Egyikünk sem fog beszélni a multról. Értsen meg: a férjem azt kivánja, hogy lefessen és én engedtem a férjemnek. Ön tehát lefest: de a multról nem beszélünk. Egy szóval sem szabad emlitenünk, hogy ön egykor forróan szeretett engem és megcsókolt, kétszer.

Jónás: Nagyon helyes, amint kivánja. Tehát egy szóval sem utalhatok arra, hogy megcsókoltam.

Hedvig: Kétszer.

Jónás: A nyakát, a frizurája alatt.

Hedvig: Azt is mellőznünk kell, hogy ez alkalommal átkarolt és megharapta a fülemet.

Jónás: Valamint nem hozzuk fel azt sem, hogy akkor a bajuszomra lehelt egy csókot.

Hedvig: Meg a szemöldökére. Mindez többé eszünkbe se jut.

Jónás: Amint parancsolja. Most kegyeskedjék levetkőzni, én addig bemegyek a mellékszobába, hogy ne lássam. (Megteszi.)

Hedvig (meghatva): Mily nemes! Nem akarja látni! (Levetkőzik. Mikor a haját kibontja, az egyik copfja leesik a földre. Nagy mennydörgés. A plafonnak hirtelen leválik egy darabja és könnyed bukfenccel Hedvig előtt terem. Ez a fene. Nagyon elegáns: ugy van öltözve, ahogy egy szinész, mikor elegánsan van öltözve. Hasonlit Wilde Oszkárhoz, de látszik rajta, hogy Hegedüs Gyulát utánozza. A közönség kéretik, hogy nagyon figyeljen rá.)

A fene (fölveszi a copfot): Bocsánat, asszonyom, elejtette a - fésüjét.

Hedvig (sikit): De kérem, micsoda jogon...

A fene: Ugyan kérem, nagyságos asszonyom, ne izéljen. Maga most nagyon örül, hogy én itt vagyok. A nők mindig örülnek, ha én ott vagyok.

Jónás (belép, dadog): Dadadadada.

A fene (elfogulatlanul): Szervusz, kis tökfej. Na nem ismersz? Én vagyok az izé...

Jónás (tovább dadog): Dadadadada...

A fene: Na mindegy, hát én vagyok az izé. Rendben?

Jónás (zavartan): Ha parancsolod...

A fene (kényelmesen helyet foglal és kilenc szójátékot mond. A hangulat kezd szabadabb lenni.)

A fene: Tehát kegyed férjes nő, nagyságos asszonyom?

Hedvig: Mire gondol ön? Valami szuggeráló van a modorában. Csak nem azt akarja, hogy csaljam meg a férjemet? Nem tudok ellentállni ennek a...

(E szavak közben egészen besötétedik, semmit sem látni, csak a fenét, aki vörössel van megvilágitva. Megható hangulat.)

A fene (előrehajol): Milyen szép két ember vagytok ti. (Mindketten összerezzennek.) Fiacskáim, szeressétek egymást. (Ujabb összerezzenés.) Ezt mondta Jónás apostol barátom is. De ő nem ugy értette, hehe. (Ujabb összerezzenés.) Na persze, ugye, ő nem ugy értette, mi? Kis hamisak. De ti olyan gusztusosak vagytok nekem, tudjátok mit, öleljétek meg egymást. Az jó, mi? Na ne féljetek semmit, én vagyok a jó fene bácsi. Én szeretem az ilyesmit. Te meg ülj az ölibe, leányom, most egy nagyszerü dologra tanitlak meg titeket. Csókoljátok meg egymás hátát: az se utolsó. Merüljetek egymásba: hiszen ez az élet. Ugye, milyen egyszerü ez és nekem kellett jönni, hogy megmagyarázzam, kis mamlaszok? Ugye, a kis malacok milyen utálatosak, mikor a pocsolyába böfögnek és mégis ilyenkor a kéjek angyalkái muzsikálnak a fülükbe. Minden órádnak leszakaszd virágát, mondják a hülye költők. Szakasszátok, fiacskáim, szakasszátok... Igyatok snapszot, az jó erős - faljatok kaviárt, meg kemény tojást - mámort vegyetek - harapjátok meg egymást - és legyetek malacok, gyermekeim, legyetek malacok - kis malacok - rózsás, picike malacok - én kis malackáim.

(Reszkető csönd.)

(Aztán egyszerre világos lesz és megjelenik a férj. A fene felállt és szójátékot mond.)

A férj (kövéres ur, kissé vizfejü. A száját állandóan nyitvatartja. Beszélni nem szokott, csak makogni, de a szája egyik szögletéből állandóan csurog a nyál): Hát... hát... hát...

A fene (szellemesen). Mulattattuk őnagyságát. De most megyek (El.)

A többiek: (egy ideig még össze-vissza dadognak és hebegnek, éreztetve hogy a fene mennyivel okosabb náluk - aztán el.)

II. FELVONÁS.

(Hedvigéknél. Lipótvárosi zsur. Jelen vannak: A festő; A spiritiszta; Högyösi Sputzné és Molnár Ferenc.)

A fene: Most egyedül akarok maradni őnagyságával, tehát mindenkit el fogok kergetni egy olyan szellemességgel, amely világhirü lesz, ha beüt a darab. (Odamegy a spiritisztához.) Izé vagyok.

A spiritiszta: Nagyon örülök.

A fene: Adjon kölcsön tiz forintot.

A spiritiszta: Pardon, nem adhatok.

A fene: Hiszen akkor maga nem spiritiszta, hanem egy közönséges spiripiszkos. (A spiritiszta ijedten el.)

A fene odalép Högyösi Sputznéhöz, a festőre mutatva, hangosan.) Ez hát a hires festő?

H. Sp.-né: Igen, Ismeri?

A fene: Csodálója vagyok. (A festő boldogan felül.)

H. Sp.-né: Na hallja, ezt szépen elkergette. Maga nagyon roszszáju ember. De a férjem, az megadná magának is. Annak több esze van, mint magának.

A fene (jéghidegen): Több esze nem, legföljebb tábesz-e. (Högyösi Sputs-né gyorsan el.)

A fene odamegy Molnár Ferenchez, aki szundikálva ül egy széken és megáll előtte.)

Mol. Fer. (zavartan feláll): Molnár vagyok.

A fene: Nagyon szép. Tudja, multkor a bibliát olvasgattam - ajánlom figyelmébe, nagyon szellemes könyv - és ott volt egy aforizma, hét sovány tehénről, akik megettek hét kövéret és ép olyan soványak maradtak. Most azon spekulálok, hogy vajjon, ha a kövérek ették volna meg a soványokat - azok még jobban meghiztak volna?

Mol. Fer.: De kérem, kihez van szerencsém - -?

A fene (egy pillanatra lekapja a fejbőrét és villámgyorsan visszateszi ismét. Mol. Fer. régi barátunkra, Heine Henrikre ismer. Gyorsan el.)

Hedvig (a feléhez): Maga... maga szuggerált engem. Maga olyan okos.

A fene (könnyedén): Igen. Valamire kérni akartam.

Hedvig: Nos?

A fene: Egy szivességet tehetne, tudja, már Jónás miatt is. Jöjjön ma le ide, mikor Jónás is itt lesz, de - egy különös szoknyát vegyen fel magára.

Hedvig: Különös? Hogy érti?

A fene: Hát tudja, olyan szoknya legyen, hogy elől szoknya legyen, de - hogy is mondjam csak? Hátul ne legyen szoknya.

Hedvig: Micsoda?!

A fene: Ez a szoknya, ez a szoknya, egy fél szoknya legyen. Maga egész nyugodtan bejön, de mindig szembe fordul velünk. A szoknya kifogástalanul omlik le elől és senki sem sejti, hogy hátul - hogy is mondjam csak? - Semmi sincsen.

Hedvig (gondolkodik, aztán szárazon): Várjon meg. (El.)

(Jónás rekedten bejön): Mit csinálsz itt?

A fene (közömbösen): Ó semmit. Ő nagyságával beszélgettem. Valamit megbeszéltem vele.

Jónás (vérbenforgó szemekkel, hüvösen): Mit? Mit?

A fene (a fülébe sugva megmondja neki, hogy mit.)

Jónás (felordit).

A fene (kötekedve): Tudod, az olyanféle lesz, mint egy plush-takaró: elől szép mintája, meg bolyha van, de ha az ember megforditja, hát csupasz. Vagy mint egy görög stilben épitett nyaraló.

Hedvig (visszajön. Más szoknya van rajta. Mindig szembe áll a két emberrel): Nos, nos, mulatnak az urak?

A fene (nagyon vig): Ó igen, pompásan.

Jónás (zordul): Igen. (Vészjóslóan forognak a szemei.)

A fene: Hogy és mint nagyságos asszonyom?

Hedvig: Köszönöm... (Jónáshoz.) Miért oly szótlan, piktor ur?

Jónás: Semmi, semmi... (Hirtelen felordit.) Hedvig! Forduljon meg!

Hedvig (elsápad): De mi ez? Miért?

Jónás: Forduljon meg! Azonnal! Parancsolom! (A háta mögé akar menni.)

A fene (védi Hedviget): Ohó!

Hedvig (hidegen): Soha.

Jónás (tombol): Nyomorult! Nyomorult! Forduljon meg! Forduljon meg! Forduljon meg!

Hedvig (jéghidegen nyujtja karját a fenének). Kérem doktor ur, vezessen föl. (Lassan, ünnepélyesen megfordul. Jónás vadul előrehajol. Hedvigen mindenütt van szoknya. Jónáson a megkönnyebbülés, a közönségen a csalódás sóhaja fut végig.)

Jónás (ugrál): Ó, nagy nő! Nagy nő! (Elrohan.)

Hedvig és a fene (visszajönnek.)

Hedvig: Borzasztó! Ilyet elhitt rólam. Azonnal irok neki, megirom, hogy menjen a fenébe.

A fene. Pardon. De majd én diktálom a levelet!

Hedvig: Na hallja, az csak természetes. Maga kedves fiu! (Megcsókolja.)

A fene (diktál): Nyalom a szivit. Ma este ott leszek magánál. Nálad, te nagy, vörös, véres száj, te lihegő, kilógó nyelv, te undok, te édes, te him! (Bengáli világitás, alkonyat, Chopinzene. Nagyon megható jelenet.)

Hedvig: Szent Isten! Nem igy gondoltam!

A fene: Az asszonyok sohasem azt gondolják, ami az eszükbe jut, hanem az jut az eszükbe, amit gondolnak. (Még két ilyen aforizmát mond, azután megeszi a közönséget.)

III. FELVONÁS

(Az I. felvonás szine.)

A fene (kivesz a zsebéből különféle, körülbelül 15 levelet és rendezgeti őket): Kezdem már unni a dolgot. Most be fogom fejezni, mert még a nyakamon marad a nő. Jónás!

Jónás (kijön): Mit akarsz?

A fene (leveleket ad át neki): Ez neked szól. (Jónás el.)

Hedvig (berohan): Adja vissza a levelet! Nem adtam oda. Nem szabad megkapnia.

A fene: Sajnálom. Már odaadtam.

Jónás (kirohan): Miféle levél ez?

Hedvig: Ah, az én levelem! (Nyakába borul.)

A fene (levelet vesz ki): Nem. Az még itt van.

Hedvig: Hát akkor...

A fene: Bocsánat, ez más. (Két ujabb levelet vesz ki.) Ez az igazi.

Jónás: Ez az? Ide vele, ide vele. (Elrohannak.)

A fene (lapozgat): A teremtésit, kezdem már összekonfundálni. No. 11.

Hedvig (kirohan): Nem az én levelem!

A fene: Bocsánat, nagyságos asszonyom, elfelejtettem. Itt van. (Ujabb levelet ad át.)

Jónás: Ah, ez az én levelem! Ez az ő levele! Ami levelünk, a ti leveletek, az ők levele! A mi leveleink, a ti leveleitek, az ők levelei... (Ragozva elrohannak.)

Jónás (visszajön ragozva): Az én leveleim, a te leveleid... Hol a levél? Hol az igazi levél? (Bőszülten tovább ragoz.)

A fene (diadalmasan): Itt volt a mellényzsebemben! (Több levelet vesz ki, melyeket izgatottan el- és visszakapkodnak egymástól. A jelenet mintegy tizszer ismétlődik, közben a fene büvészmutatványokat produkál: igy pl. Hedvig orrából, Jónás füléből, az asztalból, a sugólyukból leveleket huz ki. Nagy zavar.)

Hedvig (türelmetlenül): Tudja mit, azt hiszem, elég volt már a bonyodalomból. Most oldjuk meg a drámai csomót.

(Két szolga behozza a drámai csomót és a szin közepére teszik. A fene ünnepélyesen felbontja, mig a zenekar Wagner »Csaljuk meg Szigfrid-et« cimü motivumát játszsza.)

Hedvig: Hiszen nem a levél a fontos. A lényeg a fontos. Gyerünk. (Szerelmi mámorban elrohan Jónással.)

Tableaux:

A férj (bejön. A fenéhez): Köszönöm, kedves Blau. Itt a pénze. (Pénzt ad neki.)

A fene (a sugólyukig előrejön, egy széles mozdulattal megmutatja a közönségnek a pénzt. Franciául): Voilá.

NÉPIESCH

(Igen, most valami ujat kezd a kezdő iró: juliusra tehát beiratkozik a népies iskolába, ahol Móricz Zsigmond osztályfőnök ur vezetése alatt káromkodástant, aszamateremtetteológiát, kutyafalógiát, beszéd- és förtelemtant, és köpészetrajzot tanulmányoz; rendkivüli tantárgynak heti két órában helyesirásról leszoktató testgyakorlatokat végez. Első irásbeli dolgozatát itt nyujtja be a Nyugatnak.)

(Folytatás)

Turi Dani ozstán mégis hazakódócott, de a lelke fenekin, meg a fenekelelkin nagy, nagy keserves fenekedésekkel győzte az életyit.

- Hej, muramista, muramista - ódódzott a nyelvije nekije, - bé tökkel vágtál csülökbe.

Megaztánis a felesége eszmélkedett a jobbérzésébe és attul ugy, de ugy összefancsorgott a lelke levese, hogy szinte bőrzött. Akkor, mint a kanoroszlány, kibicsakta a nyakát, a szeme is megnyikkant bele - aztán akkor ugy ment Turi Dani, szélesen, peckésen, nagytehetemséggel, ugy ment végig araszolva a nagy utcán. De közben tarajashorgas, uri böfögés nyomta, nyefegette a torkát, azt meg legyürte keserüen; izgatta, vágta, gyömöszölte, gyomrintotta a nagyérzés, nagyfeneérzés, hogy az erei ugy daggantak a nyakacsiggályán, mint a téli teplincze a vágáskor. Az a szeginasszon! Az a szeginasszon!

Eccere Bira jön vele szembe, az meg csak ránézett, megnézte a testivel egészbe és csak ugy sunysuttyából odapistangolt a nagyerős him szemébe. Csak ugy, a hóna alól nézte, de a cippes derekát végigriszákolta valami fortymeleg.

- Hej, muramiste, de Bira, merre lófrász? - beszélt Dani, de a szemét már elöntötte a himes vérharag.

- Merre? - rüstölt a ján, nyelveskésen - Merre, hát mér, aszongya, kee! Amerre a fekete jérce jár: a lában.

S megrisszantotta ujfent a derekahajlását.

Dani akkor nem szólt, hanem eccercsak nagybüszke himdagadás fogta el: - a két szeme elnyálladt, betaknyadzott a hévtül: kicsurgott a pörses, duzzadt férfiszája: - a nyakaere félméterre kilógott és ugy megszoringatta zekéjét, hogy kicsattant a golyvás hátulja. Azzal csak félkézbe kapta a jánt, egyet roppantott és megcsóválta a feje fölött. Ugy lett meg a ján, aztán visszaesett mint a rongy, nyaflán, szétnyulva, kehesen.

A férfi meg nézte és már torlakodott a torkában a nagyutálat. Valami erős, mélységes lágyság fogta el, héj, muramiste, muramiste - azzal fogta, béköpött, odapökött az erős, széles tenyerébe egy féllitert, azt hozzácsapta a jánhoz, hogy csak ugy licscsent.

Ugy ment el, mint az isten.

Kimeresztette a nyakát.

Vitte a nagyerős lelke.

A tábla végébe meg ott állt a walesi herceg felesége, annak a törékeny testét végig-bizsenbozsongotta valami borsódzás, babzás: - ugy nézte a férfit, hogy málladt tőle a fehér melle. Különösen a köpést nézte. Ilyen szépet, igazit, himeset még nem látott. Ilyen igazi, erős férfit.

Az meg csak jött felé.

- Mi járatban erre, Turi uram, - kérdingette a hercegzasszony csak ugy közömbösen.

- Instállom, ugyse, aszongya, butykos, lölkem, - mondta Turi Dani makacs-mereven. S egyszercsak, fogta, s akkorát bömbent, ordantott a torkával, hogy a szája kétoldalt kirepedt a füléig. Valami forróság fogta el a hercegzasszonyt: - a himség ilyen förtelemszép nyikkanására. Elszédült, megkábult, összebágyadt, lecsuppant, odariggyent a férfi zekés melletetejére. Először látott igazi férfit. Erős, ősösztönös, nagyszerü, igazi, félliterköpő, füligarepedtszáju, füstös férfit. Az igazit. A nagyot. A kérlelhetetlent. Az ősösztönöst.

- Te szép, te én uram, mura, mura, - nyögte elaléltan, pihegve, mint nyaratszaki csibe.

Dani meg nézte.

Aztán egyetlen, morczos mozdulásával a körmefeketéjének, felhasgatta végig a hercegasszony hasát. Ugy hagyta ott, kibuggyanva. Az még akkor is szerelmetesen tátogott, tinpegett utána.

Ugy ment el döngve.

Vitte a nagylöttyös indulat. A férfit.

Két uralkodó herceg jött vele szembe három bölénnyel. Dani oda se szottyant nekik, áttaposott rajtuk. Belerugott, átrugta. Hozzá sziszegett a fogával, keresztül a foga-husán.

Három másik ember jött.

A tömörkény, meg a gárdonyi, meg a mikszát.

- Mi járatban, - mondta a tömörkény. Mi járatban, gazduram. Itt nem lehet átmenni, gazduram. Dram.

Dani csak nézte. Vérbenyihhant, a szeme.

Nagyot, keserveteset fohászkodott a gyomraveleje. Két kezével odakapott, megfogta, forgatta a népiescht és csak ugy szőrmentében, riszálva, odakente a palánkhoz. Még be is sózta, paprintotta kevéssé. Egyet ropigott a fogával s leharapintotta a két másik népiesch fejét. Ugy meningélt továbbság, népies irányban.

A ROSSZ VONAGLÁS

Akkor egyedül, mintegy kacéran és engesztelő burjánzásokkal haladtam az epedő és napfényes utcán és minden. Holmi merev és harsány cselédek vonalzása, istenem, már-már enyhén rajongó képzeteit meresztették udvariatlan és nyakas párzásoknak. Ó, a nap, zsirosan és inkább lihegve valamely szőke kancellárnak tünt, terpeszen feküdve a lanyha hegyek vonalába, mintha a rejtett tájakat kutatná.

Egyébként akkor éreztem holmi enyhe és titkos döbbenettel, kutatón és megértve, ó, a rossz vonaglást. S bizonyos hősi robajok hidegen s pajzán gunynyal már-már figyelmeztettek félős és üdvös csatákra. S rajongásom pompás és jellemző mohósággal árnyas lehetőségeket rajzolt izzó önkivületben és gyanánt.

S igy megnyulva, mint angol vázák s némi sietséget negélyezve szimatoltam ekkor végzetes tájak felé, végzetes tájak felé. S komoran megértve szemlélvén belső tusakvások zaját: elértem végre egy utca szögletében a tömör és célzatos boltiveket, holmi felcsillanó reménynyel s néma vágyakozással. De lanyha s tátogó körkörök helyett meredt ajtók kapaszkodtak elém, mintegy busongva s tiltón. S rettentő életérzés bujkált inkább zülledt csontjaim közt, mint sötét és komor rongyok holland apácák ágyában.

S im, a békéltető aggnő holmi zajtalan részvéttel nézett reám s szörnyü kerubnak tünt, ki egy jóleső s szerény mennyország portikuszát őrzi némely langyos s álmatag üdvezültnek.

- Tessék várni - szólott biztatva s reméltetően az aggnő, holmi Corotmetszetek rajzmodorában.

Ám tompa és heroikus torlódások zsibbadtak s bősz pattanások s álmatagon s esdeklőn tobzódtak előkelő szemeim a zárak, ó, a zárak fölött, kóválygón. S képtelen epekedések nyujtóztak s növekvő buzdulások.

De majd duhaj tömörülés pompás és vad akaratot váltott s percek után, némi lendüléssel, a rossz vonaglás okozta lendüléssel, szokatlan energiák ágaskodtak feldult életemben s zokogva, enyhén, ám bizonyos haraggal rugdalvást közeledtem a csodálkozó és ijedt ajtó irányában, elmosódva.

- Pofája, pofája istenit, - sugtam tömören s fellengzőn - pofája, pofája istenit. Hát még meddig tart magának?

S a quo usque ábrándos utánérzése mellett némi célszerüség halvány érzésével folytattam talpam bársonyos s ruganyos zenéjét egy torpant és rikoltó orgona gyanánt. E percben gyötrődő, sebes virágnak tünhettem, régi és rozsdás lepények fenekén, lábviz.

- Tessék várni, - hangzott hörgőn s belülről s ismételten. S viongó s ájuldozó képzeletem várakozásával ismét az aggnő felé fordultam, ki biztatva s mintegy közelgő megváltásom jelezve, enyhe és zörgő papirlemezek vigaszát nyujtotta felém.

Ám szétdult s révedező szemeim holmi feslett s nyirkos madarak gyanánt kóválygogva hirtelenül ráhervadtak a betük tömegére s gyötrelmesen s szorongva kerestem hajh! feledtető szórakozást és mindent.

»A rossz vonaglás« ez állott némi cimzés módjára a papirlap szélén, melyen egy novella nemes és előkelő körvonalai terpeszkedtek, a véletlen sajátos s pajzán képzeteit nyitogatva.

Ó, mereven s félreszegetten olvasni kezdtem, de ennyit már nem birt el gyötrött s kihasznált lelkületem. Hirtelenül tompa borongások zajlottak s mint régi és szemérmes csipkék susogása,

érzelmesen s megadó bánattal lágyult el tornyosuló dacom. S holmi hetyke és szükségszerü dudorok tolakodtak s formaszépség. Valamely ó-kaldei műnek tünt e jelenés, hol enyhe és ingerlő vonaltörések folynak.

S ekkor minden részvétem áradozva s inkább ábrándosan fordult az aggnő felé, ki nem sejtve mitsem abból, mi lelkemben zajongva végbement: sajgó csodálkozással figyelte, mint sülyeszti vissza kezem finom és diszes hajója, mint ir hercegnő, a remegő tizfilléres, sanda és szurkos pénzdarabot. S inkább imbolyogva, tompán s talán megtörve s kérlelhetetlenül kimentem.

Ám a nap, könnyü és mintegy sárgás folyadékon kigyózva lecsurgott az égről, barna s sajátosillatu sávot hagyva maga után, távozó infánsnőnek tünt, ki holmi diszkrét susogásokkal az enyhe és sóvárgó közt ismét megfosztja lágy és ideiglenes fedelétől. S inkább bágyadt voltam ezen az este.

NŐSTÉNYSÉG

(Minden jól megy: a kezdő iró most már megfordul előkelő irói asztalok körül, néhol már le is engedik ülni, sőt maga Szász Zoltán multkor már szóba is állott vele. A kitünő essay-novellista őszinte jóakarattal buzditotta őt zsenge képességeinek fejlesztésére, előkelőbb iróink, főleg a Pesti Hirlap tanulmányozását ajánlva.)

Spitz nyugodtan kopogott az ajtón és egy olyan érzéssel ment be a szobába, hogy ez a kopogás szükséges és helyes volt. Weiszné arcán a megnemesedett faji jelleg bizonyos lágy és vonzó árnyalatba ment át, amint mosolyogva jött Spitz elé.

- Szép, hogy eljött, - mondotta. - A férjem nincs itthon. Kérem, üljön le.

- Ez egy lelki ügy volt, - mondotta Spitz, - az, hogy idejöttem. Lelki ügy, sőt mondhatnám kulturügy. Én ugyan elhatároztam, hogy nem jövök, de multkor a korzón, amint bizonyára észrevette, megláttam a maga testvonalának profilját és ez, hogy helyesen fejezzem ki magam, a nősténységnek egy oly rezgésállapotát váltotta ki az én intellektusomban, hogy feltétlenül ki kellett elégitenem alsórendü igényemet, mely arra vonatkozott, hogy magát ujra meglássam. Ez egy müvelődéstörténeti szempont.

- Lehet, - mondotta Weiszné mosolyogva. - De nem értem ezt a szót: »nősténység«.

- Én gondoltam, hogy nem fogja érteni. Tényleg, ez egy uj szó, mely azt jelenti, hogy bennünk, kulturemberekben a nő fizikai megjelenésének, testének, szinének, szagának érzékelése egy belső képzet és vágy-sort indit meg, mely bizonyos lehetőségek felé irányul. Tudom, hogy kissé ujszerü dolgok ezek, de én Szász Zoltán tanitványa vagyok és ehhez hozzá kell szoknia. Tehát azt akarom mondani, hogy a maga szépsége, mely bizonyos, az én fejlődési fokomnak megfelelő kultur-mennyiséget foglal magában, bennem bizonyos kielégülés utáni szempontok előtérbejutását eredményezte: - még világosabban szólván: a nőség összes alapfeltételei - bizonyos feltételeket a férfinél is tekintetbevéve - közremüködtek itt egy igénylési folyamat kölcsönös és határozott megalapozásában. Ez egy ujszerü, de érdekes felfogás.

- Ha jól értettem, azt akarja mondani, hogy megtetszettem magának, - mondotta lágyan Weiszné és kezét rátette Spitz térdére.

Spitz ölébe ültette Weisznét és egy mosoly futott át ajkán.

- Ha meggondolom, - folytatta, - ez a bennünk támadó, ugyszólván egy gerjedelemszerü érzés bizonyosan a maga szépségének egy természetes eredménye. Ezt a szót azonban: »megtetszés«, hibásan használta. Inkább azt mondanám, hogy a bennem lévő nősténység játszott közbe, vagyis alapjában véve, a bennem levő egy nővágy okozta, hogy magát most ide ültettem az ölembe. A maga arca és testvonalai, helyesebben egész lény-berendezése, huspárnái, orra és lábai, szóval minden és viszont ugynevezett szerelmi csáb képét veri vissza bennem. Ez egy fejlődési fokozat eredményének bevallása, mely a legalsóbbfoku népeknél is látható. Kulturjelenség, bár van ontológiai alapja. Szociális problema. Történelmi materializmus, evolució, organikus kémia. Dualizmus, monizmus, algebra. Ivari kiválás, Darwin, Lamarck. Népesedési törekvés, ábrázoló geometria, Horcsik tanár ur, a Kaukázus hegy- és vizrajza. Transsubstanciáció.

- Maguk nagyon okosak és cinikusak, - mondotta Weiszné.

- Még van egy félórám, - mondotta Spitz és kinézett az ablakon, - ezt a félórát azokra a kellemes és teljesen érthető zsibbadásokra akarom szentelni, melyek természetszerüleg követelik egy szerelmi törekvés helyes kifejtését. Sőt nagyon valószinünek tartom, hogy én magával szerelmi viszonyt fogok folytatni. Bevallom, maga érdeklődést keltett bennem, nemi jellegének az én nemi jellegemtől való határozott eltérése által. Lehet, hogy maga csodálkozni fog ezen az ujszerü gondolaton, de a dolog mégis ugy áll, hogy az két nem eltérése által egy vonzalom jön létre és ez az oka a férfiak és a nők kölcsönös érintkezésének.

- Mily cinikus maga, Spitz.

- Nem, csak kultur-ember vagyok. Hiszen az állatvilágban is tapasztalható ez a jelenség, bár természetesen inferioris fejlettségben. A szerelem tehát nem más, mint eme vonzalom megnyilvánulása és én ezt ebből a szempontból akarom tekinteni. Én egy egészen uj, tudományos módszerrel fogom magának megvilágitani a kérdést. A szerelem két lényt köt össze, hogy egy harmadik létrejöjjön. Mint ahogy a fák spórádzás utján is szaporodhatnak. Valószinüleg a föld forog a nap körül és nem megforditva. S igy látjuk, hogy például a kutyának is négy lába van. Alma nem esik messze a fájától. Egy nap huszonnégy órából áll és kétszer hat az tizenkettő. Tessék megcáfolni.

- Tudja mit, kedves Spitz, menjen a fenébe.

- Nem bánom, de előbb egy alsóbbrendü és kulturtalan igényemet szeretném kielégiteni: engedje meg, hogy természettudományos alapon megcsókoljam a balfülét.

- Csókolja ám meg a saját fülét.

- Ez képtelenség, nagyságos asszonyom. S ebből azt is látom, hogy maga nem állhat természettudományos alapon. Nekem pedig egy nőben bizonyos lelki és értelmi kondiciók is szükségesek ahhoz, hogy szerelmi viszony létrejöttét kivánatosnak tartsam. Igy azonban ön nem felel meg nekem. Isten vele. Gondoljon a történelmi materializmusra.

S tényleg, Spitz hazament.

NORRAH

(Most már tizféleképen próbálkozott a kezdő iró és a szerkesztő ur még mindig nem akarja őt beereszteni a magyar irodalomba. Azt mondja, nem eléggé világos, egységes még a stilusa. E végből ajánlja a költőnő tanulmányozását.)

És igy akkor hárman voltunk, asszonyok, Florenzában, akik az Életet éheztük. És Norrah.

Ő volt köztünk a legbetegebb és a legasszonyabb. A veszendő párduc és a nagy megadás, Norrah.

Norrah, kékeres homloka volt és bágyadt, szétágazó szemei. A nagy lomha szája beteg volt, mint egy iszapos, hosszu macska, amelyik elhuzza magát a földön. Norrah. És nem volt neki orrah.

Ez oly különössé, borzongóan sejtelmessé tette az arcát, hogy nem volt orra. Mi többi asszonyok, félősek, vágyakozók, belemeredtünk abba a két lyukba, amely az arcán sötétlett és bámultuk őt és áldoztunk neki és hizelegtünk, mert ő volt köztünk a legszebb és legfenyegetőbb Igézet. A nagy Imbécile.

(Mellesleg, pofaszakálla volt, amit angolosan nyirt.)

Egy estén, amikor megmámorosodtunk és sirtunk a loggián, Norrah elvezetett bennünket a tavaszi éjben. Mi hárman az Életről és Szerelem Öbléről beszéltünk, de Norrah nem szólt, elől ment és huzta a nagy, lomha testét, és a teste kigyózott. De a szemei zölden hunyorogtak és a szájában egy felszeletelt gránátdinnyét tartott. És virágok, minden virágok bele voltak tüzve és ez előrenyujtott tenyerén egy felpattant vérhagymát vitt egyenesen. Mert akkor ő volt az erős Asszony és a nagy termő Ág.

Akkor mi daloltunk, vihráncolva, bolondul nyeritettünk is néha, akkor mi voltunk a vidám kis erdei gerillák. Ledobáltuk mindenünket a füre és jártuk a Hasadó virág-táncot, különösen Zállih és én.

De Norrah elől ment a vérhagymával.

Aztán lejöttünk a tengerpartra, ahol a castiliai halászok méregették éppen a hálót. Nagy, bronzos izmukat fel- és levonták, a lábuk fel volt gyürve és mély jajongó románcokat énekeltek az éjben.

Lent, a bordérián, jött velünk szembe Gian Niavala, a férfi.

Mi, asszonyok, félrehuzódtunk a piniák mögé, csak Norrah ment előre és egyenesen, Norrah, a vérhagymával.

Ment és közeledett és odajutott és megállt és várt.

Gian Niavala lassan jött lefelé a parton. Halvány, gyönge homlokába belefolytak izzadt fürtjei. Kezeit, ezeket a szomoru, nyálkás, hervadt kezeket, reménytelenül forgatta, forgatta. És már akkor is folyt a nyála, elnéző mosolyban.

Mi csak messziről láttuk, amint találkoztak. A herceg elfulladva nézett Norrahra. Norrah jött, jött, mereven, egyenesen, a vérhagymával.

- Vártam. - Ennyit mondott az Asszony.

- Idejöttem én, é-én, - mondta álmodozva, halk mekegéssel a herceg és köhögött, mint egy aranyszemü, szegényszivü juh, - én csak idejöttem. És maga idehivott engem, Norrah. És maga idehivott engem. És maga idehivott. És maga. És.

- Idehivtam, Gian. Mert akartam magát. A vérségemmel akartam magát. Akartam magát. Akartam magát a vérségemmel. Magát a vérségemmel akartam. Magát akartam a vérségemmel. Akartam a vérségemmel magát.

- Igen, idehuzott a nagy, lomha szemeivel. A fehér, erős, löttyös testével huzott. A kék, megkeshedt mosolyával, álmos, beteg szemeivel. Mit akar tőlem, Norrah? Mit akar velem, Norrah?

De Norrah előretartotta a vérhagymát és mosolygott. Mosolygott.

- Maga kell nekem, Gian Niavala. Gyermek, maga ezt nem érti. Az én feneketlen, asszonyi vérségemnek kell maga. És én bele akarok nézni az Életbe, belebőgni, belenyöszörögni az én erős, virágzó testemmel. Az én erős, virágzó testemet ünnepelem én magában, Niavala. Szegény, szegény gyermek!

És nézte és hunyorgott.

Gian Niavala akkor dadogva csókolta meg Norrah körmét. Mi sirtunk.

- Igen, - sóhajtotta a herceg - mi is a mi életünk? A férfi?! Szeretni, énekelni, rekedten, brekegve. Nézni egymást, nézni. Belenézni. Belenézni. A niavala törje ki.

És akkor megálltak és néztek. És Norrah egyenesen kitartotta a vérhagymát; zöldszegélyü szemei pedig belefolytak az arcába. Beteg szája kinyilott és egyik szemét becsukta. Gian Niavala halkan bólogatott. Igy álltak, igy álltak két órán át.

Ó gyötrelmes kinja a szerelemnek, kinos gyötrelme a szerelemnek!

És aztán elváltak, bágyadtan, felvillanyozva, lesujtva. Magasan, alacsonyan, fönt, lent, összevissza, előre, hátra.

Mentünk, lefelé, asszonyok. És Norrah.

Ő elől ment és kinyujtott tenyerén vitte a vérhagymát.

Akkor belekiabáltunk a reggelbe és nagy, véres mályvákat ettünk. És bukfenceztünk, Zállih és én, körül-körül, mint valami mámoros, bolondos kis vizilovak. És kacagtunk és sirtunk.

De Norrah, az Asszony, kidagadt szemekkel, lihegve, ment elől, a vérhagymával.

Zónaidő: 6 óra 25 perc.

NINÁCSKA

(A kezdő iró, miután hasztalan ajánlotta föl tollát Ibsennek, Jókainak, Petőfi Endrének, Ady Sándornak, Molnár Oszkárnak, Wilde Ferencnek, azzal, hogy jutányos áron elkésziti nekik még megirandó müveiket: - végre számottevő megbizást kapott a »Kis Magyar Cretin« cimü gyermekujság szerkesztőjétől, hogy a lap részére ültesse át Zola bácsi regényét, Nanát.)

Hopp, hopp! kegyedem, begyedem, főiskola, egyetem csupp! Hogy vagytok, kis fiuk, kis leányok, ejha, csinnadratta! Na, jók voltatok egész héten? Mesél ám nektek a Szerkesztő Bácsi, megrázza a mesebeli fecskefarkat és csak ugy dü-dü-dül belüle! Itt a mese, fogd meg, Sári, hopp! (Jó kedve van ma a szerkesztő bics-bácsinak, mi?)

Hát bizony, kis fiuk, kis lyányok, a Ninácska nagyon rossz kis lyány volt ám! Ugy ám! Már kicsi korában mindig csak a ruhákat szerette, és nem a könyveket, amelyekben édes, szép hazánk van leirva, ez a tejjel-mézzel folyó Duna-Tisza tája, istenáldás hullik rája, ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos!

Ninácskának egy nagyon-nagyon csunya-csunya kis szokása volt: nem játszadozott ez a kis leány kis társnőivel, hanem - no ki hallott ilyet? - ez a kis lány, ez csak a fiukkal szeretett játszani, golyózni. Ugy-e furcsa, kedves gyermekeim, csiribiri? Na de csak hallga!

Egyszer ám jöttek komédiás bácsik és nénik a városba. Hát uramfia, vaskalap - a Ninácska velük szaladt. (Ugy-e szép versike-bersike?)

Ott is maradt a komédiás bácsiknál. De arról a rossz szokásáról nem tudott letenni, hogy mindig a fiukkal játszott aztán is. Hát csak hallgassátok, mi lett a vége, Terka, Panni te, ti kis rigóim, aranylegyecskéim, szunyogocskáim, kolera-bacilluskáim!

A Ninácska már tizennyolc éveske volt és még mindig a fiukkal játszodott. Ilyen nagy kis lány volt már, bizony, mégse kezdett el tanulni, hanem golyózott. El is küldték a komédiás bácsik. De ő nem bánta azt se, hanem kiállt az utcára, hivta a fiukat, golyózni. A csunya utca-gyerekeket, utca-grófokat, utca-bankárokat. Persze azok is olyan iskolakerülő, rossz kis fiuk voltak. Elszaggatták a Ninácska ruháját, meg mindent.

Hopp, Terka, Panni, csiribőrü, bürőke! Kicsi krit-kretének! Ahol röpülődzik ni egy kicsike gorilla, uccu, Böske, Julcsa, kapjátok el! Mit gigyegsz-gügyögsz, Pesta-Pista? Hoci csak ide a Szerkesztő Bácsinak!

Csingiling! Megy tovább a meseszekér.

A rendőr bácsi persze nem szereti az olyan kis lányokat, akik az utcán golyóznak a kis fiukkal.

- Kedves gyermekem, - mondotta szeliden a jó rendőr bácsi, - vigyázni fogok rád, hogy semmi bajod ne essék; jó?

És a jó rendőr bácsi azontul felügyelt Ninácskára, nehogy baja essék.

De Ninácska mindig vadabb lett. Mindig több és több fiuval játszott egyszerre. A rendőr bácsi egyre csóválta a fejét. Mert ugy-e, kedves gyermekek, a kis leányoknak kis társnőik között van a helyök és nem a fiuk között?

Egyszer, mikor már a kis Ninácska huszonötéves volt, egy nagyon rossz, goromba, illetlen fiucskával ismerkedett meg. Ez az illetlen fiucska - Sándor - harmincéves volt és mindig hozzávágta Ninácskához a golyókat.

- Jer velem, - mondotta az illetlen Sándorka Ninácskának, - játszadozni fogunk kissé a mellékutcában.

De Sándorka nem játszott ildomosan, mert mindenféle pajkosságot talált ki. Ha bácsik, vagy nénik jöttek, egy hosszu kést vett elő, hátulról fölvágta a bácsik zsebét és odatartotta a markát, hogy beleessen a pénz. Ilyen pajkos volt.

Hanem aztán baj lett. Egyszer nagyon gyorsan forgatta a kést és a kés - ejnye, ejnye, - belement egy bácsi gyomrába, aki keményen megpirongatta a rakoncátlan fiut és fejcsóválva meghalt.

- Ő felsége, a király bácsi nevében, - mondotta szigoruan a rendőr, aki odajött, - most becsuklak titeket, kedves gyermekeim.

Ninácska borzasztóan megijedt és sirni kezdett. Sándorka is bezzeg megszeppent. Kérlelni kezdték a rendőr bácsit.

- Nem bánom, - mondotta végre a rendőr bácsi, - bár nem érdemlitek meg, illetlen gyermekek: de ha valamelyitök el tudja nekem mondani Pósa bácsi egyik versiképét: - ez egyszer megbocsátok nektek.

Ninácska gondolkodni kezdett; addig-addig gondolkodott, mig végre eszébe jutott:

Mit csiripel a kis madár
Fönt a száraz ágon?!
Azt csiripli: Magyarország
Legszebb a világon.
Muszka bácsi, német bácsi
Be ne tedd a lábad:
Ugy kiverünk, csinnadratta,
Porzik majd a hátad!
Ezeréves Árpád apánk
Uralkodott rajta,
Magyar itten minden ember,
Tősgyökeres fajta!
Megjárhatja, csinnadratta,
Aki belénk botlik: -
Magyar fiuk, magyar lányok,
Idióták, trotlik.

Erre aztán szabadon bocsátotta őket a rendőr bácsi. Ninácska is levonta a tanulságot és azontul nem játszott többé fiukkal.

AZ ELSŐ MAGYAR FÉNYMÁZ KÉSZITŐ

(Miután előkelő pesti hirlapokban többször feddőleg nyilatkoztak a modern irodalom elsekélyesedéséről, az ifjabb lapokban tapasztalható téma- és ötlethiányról: - a kezdő iró elhatározta, hogy tanulmányozni fogja néhány komolyabb orgánum irodalmát és e célból kijegyezte vázlatkönyvébe kitünő publicistánk fentjelzett értekezésének kilencvenhetedik folytatását, mely az orgánum tárcarovatában folyik.)

F o l y t a t á s .

Az előbbi számban beszéltem már arról, hogy fujdefádhi Kifenevóth gyomorrákjának kezdődését én, legalább a magam részéről, 1813. junius 3-ára helyezem. Nincs semmi okom rá, hogy erről másként vélekedjem. Kis-Nagy Pál István, akivel én még 1856-ban beszéltem erről, már akkor mondta ugyan, hogy ezt a napot nem tartja valószinünek. Én azonban nagy sulyt helyezek rá, hogy a magyar társadalom végre tisztába jöjjön ezzel a kérdéssel, melyről már 1872-ben, körülbelül ebben az értelemben, irtam.

Azt hiszem, azok után, amiket eddig felhoztam, teljesen bizonyitottnak tekinthetjük, hogy Kifenevóth Gábor feltétlenül az első fénymáz-készitő hazánkban. Ennek a férfiunak, ennek a magyar embernek, ennek a többszörösen érdekes egyéniségnek történetében még mindig vannak homályos, általam még fel nem deritett szakaszok, jelesül pedig gyomorrákjának kezdete.

Mikor kezdődött? Mily körülmények játszódtak közbe? Hogyan hatottak rendkivüli jellem fejlődésére? Nagy kérdések: de szembe kell szállani velök. S ki szállana szembe, ha én se?

Mert büszkén és nyiltan vallom és valljuk néhányan, hogy a magyar fénymáz-készitésnek atyja és mestere volt Ő. Elvitathatatlan tény ez, nem lehet beszélni róla, számos alkalommal végleg bebizonyitottam már.

És tántorithatatlan meggyőződésem, hogy Európa fénymáz-készitésének történetében, hagyományainak, ősi ösztöneinek segitségével, első helyre küzdötte föl magát a diadalmas, magyar fénymáz. Beszélhetnek nekem a nagyszerü német, angol és francia fénymázról. Ezek a nemzetek sokat tettek a fénymáz körül: - de mindez holt dolog, hitvány, értéktelen erőlködés, beteges áramlatok eredménye.

Bizony, ki merné kimondani, ha én se, hogy a német fénymáz a magyarhoz képest egészen egyszerüen suviksz.

A magyar fénymáz egyszerü, nemes, mély. A magyar fénymázban nemzeti bélyeg van, belső tüz van benne és jelleg. Ezt érezni kell; ezt tudni kell, ehhez külön, magyar érzék kell, mely felfogja és megérti. Nekem ez megvan. Én értem. Én már 1887-ben is értettem. Én.

Jöttek velem vitatkozni. Azt irták ellenem, hogy én egyáltalában nem is értek a fénymázkészitéshez. Megvetem és lenézem ezeket a hitvány, ostoba vádakat. Hiszen eléggé hozzászokhattam politikai, társadalmi, irói, szónoki, tudósi pályámon az ilyesmihez; 1652-ben, mikor a magyar harangöntésről irtam hosszabb tanulmányt, - azt mondották, azt irták, azt beszélték Rólam, - hogy én nem is értek a harangöntéshez!!

Eszembe jut erről, hogy 1851-ben Kraczuly, az akkori államtitkár, mondott nekem valamit, amit 1893-ban még elbeszéltem Andrássynak, de most már nem emlékszem rá, mi volt az.

De térjünk vissza Kifenevóth gyomrába.

Nagyfontosságunak találom annak megállapitását, vajjon az első magyar fénymáz-készitő örökölte-e betegségét, avagy fertőzés utján jutott hozzá. Az és sebésztudományi ismereteim szerény, de széleskörü ismeretek - azt mondják nekem, hogy mindkét eset lehetséges. A tudós Réczey professzorral beszélgettem erről 1895-ben és ő igazat adott nekem, helyesebben az én álláspontomra helyezkedett.

Csak a sötétben tapogatózhatunk. Annyi bizonyos, hogy Kifenevóth Gábor apja 1783-ban Alsó-Dabason járt, az ükbátyám birtokán, bizonyos Pomuc nevezetü orvosnál. De fáradozásaim dacára sem sikerült megtudnom, hogy mily eredménynyel végződött e látogatás.

Szeretném, ha sikerülne végre Kifenevóth Gábor életének történetét a magyar közönségnek bemutatnom. De amint látjuk, akadályokat háritanak elém bizonyos események. Ez a dicső, magasztos élet, sok tekintetben még mindig homályos előttünk, örök kárára, szégyenére hazánknak.

Jól tudom, mily nagy horderejü munkába kezdtem, mikor föltettem a kérdést, hogy mikor kezdődött Kifenevóth gyomorrákja? Fejtegetéseimben fordulóponthoz jutottam itt. Most kissé meg kell szakitanom nagy munkámat. Zavarnak a szerkesztőségben mindenféle apró hirekkel: hogy kitört az angol-magyar háboru, hogy Bécs levegőbe röpült, hogy feltalálták a holdbarepülő gépet, hogy Japán a tengerbe sülyedt, hogy egy üstökös közeledik két kilométernyire.

A holnapi számban folytatom fejtegetéseimet, hogy vajjon 1813-ban kezdődött-e Kifenevóth gyomorrákja? Addig türelmet kérek.

JUBILEUM

(Multkori számunkban 27-ik cikkéig érvén el az iró, mint értesülünk, az egész ország lázasan készül negyvenéves irói jubileumára, melynek védnökségét gr. Apponyi Albert őmtsga vállalta. Az ünnepelt kitünő, aki a készülő meglepetésről természetesen mit sem tud, ma a következő levelet intézte lapunk ősz szerkesztőjéhez.)

Kedves Szerkesztőm és
Kenyeres Pajtásom!

Azt tartja a közmondás, hogy: »öreg legény, fakó bocskor.« Azt pedig már a mi öreg Beőthy Aldzsink se tagadta soha, hogy, mondok, a közmondásnak igaza van. Hát bion (amugy palócosan) ilyen öreg bocskor volnék már én is, isten kegyelméből, kedves Szerkesztőm, meg pajtásom, az urban. Eszébe juttatják az embernek az ilyesmit, mondogatják, hogy »negyven éve ir már a mi Kálmánunk« - osztengat rájön az ember nagy csudálkozásokkal, hogy elment az az idő magától, mint tóttal a vaskarika.

Most eszmélek csak, hogy megkaptam az irásodat. Nagytudományu levelet irtál, régi pajtásom, mint az egyszeri ember. Hogy aszondod, igy meg ugy, irnék valamit magamrul, negyvenéves irások után. Mert itt is, ott is beszélnek negyven évről, ünnepről, rendezőbizottságról, meg uj kiadásról, de mindezekről én nem tudok semmit.

Negyven év? Ugy vagyok én ezzel, mint a két máramarosi felcser, akik egyszer belejutottak a konstantinápolyi padisah háremébe. Asszonyt szerettek volna látni, de az öreg Mohamed már akkor se kedvelte a magyart. A mi embereinket megfogták, vitték a padisah elejbé.

Persze, haragudott veszettül az öreg. Sorbaveszi elméjében a büntetések válogatott sorát. (Volt, isten segedelmével, elég.) Egyszer aztán nagy eltökélés ül ki a mennyei ábrázatjára: - rendezkedik is rögtön: vinnék le a két magyart a gyümölcsös-kertbe. Keresné ki ott mindenik magyar azt a gyümölcsöt, amelyik a legjobban megfelel a szájaizének. Jönne vissza aztán a gyümölcscsel a szobájába.

No, ugy is lett. Visszajön csakhamar az egyik magyar, s hoz a kezében nagy várakozásokkal egy szép, hamvas duránci szilvát: - gömbölyüt, mint valami piros pici száj. Rendeli erre a padisah: fektetnék le a magyart, kötöznék oda a padkához: - gyömöszölnék bele orrába a szilvát.

Le is kapják a mi emberünket, oszt kezdik az operációt. Jajgat szörnyen kinjába a magyar, a padisah pedig terpeszkedik a padon s elégedetten nézi az eljárást. Hát a legnagyobb jajgatások közepette egyszerre csak széthuzódik az ember ábrázatja, néz az ajtó felé és torkaszakadtából kacagni kezd el, de ugy, hogy még a könnyei is potyognak.

Nagyramered a padisah szeme és dühösen rivall rá az emberre: mit nevet? Az meg kinyujtja kezit és fuldokolva a nagy derültségtől, hebegi kacagva:

- Ott... ott jön - a társam - a társam - egy görögdinnyével!!...

Hát bizony, igy vagyunk, mi magyarok, kenyeres pajtásom. Azért ne is beszéljenek nekem jubileumról, meg uj kiadásról, meg ezerkétszázhusz forintról, ami eddig összegyült, (nemzeti adakozásból! mintha bizony adakozna a nemzet!) mert én azzal ugy vagyok, hogy sehogy se vagyok. Irtam-e, nem irtam-e, negyven esztendeig: a kisujjam tudja, meg a mátészalkai esperes.

Tudtok is ti gyüjteni, ti fiatalok! A jó Beőthy Aldzsi (már én csak igy hivom) az tudta a módját, isten nyugosztalja érette. Mikor a mi nagy Jókaink negyven esztendőkig irt volna, velem együtt ment el a Tisza Kálmánhoz (ott lakott a régi Postaház utcába: - ma susztermester lakik ott - a mai miniszterelnöknek nem kell lakás: Bécs a rezidenciája!) - mondom, oda megyünk a Tisza Kálmánhoz, oszt' csak rászól az Aldzsi: »Kegyelmes uram, nem igy kell azt csinálni. Hanem guberáljon ki az állam százezer pengőt a mi Jókainknak, mert, mondok, százezer pengő sok van az állami kasszába, de Jókai csak egy. Legföljebb kettő!«

Ki is guberáltak. Hát azért mondom, nem tudok én semmit erről az én negyven esztendőmről.

Hanem, ime, elfecsegem megint a drága időt. Bocsánatodat kérem, kedves bátyámuram meg irótársam, de nekünk öregeknek, tudod már, nekiereszkedik olykor-olykor a tollunk. No, áldjon meg az isten, aztán el ne felejtsd a te öreg barátodat

a jubilánst.

P. S. Tisztelt Szerkesztő ur! A fenti levelet a tárcarovatban tessék kiadni, vasárnap, nagyitott betükkel. A száz koronát postafordultával sziveskedjék folyósitani. Husz koronát kérek külön a levélben előforduló adomáért, amelyet át kellett alakitanom. A humort beleszámitom a száz koronába, de a levél végén lévő ellágyulásért tiz korona többlet számitandó be.

Kiváló tisztelettel
Fenti.

MR. LAPOSI JUTKHA

(A »Bárgyu Érzelmek« cimü regény harmadik része.)

(Az előbbi folytatások rövid tartalma: Laposi Amanda, közéletünk hirneves müvésznője, végre megöregszik bár, - ilyenek a müvésznők, - nem akar. Leánya, a sápadt és komoly Jutkha ellenben folyton tanul, tanul, fehér leányszobájának félreeső zugában és viszont. Föláldozva fehér leányálmait egy napon tobzódó anyja elé lép és halk, de férfias hangon bejelenti, hogy időközben tengerészkapitányi oklevelet szerzett és már meg is bizták egy angol Dreadnaught vezetésével, mely alkalommal a Mr. - Mister - előnevet kapta. A mult heti folytatásban a müvésznő elájult, ellenben Jutkha egy régi ismerősével találkozott, melyhez feleségül ment, de aznap este fehér leányszobájában egy néma könyet törült le szivéről, egy régi, kedves emléket, álmot... melyről egyébiránt még szó lesz a regény negyedik részében, a »Nyálas Vackok a Nagyközönségnek« cimüben. Lapunk előfizetési ára: egész évre 36 korona, vidéken bérmentve.)

A g y e r g y ó i i n t e l l i g e n c i a .

A kisvárosi társasággal összeférni sehogysem sikerülvén, Mr. Laposi Jutkha, a tengerész-kapitány, egészen visszavonult csöndes, békés leányszobájába. Csöndesen tanulgatott, élt hivatásának, hüséges matrózai körében.

A pletyka pedig, melyet méltán nevezhet e regény irója ezerszemü szörnynek, dolgozott tovább ez ellen a kedves, egyszerü és szerény kis teremtés ellen, amint azt mult vasárnap láttuk.

- Bizony, Jutkha, kis Jutkhám, - mondotta önmagának szelid rezignációval a derék kis teremtés, egy reggel, mialatt dörgő hangon osztogatta a parancsokat, - (rum-kiosztás volt) - bizony, kis Jutkhám, az élet már ilyen. Hiába, a nő csak nő, törékeny és támaszra szorult. Hja, ja. Pizony, pizony.

És csöndes, szelid rezignációval mászott föl az árbóc tetejére, a lelkiismeretes tengerész nyugodtságával nyakonverve egy kóválygó hajósinast, amely elájult.

A pletyka, az ezerszemü szörny, áskálódott és dolgozott tovább. Mit lehetett tenni? Várni, békében, szeliden.

Protzné zsurjain indult meg a lavina a Jutkha kedves, jóságos kis feje ellen, melyet oly szépen fogott pedig körül a kecses Gretchen-frizura. Szibary, a vén lókötő, a nyugalmazott tengerész terjesztette a hireket. Hogy Jutkha nem ért, nem érthet a mesterségéhez.

Az életben bizony előfordulnak ilyen dolgok, az emberi gonoszság és gyarlóság éppen ilyen kedves, ártatlan teremtés ellen fordul. Kedves olvasóim bizonyára tapasztalták már ezt, jövő vasárnap még érdekesebb lesz, mert a vén kádi, akármilyen öreg-böreg világcsavargó, azért neki is megdobban a kérges-retkes szive ott a mellény alatt, ha szerelemről van szó. Előfizetés egy egész évre 36 korona.

Az ellenségeskedés végre nyiltan kitört és összecsapott a Jutkha szerény, jó kis feje fölött. Bojkottálták őt a társaságból.

Egy mérges, viharos éjszakán aztán felverték Mr. Laposi Jutkhát fehér leányszobájában, ahol rejtett, titkolt álmait aludta... Gyorsan magára kapta ruháit és felrohant a fedélzetre. Egyszerüen és okosan intézkedett. Egy megtört, kétségbeesett ember térdelt előtte: Szibary.

- Kapitány ur... - dadogta sirva... - kedves... kedves Jutkha... mentsen meg engemet... az istenért... bocsásson meg azért, amit ellene elkövettem...

- Ne féljen, - mondta neki Jutkha, nyugodtan és jóságosan, - most a tengerészkapitány vagyok és tudom hivatásom kötelességeit. Mondja: áá...

Szibary remegve engedelmeskedett és Jutkha egy üvegcse tartalmát beleöntötte szájába. Szibary azonnal megkönnyebbült és zokogva, megtörve borult az egyszerü, kedves teremtés lábaihoz bocsánatért esedezve.

Jutkha azután nyugodtan lecsendesitette a vihart. Azután hazament, fehér leányszobájába, ahol megfésülte az ő szokott, egyszerü és kicsit bánatos modorában, gyönyörü haját és szomoruan mosolygott.

A gyergyói intelligencia vasárnap ünnepélyesen bocsánatot kért a kedves, jó kis teremtéstől. De hajh! a néphangulat olyan, ugyszólván, mint a tenger: - mint az, hullámzik és mint annak, nagy feneke van. Mr. Laposi Jutkhának még lesz alkalma erről meggyőződni, - amint azt látni fogjuk, ha még jövő vasárnap is élni fog a vénséges kádi, az ősz világcsavargó, az elaggott de még fiatalszivü globetrotter, a reszkető aggastyán, a végelgyengült vénség, aki már nem tud feltápászkodni a szőnyegről, de a szivek-vesék titkát még szivesen kutatja.

A BŐR

(Három részben, 114 szinesen vetitett képpel és 18 mozgófényképpel. Az »Uránia« tudományos szinház részére Pekár Gyula ur távollétében és helyett.)

I. RÉSZ.

A bőr fejlődése (Felolvassa a drámai hangu). (Kép: Brengheltől, a »Fiait felfaló Krónosz.«)

Bőr! Te fontos, nagyjelentőségü anyag! A te hatásod, szereped az emberiség történetében lebegjen a szemünk előtt ez estén. (Zene.)

Már a régi görögöknél találjuk a bőrt. A monda szerint Krónosz, midőn fiait felfalta, azokat szőröstül-bőröstül falta fel. Ime. A mitológiában (Kép: Mitológia.) számos, érdekes példáját találjuk az állatbőrök viselésének. (Kép: Páris és a három istennő, Margittaytól.) A délceg Páris valószinüleg tigrisbőr átvevőt viselt, midőn a három istennő vitáját egy aranyalmával intézte el! Ó, gyönyörü görög hitrege! Ó, napsugaras Hellász! (Kép: a római Colosszeum.) Akkor még boldogok voltak az emberek... Szerelem és bor, dal és szerelem aranyfüzére kötötte össze az ifju emberiséget... S bőrtömlőkből itták a mámoritó thamosi bort rózsakoszorus lakomáikon...

(Mozgófénykép: Lucullus ebédje a »Pityókás Auguszti császár« cimü tréfás bohózatból. Zene: Wagner: Feuerzauber.)

De riadjunk fel édes álmunkból. (Kép: Sátrak a Missisipi mellett, az »Illustration«-ból.) A bőr, bár még cserezetlen állapotban, nagy szerepet játszott már a régi asszir népek történetében is ebből az anyagból készitették, amint ez a kép bizonyitja. (Kép: II. Ulászló, Madarász festménye.) Sardanapalról beszélik, hogy egyszer igy kiáltott fel: »Bőr és asszony! E kettő kell nekem!« S az egyiptomi gyönyörü piramisok (Kép: Cheops piramis.) Eléggé mutatják, hogy a bőr már az ókorban mennyire fontos, mennyire keresett, mennyire jelentős cikk lehetett... Pedig akkor még nem is cserzették. Kr. e. 227-ben Ninivében (Kép: Messzina a földrengés után.) egy varga jött rá, hogy a cserlevelek váladéka mily puhává, lágygyá teszi a bőrt, ha áztatják... S ime, uj korszak nyilik meg az emberiség előtt! (Kép: Péter apostol, a »Quo Vadis« cimü regényből.) Az ipar, a haladás, a létért való küzdelem sivár, de nagyszerü szolgálatába szegődik a büszke cserág, mely egykor a thirzusos költő homlokát fogta körül a dicsőség sugarával!... Soha vissza nem térő, csudaszép ókor! Mélabus szeretettel tekintsünk vissza még egyszer a te boldog egedre... mielőtt elbucsuznánk tőled...

(Mozgófénykép: Miss Isadora Duncan görög táncai, szines. Zene: Debussy, Peleas és Melisande.)

Függöny.

II. RÉSZ.

A bőr és a középkor. (Felolvassa: az éneklő hangu.)

A lerombolt Róma törmelékeiből azonban uj nemzedék bontotta ki szárnyait! (Kép: Rafael, Attila, Róma falai előtt.) Bőrkacagányban száguldottak keresztül Európa testén a barbár hordák (Kép: hordár.) hogy uj levegőt, uj erkölcsöket oltsanak a rothadó

társadalomba. Jöttek a hunok, magyarok... jöttek a törökök. (Kép: a Szófia-templom Konstantinápolyban.) A középkor sötét napjaiban (Mozgófénykép: a spanyol inkvizició. Zene: Varázskeringő.) a bőrnek igen nagy szerep jutott. A gyönyörü szinezett olasz szattyán-bőrök (Kép: kalotaszegi varottas.) világhirüvé lettek csakhamar. Hiresek voltak Medici Katalin himezett bőrpapucsai, amelyekkel a rettenetes nő ugyszólván gázolt a vérben... (Kép: vér-preparáció, mikroszkópban, az anatómiai muzeumból 2.b) 2.)... De forditsuk el tekintetünket e borzasztó látványtól s lássuk, mily szerep jut nálunk a bőrnek, egészen századunk elejéig. Büszkén mondhatjuk: a magyar bőr mindig kivivta a külföld tiszteletét! (Kép: A szabadságszobor New-Yorkban.) Fáklya gyanánt világitott előttük a magyar gyártmány, mely ebből a tejjelmézzel folyó (Kép: a Tisza.) országból származott... (Kép: Alföldi csendélet.) A legváltozatosabb bőrök kerültek ki ebből a szép és daliás korból, melyről elmondhatjuk a költővel:

»Emlékezzünk régiekről...«

Szép és daliás kor! Mikor még nyugodtak és boldogok voltak az emberek, s önök, hölgyeim, még nem viseltek ilyen nagy kalapot!... (Derültség.) S önök, uraim, még nem álmodoztak - automobilról! (Derültség.)

(Mozgófénykép: A Henrik herceg automobilutja, most érkezett. Zene: Gluck, Quartett.)

Függöny.

III. RÉSZ.

A ma bőre. (Felolvassa a dráma hangu.)

A civilizáció, a fejlődés, a technika csodáinak korában, teljes fejlettségében, óriási jelentőségü iparként láttuk magunk előtt a bőrt.

Széditő gépekkel, óriási gyárakban (Kép: A káposztásmegyeri vizmüvek.) tisztitják! cserzik, szinezik a bőröket, a legkülönfélébb célokra! Mindenféle célra! (Kép: Ganz és Társa, vasöntő mühely.) De lássuk, hogyan készül a bőr, mig alkalmassá válik azokra a célokra, melyek szemeink előtt elvonultak.

(Mozgófénykép: I. Szalámitömés a szegedi telepen. Szeletelő- és tömőgépek a belekbe szoritják a vagdalékot. Zene: Berlioz: Flüchtiger Gedanke.)

II. Csavargyártás, mozgó-tengelyes kettős átvitelü gépekkel, zöld üveg. Piros és lila világitás. Zene: Si vous n'avez rien a me dire... (Oboán.)

III. Halászat duplahálóval, pikkelylevakarás. Zene: Beethoven, gyászinduló, hárfán. Piros üveg.)

S most el kell bucsuznunk a bőrtől! Az ujkor diadala az, hogy annyi embernek munkát, kenyeret, megélhetést kölcsönözhet az ipar, mely mindnyájunk üdvén, kényelmén fáradozik. (Kép: egy maori-főnök.) Gondoljunk otthonunkra, gondoljunk szeretteinkre, a kiknek boldog nyugalmáról kérges, de derék munkáskezek gondoskodnak a gyárak füstös levegőjében! Megértés és munka jelezze utunkat: - s akkor boldog békével hajthatjuk nyugalomra fejünket egy uj kor pirkadó hajnalán!...

(Kép: Alkonyat a Quarneron. Szines. A pirosság hátul lassan sötétül. Halk zene. Hárfa. A közönség sirva megy haza.)

A „KERGÉK” KÉPKIÁLLITÁSA

(Végre rájött a kezdő iró, hogy az érvényesülés egyetlen módja nem a műirás, hanem a műbirálat.)

Művészi egyesületeink között nagyon szimpátikus helyen áll ez a fiatal társaság. Csupa feltörekvő fiatalember, bohémek. Igy nevezi őket elnyaggatott murgeri reminiscenciával a közönség, amelyet azonban - bocsánat a görögös erejü szóhasználatért - mi lepökünk. Ma már minden kissé beavatottabb intellektus érzi, hogy a festőművészet többé nem térbeli tényeknek vallomása, - hanem egészen egyszerüen és szimplán: a lelki megvadulások szintétikus felületjelzése, mely a szin-pamatok vászonitása által adódik. Aki ezt nem akarja bevenni, aki makacsul ragaszkodik hozzá, hogy a vásznon a dédanyja térdkalácsának a többi részeivel való összefüggését keresse: - avval mi nem törődhetünk tovább. A közönség menjen a maga utján, mi is megyünk a magunkén. Punktum.

Ezután a bevezetés-féle után térjünk az egyes művészek méltatására, helyesebben megértésére. Megérteni, megérteni. Ez a mi hivatásunk, szándékunk, hitvallásunk. De a közönség nem akar érteni, tehát le van fujva.

Itt van mindjárt az első teremben a mesternek, Fringia Ferencnek egypár keményen átérzett, erős marokkal megmázolt vászna. Fehér valeurök lágy tusakodása letartott szinfoltok között. A világitási szempontok tragikus erővel érvényesülnek: diszkrét lógás a rajz és tónus között. Ennyi. Különösen 3. számu képe a »Férfi Nizzában, fekete alsónadrágban« - merész megoldása a szinek és kontrasztok problemájának. Az ég (vagy tenger?) velőtrázó kékségébe bizonyos irónikus ecsetlendülettel rajzolódik bele egy halványszürke folt. Merész, hatalmas ötlet! Ezt a képet egyenesen oda merjük állitani dr. Gaugin vásznai mellé. (Na még majd félünk! Fringia Ferenc széljegyzete.) Valami belső differenciálódás nem tagadható meg a mestertől, - de végre is, szinek, szinek és szinek. Ő a szinek ura. És ez nem szinekura. Haha, milyen jó vicc. Ez is képzőmüvészet. Valeur, valeur. Letarlás, differenciál, integrál. Gummi Reisner, Harisbazár. De hát a közönség...

Hanem itt van Ferdei. Borongó, hedonisztikus lélek, - talán beardsleyskedés? Nem. Puritán, fázós láng huzódik meg erotikus vonalaiban, valami kacsázó görcs, lidérces vitustánc. Lemondó tombolása a lélek hideg sarának. Gondolatok, őrületek. Zokogások. Halk, átszellemült böfögés. Méla bárgyulás. És nagy, nagy, nagy. Röviden szólva: itt egy letartott, igen, letartóztatott egyéniséggel állunk szemben, (Pardon, »letartóztatott« talán erős, - Ferdei széljegyzete.) mely dadogva, diadalmasan tör előre. Ez is jelenség: folt. A közönség dögöljön meg.

A kakszigetmonostori kolónia egyik legtehetségesebb tagja mutatkozik itt be nekünk bélkorogi Gicspancs Jenőben. Tisztán emlékszünk még a párisi »Indépendant« egyik külső helyiségében kiállitott képére: »Fiatal leány a tükörben képmását homlokon csókolja« - mely akkor feltünést keltett. Mostani foltjaiban a felület lemezes, kapargált megdolgozására törekszik, és néha meglepő hatásokban domborodik ki. Kép-cimeiben is ujitó, természetességre törekszik. »Fehér fal, üresen« igen értékes darab, valamint a »Nagynéném ruhában, egyik ujját bedugva« cimü is. Az »Ülő férfi szándékosan elrajzolt fülekkel« cimü kép tónusában erős. Szimbolisztikus vásznai közül még a »Látomások az emésztés világából« érdemel emlitést.

Egészen uj a társaságban Cumpli Armand. Fiatalság, ifju motivumok, a meglátásnak valami atavisztikus dühe árad ki ebből a fiatal mesterből - mindössze tizéves, ugy mondják, de agg

lelke van. Ecsetjével valósággal ostromolja a vásznat; szin-örvényeket köpdös, szikrázó melankóliával. Nobilis plasztika liheg a kezevonásában. És mennyi finom, hogarthi humor van például abban, hogy hol négy, hol hat lábujjal rajzolja alakjait. Mennyi raffinált primitivség! Néhol keresztet rajzol a grafikailag ábrázolt emberek hasára. Csak vonalak, vonalak - és primitivség! Ez magában zsenialitás. Egyik vászna előtt csodálkozva állott a naiv közönség, merész, érdekes tanulmány, egész primitiv őserejében ideállitva. Szürkés, puha vásznon egy sárgásbarna folt, elfolyva. Cime: »Ezt nektek«. A kép technikájának, uj-szerüségének, témájának bonyolultságával annyira meglepett, hogy behatóbban akartam tanulmányozni, de valami olyan penetráns szag áramlott, hogy abba kellett hagynom. A közönség is orrát fintorgatva ment tovább. A közönség sajnálatra méltó, nem ért, nem ért.

Utoljára hagytam a kiállitás fénypontját. Pökökrá Imre »Köd« cimü képe a legkészebb, legerősebb munka a kiállitáson. Itt tisztán tompitási eszközökkel sikerült egy teljesen egységes, éterien finom felületet kapni, mely nüánszokban folyik össze. A szuperlativusoknak nem vagyunk barátja: de ez a kép határkövet jelent hazai képzőművészetünkben. A szinek, valeurök, foltok önállósága, a kontrasztok szőrös, prerafaelisztikus visszaverése - mindez mély, belső müvészet. Letompitása a szinskálának - abszolut letompitás, - átérzett, mély tompaság, tompa fejjel készült. E képről külön fogunk mégegyszer beszélni - most csak annyit jegyzek még meg, hogy a Pökökrá névvel még találkozni fogunk Filippinél!!!...

(Lapzárta után kapjuk a jelentést, hogy az emlitett »Köd« cimü képet a szolgák tévedésből befelé a falnak akasztották volt fel - és igy kritikusunk látogatása alkalmával csak a kép háta volt látható, amelyen a müvész családjával ebédelni szokott, kirándulások alkalmából. Miután kritikusunk már elment a szerkesztőségből, azt hisszük, az ő nevében visszavonhatjuk a fenti kritikának erre a képre vonatkozó részét.)

VEGYES
- Magyar ujságirás -

A regény- és drámairodalom, valamint a költészet terén kifejtett nagysikerü müködése végre meghozta a kezdő irónak a jutalmat: az »Éhes Ujság« szerkesztője alkalmazta őt lapjához, 10 órakor este, és azonnal megbizta őt a »Vegyes« rovat megirásával, mert fél 11-kor zárják a lapot.)

- **Gyomor a mellben.** Az amerikai Neverhasbeen kerületben egy öregasszonyt meg kellett operálni, mivel gyomrában állandó szurást érzett. A has felbontása után az orvosok legnagyobb megdöbbenésükre azt találták, hogy az öreg nőnek tulajdonképpen tüdőgyulladása van, csakhogy tüdeje nem a mell-, hanem a hasüregben foglal helyet, mig gyomra fent, a bordák között van a szerencsétlen nőnek. E mellett a tüdő-szárnyak egészen le vannak koppasztva és a gyomor-falról az összes vakolat lemállott. Orvosi körökben érthető feltünést keltett a csudálatos abnormitás, amelynek senki sem tudja magyarázatát adni.

- **Földalatti repülőgép.** Érdekes tervvel foglalkoztatja a londoni egyetemet egy Malace nevü japán mérnök. Arról van szó, hogy London és Liverpool között rendes repülőgép-járatokat létesitsenek, oly szerkezettel, melyet a föld mágneses ereje hajt. E célra üreget ásnak a föld alatt, mely a két várost összeköti. Ebben a földalatti üregben közlekednék azután a repülőgép, amelyet evezők hajtanak a csatorna fenekén felfelé sajtolt vizben. A repülőgép tiszta aluminiumból van és két motorral bir, melyek repülés közben angol néphimnuszokat játszanak. Azt mondják, már eddig is igen szép eredményeket ért el a fiatal mérnök: találmányát a szabadalmi irodában mutatta meg, ahonnan egy ablakon röpült ki.

- **Strucc és pávián.** Lapunk patagóniai tudósitója jelenti a Tüzföldről: Az itteni intelligenciát nagy izgalomban tartja egy érdekes eset. A város közelében egy barlangot találtak, amelyben jól kifejlett strucc ült átellenben egy páviánnal. A strucc éppen tojásait keltette ki, melyekből, a szemlélők legnagyobb meglepetésére egészen különös állatok bujtak elő. Ezen állatoknak négy kezük van, két nyakuk és egyetlen, teljesen kifejlett strucc-fejük. A különös az, hogy ez a fej kifejezésben teljesen hasonlit egy pávián arcához, főleg a csőr és szemek körül. A természettudósok azt hiszik, hogy itt egy sajátszerü kereszteződésről van szó, mely ezeket a lényeket létrehozta. Az állatokat a muzeumban helyezték el, mely azonban, sajnos, leégett.

- **Hogyan irnak az irók?** Igen érdekes némely irónak az a szokása, hogy csak bizonyos körülmények között és környezetben tudnak irni. Schillerről beszélik, hogy ládájában rothadt almákat tartogatott, ezeknek szaga inspirálta őt irás közben. Herdernek ugyanaz a szeszélye volt, de ő e mellett még szilvát és mandulát is rothasztott, melyekből a kukacot kiszedte és gondolkodás közben két bal-zápfoga közt lassan morzsolgatta őket. Baudelaire egyáltalában nem tudott irni, ha a hóna alatt nem volt két reszelő; mig Meredith nyakig hideg vizben ült, ha alkotott, fején egy tál rizszsel. Diderot éjjel irt, az ágya alatt, keresztbefektetett lábakkal, fejét ötpercenkint sósavas vizzel telt tálba mártva. Heine verseit egy falhoz támasztott csőben irta, amelyben folyton csuszott. A mostaniak közül D'Annunzio csak ugy tud irni, ha fejjel lefelé lóg és fülét egy gőzmozdony lenditő kereke horzsolja.

A mi iróink közül Herczeg Ferencről tudtuk ki, hogy irás közben mozgatja az ujjait és fejével gondolkodik. Ambrus Zoltán néha aprókat, rövideket felhorkan, mikor gyönyörü regényeit alkotja, és fogait összeveri. Molnár Ferenc, a Dayka-Gábor-társaság tagja, csodálkozó arccal ir, baljában két könyzacskót csörgetve és egy rekeszizmot. Ady Endre aloe-virágokon ül, jobblábát Zarathusztrán tartja és fejét elforditja, mert undorodik az irástól. Legföljebb

tizennyolc verset ir egy nap, bánja is ő, bánja is ő, bánja is ő. Heltai nem tud irni, ha a szobában van még valaki és közben dobol az ujjaival. Gárdonyi egyáltalában nem tud irni, ha két mécses nincs az asztalon és a kályha nem füstöl. Porzsolt Kálmán egyáltalában nem tud irni (Itt levágták, mert már tele van a »Vegyes« rovat.)

III.
KÜLFÖLDI PRÓZA

GORI ANDREJ MELLÉNYE

I. Fejezet.

A hamvaskék alkonyat bágyadtan világitott be a terrász üvegtáblái között, melynek párkányán egzotikus virágok szövögették az árnyékok hosszu, selymes gobelinjét. Két fiatalember ült egymás mellett a halványrózsaszin tabouretten és hallgatagon cigarettáztak. Az egyik lágy, csudálatosan szép körvonalaiban egy gyöngéden kifejlő lótuszvirághoz hasonlitott, de e mellett valami határozottan nőies volt benne. Szája és orra, mint két egymásbahajló dhália-szirom, remegett a belső izgalomtól.

A másik férfi, akinek ujjai hosszuak és hajlékonyak voltak, hátravetette magát.

- Górián! - mondotta halkan és mélyen, - miért tesz ugy, mintha gondolkodnék? Ön oly szép, hogy nem érdemes gondolkodnia.

- De hát akkor mi az élet? - kérdezte Górián és felállott, mint egy görög szobor.

- A kiváltságosak szórakozóhelye! - vetette oda könnyedén lord Para Dox, - olyan szalonféle, amelyben csak uriembereknek szabadna lenni.

- De hát én, én... sóhajtotta Górián és elmerengett.

- Ön megérdemli az életet, Górián. Legyen az ön végső törekvése mindig az, hogy ne kelljen törekednie.

- Tehát, tehát akkor...

- Mitől tart ön, Górián? Még mindig nem látja, hogy az élet akkor szép csak, ha legyőzzük? Keresztülgázolni önmagunkon és a világon: ez a müvészi élet titka.

- És hiszi ön ezt, lord Para?

- Dehogy, hiszen akkor nem mondanám. Az igazságok nálam csak arra valók, hogy rokonszenvessé tegyék a tévedéseket.

- És az őszinteség...?

Lord Para egy könnyed mozdulatot tett.

- Nos, az őszinteséget is szeretem, mikor előnyösebben alkalmazható a hazugságnál.

Felállt, odament Goriánhoz, kezét a fiatalember szoborszerü vállára tette és ünnepélyesen szólott:

- Górián! - az élet öné! Éljen egyéni életet! Éljen müvészi életet! Mutassa meg az embereknek, hogyan kell átvarázsolni az életet müvészetté és a müvészetet életté! Minden, ami önzés, emberi. A mi célunk e földön, hogy impressziókat termeljünk és megvessük az igazságot. Tagadni kell a létet, hogy élvezni tudjuk. Most pedig menjünk az estélyre. Nyissa ki az ablakot, hadd legyen becsukva.

- Nem értem...

- Nem érti? Akkor ez egy aforizma.

II. Fejezet.

Snazil, a szabó, ott ült az ottománon és elmerülve szemlélte Goriánt.

- Elhoztam a mellényt! - mondotta komoran.

Gorián átvette a müvet. Gyönyörü, fehér atlasz-mellény volt. Sokáig nézte és tetszett neki.

- Ön remekelt! - mondotta Snazilnak.

- Igen, - válaszolt amaz révetegen. - Az életemet varrtam beléje. Minden eddigi alkotásom hazugság és reménytelen küzködés volt. Végre megtaláltam önmagamat. Egyéniségem, létem problemájának a megoldása itt fekszik ön előtt e mellényben, Gorián.

- Igazán kedves! - mosolygott Gorián. Snazil letérdelt, esküre emelte kezét.

- Szeretem önt, Gorián! - szólt. - Az ön egyénisége fáklyaként áll az életemben. Lelkem minden atomja az öné, ön az én hitvallásom.

- Na jól van kedves Snazil, - mondotta Gorián gyermekes szórakozottsággal. - Most pá magának.

Snazil kiment, mig Gorián elégedetten dült végig a szófán. Ó, neki is tetszett ez a mellény, mely vakitó ragyogásában, szikrázó gyöngyházgombjaival az ifjuságot, a szépséget, a reményt sugározta ki magából. Fölvette és kiment az utcára. Ártatlan, kiváncsi lelke egyre azon tünődött, hogyan valósithatná meg a lord Para mámoritó igéreteit az életről.

Egy gyönyörü, virágszerü leány jött vele szemben az uton. Gorián odament hozzá, szerelmet vallott neki és megkérte feleségül. A leány karjaiba omlott, mint egy önfeledt azaléaszirom, melyet a szél röpit.

Rajongó boldogsággal rohant Gorián a papért. A leány ott várt rá az utcán. Mikor visszatértek, még mindig ott volt, de az egyik fülének a cimpáját máskép tartotta, mint előbb: legalább Goriánnak ugy tetszett. Egész müvészi énje föllázadt, keserü düh ragadta meg és nyakonverte menyasszonyát, aki sirva omlott lábaihoz. Gorián azonban elrugta magától és otthagyta a porban s belső haragtól rózsás pirban égő, gyermekesen naiv kifejezéssel hazament. A leány némán lehajtotta fejét és közben marólugot ivott. Gorián otthon leült az indiai mahagón-fából készült Louis XV. kanapéra és olvasni kezdett.

Egyszerre mellényére nézett és a vér megállt ereiben. - Mi ez? - kiáltott és összeborzongott.

A mellényen egy hosszu, vigyorgó ránc huzódott végig, mely gonoszul és gunyosan, kegyetlenül meredt a szemébe. Odahajolt, jobban megnézte és meggyőződött, hogy nem tévedett.

- Mi ez? - kérdezte ujra.

És ekkor mindent megértett. Ez a mellény volt hivatva az ő második énjét viselni, az ő büneit és gonoszságait, a müvészi élet borzalmas gyönyöreit. Valahányszor a jövőben elkövet valamit, ez a mellény meg fog változni, mig ő változatlan és szép marad. Hát ilyen volt ez a mellény.

III. Fejezet.

Hatvan év mult el. Gorián még mindig szép és ifju volt: ártatlan és tiszta szemeiben valami gyermekes, szinte naiv üdeség tartotta magát.

Gorián szép életet élt: megvalósitotta lord Para eszményét a müvészi életről. Ázsiából puha, turáni szöveteket hozatott és szobáit befödte velök. Voltak gyönyörü szövetjei, szobrai: vett drágaköveket és ausztráliai gonggonghangszereket. Volt három halványsárga velencei tükre és gyémánt kézelőgombja, mely a villanyfényben türkizkék szinben égett.

Gyakran fürdött, hogy bőrének likacsos simaságát megőrizze. Hogy arca üdeségét megtartsa, leszokott a gondolkodásról, mely lord Para állitása szerint megnyujtja az orrcsontot és az állat.

Időközben elolvasott egy könyvet is, amely annyira megtetszett neki, hogy mégegyszer elolvasta. Azután tizenkét példányt beköttetett ebből a könyvből, különféle szinü selymekbe köttette és tizenkét faragott elefántcsontállványon tartogatta őket szobájában. Néha elment társaságokba is, ahol bámulták szépségét és ifjuságát.

És a müvészi életnek ezeket a borzasztó, sötét büneit nem ő, hanem a mellénye viselte. Mig ő üdén és fiatalon tobzódott, addig a titokzatos mellény egyre ráncosabb, gyüröttebb lett: fenyegető jelek gyanánt huzódtak rajta végig kisérteties, sárga kopások; ásitozó, petyhüdt lyukak, melyek az ő sötét büneiről beszéltek. Goriánnak hovatovább lelkiismeretévé vált ez a mellény: estefelé, mikor egyedülmaradt, kinyitotta a ruhaszekrényt és a holdvilágban megkövülve nézegette a hátborzongató látványt.

Egy nyirkos, hideg estén meglátogatta őt Snazil, a szabó. Időközben ő is kissé idősebb lett, de még mindig szerette Goriánt.

- A mellényt, a mellényt akarom látni... - mondotta hideg szomorusággal. Az ő élete meg volt törve, müvészete nem fejlődhetett tovább.

Gorián rémesen, rekedten kacagott föl. Vad érzés fogta el.

- Jőjj tehát, és nézd meg a mellényt! A te müved! - kiáltott és felkapott egy aranymüvü gyertyatartót. Az elsötétitett, dohszagu felső csarnokban ott lógott, vörös bársonyalapon a mellény. Gorián odatartotta a gyertyát. Az elszörnyedés kiáltása szakadt föld Snazil lelkéből. Egyszerre ő is megértett mindent.

- Ime, itt a mellény! - mondotta sötéten Gorián. - A te müved! Te kellemetlen fráter!

E szavak után mély, müvészi ábrándok suhantak keresztül a lelkén. Fölvette az asztalról a kést és tizenkétszer Snazil hasába szurta. Azután sötéten elmerengett. Odakünt csatakokban zuhogott az eső és nekiverte magát a gótives ablakoknak.

IV. Fejezet.

Ez időben Goriánt valami lágy szomoruság jellemezte. Érezte, hogy létének müvészi fejlődésében fordulat következett be. Gyakran álruhában lejárt a tengerpartra, ahol matrózokkal, gyilkosokkal, ujságirókkal és más ilyfajta demokrata elemekkel érintkezett. Néha ujabb, müvészi impressziók kedvéért apróbb rablógyilkosságokban vett részt. Estefelé vénasszonyokat ütött agyon a mellékutcákban: olykor meg zsebmetszőnek öltözve, népgyüléseken szónoklatokat tartott a kommunizmus mellett. Egyénisége ezáltal ujabb szineket, nüánszokat vett föl és ami fő: mindinkább közeledett az élet müvészetének megoldása felé.

- Mert ez a fő! - mondotta neki lord Para. - Mi mindnyájan bizonyos mértékben állatok vagyunk. És ez emberi bennünk. Igen, el kell homályositani az erkölcsi életet, hogy teljes fényében ragyoghasson.

Gorián azonban rosszkedvü volt.

- Mit szólnál hozzá, lord Para - szólt vontatottan - ha azt mondanám neked, hogy agyoncsaptam Snazilt.

- Elhinném, feltéve, ha hazudnál. Azonban te nem vagy képes ilyen erőteljes hatásokra. Ahhoz, hogy egy embert megöljünk: drámai müizlés kell. Tulajdonképpen minden gyilkosság ujjáteremtés: olyan renaissance-féle. De ehhez gyönge, szentimentális lelkek valók, Gorián.

Gorián elgondolkodott.

- Az lehet - mondotta aztán. - Mégis, Para, szeretnék megjavulni.

- Erre az egyetlen mód az, ha bünt követsz el.

- Ugyan...?

- Valóban. Végeredményben csak azért követünk el bünöket, hogy a javulás gyönyörét élvezni tudjuk.

- Te cinikus vagy.

- Ez onnan van, mert tulságosan lágy a szivem. És mert ismerem a nőket.

- Para, Para, mit tegyek tehát?

- Osszd szét egyéniségedet, hogy megmaradjon neked. A lélek legfőbb törvénye, hogy imádja a testet. Legyünk rabjai a szabadságnak. Minden elviselhető, amit nem tudunk kitartani. Az elvetemültség ornamentika a lelken. A hideg nem más, mint meleg. Az a magas, ami alacsony. A zöld, az csak átmenet a piros felé. A csunya az szép. A macska, az kutya. A fehér, az fekete. A világ, az egy aforizma. Én vagyok te, te vagy én, ki a szamár, te vagy én?

E szavak után, melyeket őrült, fokozódó gyorsasággal hadart el: lord Para egy könnyed mozdulattal a fejére állott és lábait ruganyos ütemekben ingatva, kisétált az ablakon keresztül.

Gorián egyedül maradt. Fásultnak érezte magát. Aztán egyszerre könnyekben tört ki és elhatározta, hogy megjavul. Igen, lemond az életről és szebben rendezi be, mint eddig.

És a mellény, a mellény? Nos tehát, igen. Ki fogja mostani a mellényt. A mellény ismét szép lesz és tiszta és méltó hozzá. A javulást meg fogja érezni a mellény is, ujra üde szinekben fogja visszaverni az ő elpocsékolt ifjuságát.

De amint a mellényre nézett, egyszerre elsötétült. Nem, nem, ez a mellény örökké viselni fogja az ő büneit. Sötét, vörösesbarna foltok huzódtak róla lefelé. Gonosz, durva szakadások torzitották el felszinét. Véresen és foltosan szemébe nézett az elhalványuló Goriánnak.

És Goriánt egyszerre dühös gyülölet fogta el. Ah, véget vet ő ennek a gyötrelemnek! Vérbenforgó szemekkel nézett körül és meglátta az asztalon fekvő papirvágó-kést. Fölragadta és egy dühös pillantással felszakitotta vele a mellényt, markolatig döfve a hajtókába.

A szerencsétlen fiatalember dühében egészen megfeledkezett róla, hogy ő is benne van a mellényben.

Mikor a berohanó szolgák megtalálták, arca és termete eltorzulva, meggörnyedve meredt a szoba tetőzete felé. Hosszu, fehér szakálla nőtt és homlokán teljesen ki volt fejlődve az a három bibircsók, mely eddig észrevétlenül lappangott üde vonásai között. Szája petyhüdten lógott szakállába.

A mellény azonban ragyogó és fehér volt, mintha abban a percben hozták volna haza a pucerájból.

A VASALÓGYÁROS

(Gépészmérnöki szakregény, huzagolt és hengerelt érzelmekkel. Az előforduló vasalók a párisi Thonet-cég gyártmányai. Páris, 1883., tout droit reservé. Kiadja: aki bevette.)

I.

Egy gyönyörü, tavaszi délután a maussadeville-i kastély parkjában sétált Obscure, a főuri lak huszéves leánya. A magashosszmetszet: 2 m.), szőke hölgy arcán már e percben ott honolt az a gőgös, nemes büszkeség, mely oly nagy szerepet fog játszani e regény második kötetében, a 226-ik oldaltól kezdve.

- Malaise, - szólalt meg, fölvetve öntudatos fejét e hölgy, a tiszteletteljesen várakozó komornyik felé; - Malaise, mi az a magas épület, mely a lemenő nap tüzében oly siváran meredez kastélyunk ősi tölgyfái közül a távol lebegő ködön keresztül?

- Urnőm, - válaszolt néma taglejtéssel az alantas szolga, - ez Derpléd Filippe vasalógyáros mint részvénytársaság.

- Ah, - mondotta a grófnő, saját, jól felfogott érdekében.

És egyetlen, széles mozdulattal elhalványuló ajkába harapott.

II.

- Ez Derpléd Filippe, - mondotta Gaston, bemutatva Obscurenek a vasalógyárost.

Köröskörül a táncolók forgataga örvénylett, grófok és márkik táncoltak a padló tükörsima lapján.

- Ön a szomszéd gyáros? - kérdezte fagyosan a grófnő, mig nemes orrcimpái remegtek.

- Az vagyok, grófnő. Itt állok ön előtt, munkásember vagyok: a vasalók egyszerü, jeltelen hőse. A szilárd tettek, nem a sok szó embere. Darabos, kiedzett egyéniségem korlátaiba nem illeszthetem be az előkelő társalgás utvesztőin elfinomult röpke szellemi játék kecses müvészettel körvonalazott követelményeinek gondtalanul csapongó cikornyáit.

A vasalógyáros ezután esetlenül meghajolt és sorba rálépett mindenkinek a lábára.

III.

- Asszonyom, - mondotta komoran az ügyvéd, - ma reggel értesülök róla, hogy önök összes vagyonukat, névleg 900.000 frank és 50 centimes-ot, elvesztették.

- Ah! - szólalt megdöbbenve Obscure anyja, az ősz főurnő, - minő csapás! Ne szóljon leányomnak. Sohasem szabad megtudnia.

- Természetesen, - bólintott az ügyvéd.

Athalie, Obscure barátnője, e napon meglátogatta a grófnőt. A XIV. Lajos-korabeli karszékben ülve, Obscure bágyadtan nyujtotta kezét.

- Édesem, - sziszegte Athalie, - örömmel értesitelek, hogy Gaston herceg, a te volt vőlegényed megkérte a kezemet.

Obscure arcát lázas pir boritotta el.

- Hogyan? - kiáltott. - A nyomorult aljas! - De hirtelen legyőzve magát, nyájasan tette hozzá: Örülök, drágám.

A büszkeség győzött!...!...

- Gaston herceg! - jelentette az inas.

- Várjon! - kiáltott Obscure egy hirtelen, rémes bosszutervtől elhalványuló arccal. - Hozassa ide azonnal, per zsup, becsomagolva, Derpléd Filippe-t, a vasalógyárost.

Mielőtt még Gaston beléphetett volna, a csomag megérkezett.

- Gyáros ur, - mondotta bosszutól lángoló szemekkel Obscure, - nincs sok időm: legyen szives, kérje gyorsan a kezemet és jegyezzen el magának. Nos, - tevé hozzá lázas idegességgel, - siessünk, mamlasz.

A gyáros némán engedelmeskedett.

Mire Gaston a szobába léphetett, a vasalógyáros ismét be volt már csomagolva és Obscure menyasszony volt.

- Ah, - mondotta a herceg, egy kifogástalan kézmozdulattal.

IV.

A LX. Fülöp-korabeli szalonban mélyen magábamerülve merengett Obscure, a vasalógyáros lakásán, egy félórával esküvőjük után, a XXII. Gábor-korabeli fauteuilben. Lázas pir váltakozott arcán az ibolyakék halványsággal.

A vasalógyáros hangtalanul lépett a terembe, egy fenékajtón keresztül, melyet a IV. Lajos-korabeli inas nyitott ki előtte.

- Madame, - mondotta nyilt egyszerüséggel.

- Filippe, - szólt elhalványulva Obscure, - ön tudni fogja, mivel tartozik főuri büszkeségemnek. Remélem, mint köznép, tisztában van azzal, hogy a grófoknál az nem szokás, amire ön gondol?

- Hogyan, grófnő? - kiáltott elfojtott keserüséggel Filippe, - kegyed nem szeret engem?

- Nem, Filippe, tudja meg. E terem falai örökre zárvák ön előtt. Mit képzel ön, aljas pribék, csőcselék? Azt hivé, hogy büszkeségem csarnokát beszennyezheti? Ó, köznép, megsértett nőiességem büszkeségével mondom önnek: szedje a lábát a nyaka közé és hordja el szennyes irháját, taknyos!

A férfi lelkében néma, rettenetes harc dult e metsző guny hallatára. Néhány percnyi küzdelem után győzött benne a vasaló.

- Ezó, - mondottan egyszerüen, férfiasan, - tehát a grófoknál nem szokás.

Ez volt minden. És Filippe, keblének rombadöntött oltárával, lassan haladt az ajtó felé, vigyázva, hogy a törmelékekkel be ne piszkitsa a XIX. Samu-korabeli szőnyeget.

Az ajtó előtt megállt és fenyegetve rázta ki öklét.

- Obscure, - kiáltott, - megtörlek, pedig cufelig szeretlek.

És ekkor csönd borult a kastélyra.

V.

Odakünt a gyárban, sulyosan zuhogtak a kalapácsok. Ősz volt.

Obscure és a vasalógyáros már tiz hónapja házasok. Filippe jéghideg kőkeménységü férfiassággal mérte végig a termeket. Mindennap félóráig törte nejét, hüvös udvariassággal.

- Grófnő, - mondotta jéghidegen, egy forró augusztusi napon a gőzfürdőből jövet, - meghivtam kastélyunkba az ön barátnőjét, Athaliet és a herceget.

- Miért hivta meg, undoritó ember? - sóhajtott az arisztokratikus körökben elfinomult nő, lázasan elpirulva, - hiszen tudja, hogy utálom őt, mint a kukoricagölödint. Vajjon mely kacskaringós istennyila ütött az ön tökfejébe, hogy a nyakamra hozza?

A demokrata hüvösen, szilárdan mosolygott.

És Athalie megérkezett. Az előkelő társaság a ...i erdőben XIIV. Nándor-korabeli vadászatot tartott.

Athalie hercegnő az előkelőbb arisztokraták modorában kacérkodni kezdett a vasalógyárossal. Az orrát fricskázta, néha pedig felült a hátára és lovacskát játszott. Mindezek nagyon feszélyezték Obscuret. Akkor már szerette férjét...

- Kedves Athalie, beszélni szeretnék veled, - mondotta Obscure lázas pirral az arcán.

- Parancsolsz, édesem?

Visszavonultak a X. Miksa-korabeli terembe.

- Athalie, - kezdte szeliden Obscure, - mit akarsz a férjemmel?

- Mit akarnék, édesem? Miért e kérdés?

- Athalie, - folytatta Obscure, azzal az elfojtott szenvedélylyel, mely a felső tizezer sajátja, - ha férjemmel kacérkodsz, kikaparom szemeid golyóját.

- Mig én, bugta fagyosan a szép szirén, - szálankint kitépem hajaid, grófnő.

És diadalmasan kacagott az elhalványuló Obscure szemébe.

- Athalie, - mondotta elgyengülve Obscure, mig oligarcha vonásai idegesen rándultak. - Az én férjem az enyém. Miért játszol elfinomult lelkemmel, barátnőm? Szeretem férjemet. Ki férjemet akarja: ugy vágom kupán, hogy elszédül, hercegnő.

- Grófnő, nyiltan szólok veled: pukkadj meg, édesem.

- Ah, miért feszited tul gyönge idegzetemet! - kiáltott fájdalmasan Obscure. S mig arcát gyönge pir futotta be, kis kezeivel megragadva a hercegnő kontyát, cibálni kezdé. A hercegnő fagyos nyugalommal emelkedett föl és szépmetszésü körmeit végigszántá Obscure elhalványuló vonásain.

A főuri hölgyek viszálya feltünést keltett. A vasalógyáros Gastonnal belépett és szelid határozottsággal rakta külön egymás hajából a hölgyeket.

- Helyesli ön neje eljárását? - kérdé Gaston.

- Az attól függ, - mondta kiegyenesedve a vasalógyáros.

- Ah, rendben van, - legyintett kifogástalan elegánciával a herceg, és távozott.

- Ó férjem! ó vasalógyáros! - kiáltott Obscure és férje karjaiba ájult, tizenkét csókot lehelve Filippe arcára. De ez rideg udvariassággal lefektette őt a földre és a XIXV. Ödön-korabeli mellékhelyiségbe vonult vissza.

VI.

A párbaj másnap reggel volt a ... erdő egyik tisztásán. Feltételek: ágyu, kétméternyi távolságból, tizenkét lövegváltással, végkimerülésig.

- De hisz ez borzasztó veszélyes! - kiáltott Obscure. - Ennek nem szabad megtörténni! Férjem, férjem!

A vasalógyáros nyugodt szilárdsággal indult a párbaj szinhelyére. Ekkor végre legyőzte büszkeségét Obscure. Filippehez rohant, nyakába borult s mintegy félóráig lógott azon, kérlelte a férfit.

De a vasalógyáros hidegen, törhetetlenül mosolygott s mintha észre sem venné nejét, nyugodtan megindult a nyakáról lelógó arisztokratával, aki utközben leszakadt róla és büszkeségét föláldozva, négykézláb futott a hajthatatlan férfi után.

A tisztáson szembenállottak egymással a hüs reggben Gaston és Filippe.

- Tüz, - mondotta a vicompte hidegen.

Az első lövésre kifordultak Gaston belei, aki egy előkelő kézmozdulattal jelezte, hogy folytassák.

Obscure lihegve érkezett e percben.

Nagyot sikoltott igy látva őket. Azután kétségbeesve előrerohant és fejét beledugta Gaston ágyujának csövébe, hogy védje a szeretett férfit. A lövés azonban eldördült és Obscure feje lerepült...

A vasalógyáros meghatva közeledett.

- Most már látom, - mondotta egyszerüen, - hogy legyőzted büszkeséged, Obscure és méltó vagy hozzám. Tehát bevallom: én is szeretlek, csak egy kicsit meg akartalak törni.

S elismerőleg bólogatva, udvariasan megcsókolta neje kezét. Obscure holtteste boldog mosolylyal omlott karjaiba.

A KENGURU

(Norvég dráma öt felvonásban. A legszükségesebb kilencvenkét kötet magyarázattal együtt bérmentve szállitja az »Egyedüljogositott Versenykivüli Schnabsen-magyarázó Részvénytársaság Kénguru Alosztálya« vizhatlan csomagolásban.)

I. FELVONÁS

(Előkelő berendezésü társalgó Wekerke bankárnál. Borus, őszi délután. Wekerke a pamlag bal sarkában ül és ujságot olvas. Nyafson, a fia, az előtérben fel és alá sétál, balfelé. Egyik kezét néha felemeli, melylyel végigsimitja az orrát. Ilyenkor másik keze idegesen megrándul. Jobbra, a háttérben, ingaóra, mely lassan és nyugodtan jár, félhéttől negyed nyolcig. Ekkor kimérten üt.)

W e k e r k e (még kiolvas egy lapot): Felhuztad az órát, Nyafson?

N y a f s o n (megáll, felnéz): Igen, felhuztam. (Féloldalt fordulva átmegy a szinen.)

W e k e r k e (halkan): Ugy. (Tovább olvas negyed nyolctól háromnegyedig.)

N y a f s o n: Még mindig esik. (Szünet.)

W e k e r k e (félig ülőhelyzetbe emelkedik, mereven ránéz): Még mindig. Az éjjel is esett, az erdők egészen nedvesek lettek.

N y a f s o n (félig befogott szájjal): Hjalmár itt volt?

W e k e r k e: Itt volt, miért kérdezed?

N y a f s o n (gondolkozik): Csak ugy. (Jobbról átmegy a szinen, beleakad a szőnyegbe és idegesen megigazitja. Az óra ketyegve jár háromnegyed nyolctól fél kilencig. Nyafson végigsimitja orrát.)

W e k e r k e: Mi van az orroddal?

N y a f s o n: Semmi, az a daganat.

W e k e r k e: A nagyapádnak is igy volt, Nyafson, de miért nézel olyan különösen.

N y a f s o n: Igen, a nagyapámnak, különös. (Átmegy a szinen, szünet.) A nagyapámnak. (Hosszabb szünet.) És Hjalmár kis leányának. (Nagy szünet.) Hjalmár, nagyon szegény, Hjalmár. (Teljes szünet.) A daganattól van. (Vakáció.)

W e k e r k e: Most elmegyek, Nyafson. (Jobblábbal lelép, lassan kabátot vesz, elmegy. Egészen besötétedik, kivül permeteg eső.)

N y a f s o n (hirtelen megfordul, az előtérbe jön. Arca végigvonaglik. Halkan.): Én is elmegyek. (Visszafordul és el. A függöny elernyedve, magától lehull.)

II. FELVONÁS

(Hjalmár lakásán, asztalosmühely. Elől asztal, lámpával, mindenféle szerszámokkal. Hjalmár éppen egy kasztnit farag, a háta és oldala már megvan, most az ajtót csinálja, aztán lakatot készit bele. B u t t a, a felesége enyvet főz kék lábosban. A lámpa füstöl: nagy büdösség.)

H j a l m á r (két szöget ver be oldalt, egyet belülről): A csavarok kicsik, hozni kell ujakat.

B u t t a: Hjalmár, a csavarok nem kicsik.

H j a l m á r (visszafordul): Hogy gondolod ezt?

B u t t a: Nem a csavarok kicsik, a lukak nagyok. (Átmegy a szinen, felhuzza az ablakredőnyt. Majd a kályhához lép, ebédet főz, kirakja, esznek, majd emészteni kezdenek.)

N y a f s o n (kopog, belép): Jó napot, Hjalmár.

H j a l m á r (felugrik): Kedves Nyafson, jónapot. Kérlek, foglalj helyet. Nos, nos? (Szünet.)

N y a f s o n (féloldalt leül): Hogy vagytok?

H j a l m á r: Ó, türhetően. Most ebédeltünk, a kénguru is.

N y a f s o n: A kénguru?

H j a l m á r: Te nem is tudod, kedves Nyafson, nekünk egy kéngurunk van.

N y a f s o n (komoran): Egy kénguru!

H j a l m á r: Képzeld a mult héten beugrott az ablakon, egészen váratlanul. Bent tartjuk a kamrában.

N y a f s o n (közel hajol, titokzatosan): A kénguru?!...

H j a l m á r: Igen, a kénguru. (Nyafson átmegy a szinen, végigsimitja orrát.)

H j a l m á r: Mi van az orroddal?

N y a f s o n (hirtelen leül, gyorsan és akadozva beszél): Hjalmár, beszélnem kell veled. Te csodálkozni fogsz, de egyszer meg kell tudnod. (Feláll. Szünet.) Hjalmár, az én lelkemen egy daganat van. (Siket némaság.)

H j a l m á r: Wieso? Egy daganat?

Nyafson: Már régen beszélnünk kellett volna erről. A nagyapám, Hjalmár, a nagyapám. Daganat a lelken, amely felnyulik az orrba... Valami atavizmus... Az egész családunkban ez a borzasztó dolog, daganat a lelken... érted?! Érted?! Borzasztó! (Alulról fölfelé borzong.) Érted?!

H j a l m á r (nyirkos félelemmel): Érti a Kozarek!

N y a f s o n (kitágult szemgolyókkal): Az nem baj, majd az esztétikusok megmagyarázzák. Isten veled, Hjalmár. Viszontlátásra, asszonyom. (Sietve kezet fog és el a balfenéken.)

Hjalmár (gondolkodva áll): Daganat... daganat a lelken...

III. FELVONÁS

(Hjalmáréknál. Butta vasal, Hjalmár elől ül egy széken. Nyafson.)

N y a f s o n: Eljöttem hozzád, Hjalmár.

H j a l m á r: Igen, igen, eljöttél. (Szünet.)

N y a f s o n (halkan, maga elé): Hjalmár, te kénguru.

H j a l m á r: Mért vagyok én kénguru?

N y a f s o n (mintha keresné a szavakat): Hjalmár megmondom neked. Én tegnap rájöttem valamire, valamire. (Titokzatosan.) Tudod, Hjalmár, rájöttem, hogy mi mindnyájan kénguruk vagyunk!

H j a l m á r: De Nyafson!

N y a f s o n: Igen, igen, Hjalmár. Mikor tegnap megmutattad nekem a kéngurut, egyszerre világosság gyult a fejemben. És rájöttem a mi nagy, borzasztó végzetünkre. A mi lelkünk olyan, mint a kénguru lelke, amely felszökik, magasra tör -: de nem tud megállni a négy lábán. Tehetetlenül vergődünk az egyetlen erős embernek, az apámnak a lelki szivóssága előtt. Az apám feleségül adta hozzád Buttát: - pedig jól tudta, hogy neki is...

H j a l m á r (derengve): Neki?

N y a f s o n (tompán): Neki is daganat van a lelkén. (Szünet.)

H j a l m á r: Mit, mit tegyünk?

N y a f s o n: Nekünk egy borzasztó nyomás, egy fenyegető felhő ellen kell küzdenünk, Hjalmár. Minden erőnket meg kell feszitenünk, hogy legyőzzük a daganatot... Érted, érted...? (Idegesen mozgatja füleit.) Most elég erről.

H j a l m á r: Igen, azt hiszem...

N y a f s o n (felugrik): Most megyek, Hjalmár, majd látogass meg, együtt vacsorázunk... (Átmegy a szinen, visszafordul, halkan, de erősen.) És, Hjalmár - vigyázz a kéngurura...! Vigyázz a kéngurura!... (Függöny.)

IV. FELVONÁS

(Hjalmáréknál. Butta a padlót surolja, majd ablakot tisztit. Hjalmár fel s alá jár.)

B u t t a: Igen, még mindig esik. (Hjalmár a kezeit lefelé görbiti.) Mi az?

H j a l m á r (különös orrhangon): Semmi. Nyafson nem volt itt?

B u t t a: Itt volt, megnézte a kéngurut.

H j a l m á r: Jól van. (Lefelé mozgatja a kezeit.)

B u t t a: Wekerke eljön holnap.

H j a l m á r (előregörbitett lábakkal fölemelkedik): Ugy.

B u t t a: Mit csinálsz?

H j a l m á r: Semmi, semmi.

B u t t a: Bágyadtnak látszol: itthon maradsz? Tökfőzelék lesz.

H j a l m á r: Tökfőzelék? (Függöny.)

V. FELVONÁS

(Hjalmáréknál. Hjalmár az ajtónál áll, jobb karja és ballába kivül van, az orra is, igy beszél befelé egészen a felvonás végéig. Butta harisnyát köt keresztöltéssel. Léghuzam.)

B u t t a : Mit állsz ott az ajtóban, ugyan gyere be.

H j a l m á r (révetegen): Semmi, semmi, a lábamat gyakorlom. Mindjárt jövök. (Kifelé rug.)

B u t t a : Wekerke jön.

H j a l m á r : Annál jobb, annál jobb. Mindent meg kell tennünk, mondotta Nyafson.

B u t t a : Mit is akar tőlünk ez a Nyafson!?

W e k e r k e (belép): Jó napot itten. Hjalmárral beszélhetek?

H j a l m á r (az ajtóban): Azonnal, azonnal jövök.

W e k e r k e : Mi az? Nem jól érzi magát?

H j a l m á r : Semmi, semmi, - hm.

W e k e r k e : Egy régi tartozásunkról kell beszélnem önnek, Hjalmár ur. Kérem, nem foglalna helyet?

H j a l m á r : Még nem lehet, még nem.

W e k e r k e (zavartan): Kérem, asszonyom, csak folytassa a kötést. Hm. (Szünet. Szürke köd. Butta azután feláll és a kamrába megy. Wekerke gondolkodva ül. Hjalmár lassan, észrevétlenül belép és helyet foglal egy széken, előrebukott fejjel, eleresztett tagokkal.)

B u t t a (megjelenik az ajtóban): A kénguru megdöglött. (Nagy csönd.)

W e k e r k e (zavartan): Hm.

H j a l m á r (lassan kinyitja szemeit, előrenéz): Ké... kéngoru? Bu... Butta... a ké... kéngoru... (egyszerre hosszan feláll, orra megnyulik, ajka lefittyen. Két kezét előretartja, lefelé görbitve. Lábait összehuzza, kinyujtja. Ugrik.)

B u t t a : Ó, Hjalmár!Hjalmár (nyelve kilóg, szemei becsukódnak, arcvonásain valami rémes, tehénszerü szelidség ömlik el. az asztal tetejére ugrik, onnan a plafonra.)

B u t t a (remegve): Hjalmár, megbolondultál, Hjalmár?

W e k e r k e : Pardon, ez furcsa.

H j a l m á r (óriási ugrásokban keresztülrohan a szobán és nyeriteni kezd. Nyafson sápadtan megjelenik az ajtóban.)

W e k e r k e : Ime, a te müved.

N y a f s o n (halkan): A daganat... a daganat a lelken...

(Függöny.)

AZ OLAJ

- Regény -

Zempléni P. Zola

Gervaise háromnegyed hatkor jött haza a Rue-de-Puante-on keresztül; délután a marhavásáron volt, amiből a szoknyájának még mindig valami átható vérlészaga volt, alul, a könyökén, egy darab vörösesbarna husmaradék beleakadt egy félcentiméter hosszu szőrszálba és ütemesen ringott.

Gervaise most fejét előretartva belépett a fülkébe és elrendezte a kulcsokat.

Anyja Plaussausban halárus volt, a fekete Rougon leánya, tizenkétéves korában egy homályos reggel a falu aljegyzője odafektette a zsákra: azután Mourmelonba került és ott gömbölyödött le. Fivére, Claudius, a másik mourmelon-i család harmadik fia, a későbbi festőművész, akkor Antverpenben a rue-de Foutoche-on lakott, egy éjjel nagy gyomorfájásra ébredt, de ez később elmult. Nagynénjük, a sánta Fouan, szintén rosszgyomru volt; később visszajutott Plassanba. Itt született Gervaise.

Most nyugodtan leült, a csapokat megigazitotta, betolta az ajtókat, majd lassan kisöpört. Az éjféli Páris ébredezett már és a Douan-utcai állami szabadalmazott sóhivatal felől vöröses-barna hajnal terjengett. A tuloldali füszerüzletből gálic-szagot lehetett érezni, fölött elsárgult, rojtos táblán rondirással volt kiirva a tulajdonos neve, kék festékkel, előlről hátrafelé, ugy, hogy a betük egymásután következtek. Lejebb a lépcsőn tul, három méternyire, kissé kopott utcakő állt több más utcakövek között, jobbsarkán egy tüdővész-bacillus nézett visszafelé, a rue-de-Bombarde-ról idelátszó dom irányában és a bajuszát pödörte.

Gervaise az érett, kissé sajtszagu nők nyugodt testtartásában lélegzett, letörölte a támlákat, az üvegajtót, melyen a »Férfiak« felirat elhomályosodott, megdörzsölte és egykedvüen leült szokott helyére.

Fivére, Nana, nehány év előtt Párisba jutott, a császárság utolsó napjaiban és fehérnemü-kereskedést nyitott, Páris gyomrában, a Munka, Germinal, Zempléni P. Gyula.

Hirtelen fel kellett ugornia. Erőteljes, borizü hang zavarta. Ez Caboche volt, akit »nyiszlett-száju«-nak is neveztek, mert állandóan rosszszagu volt a könyöke egy darab bőrtől. Most az olajat hozta és visszafelé lépett be a fülkébe.

- Elhoztam az olajat, asszonyság, - mondotta, az egész fülkét betöltve saját hangjával; mely erőteljes, kicsit rojtosszélü torkából a száján keresztül jött. - Az ördögbe is! a disznók ugyancsak teleböffentették a hátulsó pofájukkal!

Nagyanyja Plassansból jött, a második császárság idején és visszament oda, ahonnan jött.

Caboche most részletesen kezdte a szagtalanitást: először a szürke fal felső részét kente be olajjal, az átható, nehéz olajszagot élvezettel szivta be, mely második természetévé vált. Ha ezt a szagot érezte, megvadult és nem birt érzékeivel: ilyenkor kitört belőle az állat az emberben s könyökével csontos talpát verve, fejletlen leányokat rohant meg az utcán. Ezt a munkát nagyon szerette: lassu tempóban, egyenletesen kenegette az olajat. Kedvére volt ez az egész rikitószinü épület, ahol egész Páris megfordult, s egyszerü zubbonyos munkások jólöltözött hivatalnokok és magasrangu katonák kezébe adták a kilincset, mely ne tessék becsukni, magától záródik. A régi császárság minden pompája és büne elvonult itt szemei előtt: - ide mindenki betért, s gyalog, levetve minden szokásformát és sallangot, egész

megrázó, valódi természetességében mutatkozott az élet igazi, hamisitatlan, echt nyomorusága, igazi, finom, undok nyomoruság, nem csalás, nem ámitás, nemtetszőért visszaadjuk a pénzt.

Caboche most bevégezte a munkát: Gervaise féloldalt állt és háta táján valami langyos lágyságot érzett, s hirtelen összeborzongtak. A férfi még habozott egy ideig, azután hirtelen orronragadta a nőt, kiben e perc lázában csak a hust látta. Nehány pillanatig egymásnak szegezett pofacsontokkal küzködtek és kifeszitett, libegő orrukkal csapkodták egymás fejét.

- Az ördögbe is, - sziszegte az olajozó, - a piszkos disznók! Mindent elronditanak nekem!

És hátul, a fülke homályában, a régi csapok és olajostömlők között az olajozó odafektette Gervaiset egy carbolospalak dugójára.

Unokabátyjuk Plaussansban született és 1823-ban került a katonasághoz, önkéntes ajánlkozás után.

II.

Gervaise február végén hizott le: a Place de la Gloire szürke kis épülete jól ment és a család tartós, türhető jólétnek nézett elébe a császárság második korszakában. Március elején voltak a mozgósitások, Neippery tábornok falragaszokban hivta föl az ifjuságot. Boche katonának vonult be és a Placetéri kutyaszőr-üzlet homályában esténkint nagyon különös árnyékok suhantak a mellékhelyiségek felé. Az öreg Fouan kicsit furcsán szedte a lábait: valami undoritó betegségről beszéltek, amit a vállperecébe kapott: - az első emeleten tréfásan »rohadamellebácsi«-nak nevezték. Ilyenkor rekedten káromkodott.

- Csak azok a r...k ne járatnák a sz...-at![5] - mondotta - Hiszen mindenki tudja, hogy a sánta Liza csupa b...ból meg ny...ta a szemét!...

Annyi igaz, hogy a kövér Liza szemei estefelé, mikor a tavaszi szelek rohadt ibolya-büzt hoztak az uzsorakamatra eladott és kissé már szintén rohadó ákác-erdő felől: - hogy ilyenkor a természetellenes kövér Liza szemei gyanusan gennyesek voltak. Máskép simán és nyugodtan folyt az élet, ja igaz, Germinál-anyó a talpán valami kiütést kapott, azt folyton vakarta realizmusból.

Egy napon Gervaise korábban jött haza a rendesnél és ott találta Caboche-t az olajosnál. Utóbbi időben Caboche egészen átadta magát ennek a szenvedélynek: szélesen neki feküdt a munkának, elborult, nyirkos szemekkel, vastagon rakta föl a falra az olajpászmákat. Lábai, ruhája egészen át meg át volt itatva a sulyos illatu anyagtól, melyet szenvedélylyel szivott magába. Érzése, öntudata, ugylátszik, elborulóban volt: részegen nézett Gervaise-re és megfogta lábujját. Gervaise egy percre elbódult és maga is közelebb hajolt az olajoshoz: térdeik érintkeztek, de e percben valaki sietve nyitotta ki az üveges ajtót és igy nem történt közöttük naturalizmus, tessék türelemmel lenni.

XXXIII.

A nyár közeledtével Gervaisnek a higiénikus papirt kellett beszerezni és Versailles felől, az erdőn keresztül jött. Fülledt és fojtó volt a levegő, mindenféle virágok szag-válladékokat leheltek magukból, nemi betegségekben szenvedő pacsirták nyöszörögtek az ágakon: de Páris felől üditő vitriol-illat terjengett.

[5] A .... pontozott kifejezések reprodukálhatatlanok: a t. közönség felhivatik, hogy képzeljen a pontok helyébe olyan undoritó szavakat, amilyenek csak jól esnek.

A Place-de-la Gloire-i ház egyik első osztályán azonban leszakadt a zsinór, ugy, hogy a csatornarepedésből az egész anyag belefolyt a csészébe és oldalt lecsurgott az olajjal együtt. Mire Gervaise hazajött, tele volt naturalizmussal az egész fülke. Mindezt a tulzott, rettenetes, ellenállhatatlan olajozás idézte elő, mely pusztulással fenyegette a családot. Ez a nyomasztó, borzasztó nyomor julius elsején történt: az a Moltke épen ezen a napon jutott el Sedan-ig: - az a Bismarck hadisarcot követelt és az az Európa, tetszik tudni, ott valahol az Atlanti-óceán mellett, éppen világválság előtt állott és más, hasonló jelentéktelen romanticizmus történt. Szóval az egész anyag az olajjal együtt lecsurgott és Gervaise körme alá a pépszerü masszából bejutott egy darab. Aznap a füszerüzletben Fouan apó patkánya hányni kezdett.

Anyja Plaussansban egy csatornában született, unokafivére volt Nanának, a párisi cocotte-nak. Tiz éve jutott Párisba.

- A vén X...n!! ... - orditott részegen, bődülten Caboche... Hogy kr...nának a z...jébe!!...

Azzal elment.

LX.

Két év mulva Gervaise-éknek ki kellett költözni. A mértéktelen, rettenetes olajozás felemésztett mindent: a zsiros folyadék felszivódott a falakba és aláásta a padozatot. A züllött, degenerált és elpuhult nemzedéknek ama borzasztó és átkos szenvedélye, hogy olajjal akarta szagtalanitani a naturalizmust végre rettenetesen boszulta meg magát. Caboche egy napon összeesett a gödörben: hányni kezdett és minden tagjából olaj szivárgott. A kórházba vitték.

CX.

Mikor Gervaise a kórterembe jutott, Caboche éppen olajat sirt. Két apáca fogta, három zöld és megpenészedett hulla között, a morgueban. Rettenetes büz áramlott mindenfelől.

Este volt, mire Gervaise az utcára került. Egy hordó olajba lépett. Mindenünnen olajszagu emberek vánszorogtak: az ádáz méreg felszivódott Páris összes falaiba és lecsurgott az Eiffel-torony tetejéről. Téveteg, olajos szemekkel vonszolta egy ideig testét, aztán összeesett egy gödörben.

És egyetlen, növekvő, ellenállhatatlan zugás áradt ekkor a boulevard-ok felől, az erdők felől s az alkonyati égről: a szörcsögve szivódó, romboló olaj zaja, az olajé, mely sárga, rohadt, pusztitó szemfödővel borult most a haldokló Páris büdös hullájára. Az olajé, melylyel szag-talanitani akartak s mely most magába fullasztott mindent, életet és halált, nyomort és romanticizmust.

És a Pont-de-Neuf alatt mintha semmise történt volna, nyugodtan és megvető mozdulattal végezte igaz, emberi kötelességét egy harmadik realista.

CYRANO DE FAUST

(Rostand, mint hirlik, egy kicsit átdolgozza Goethe Faustját. Öt felvonásra osztja, alcimekkel, megfelelő diszletezéssel. Néhány jellemző részletet - az első felvonás elejét és az utolsó felvonás végét - rendelkezésemre bocsátott.)

AZ I. FELVONÁSBÓL

Bim, bam! A husvéti harangok!

(Faust könyvtárában. Tanitványok sürögnek-forognak. Könyveket cipelnek, olvasnak, irnak. Könyvtár-rendezők létrákon le- és felmásznak. Néha egy-egy kis kutya szalad át a szinpadon, élénkités gyanánt. A nap erősen besüt, később felhőhomály. Elől óriási asztal, könyvekkel, gőrebekkel, alkimiával, fizikával, botanikával, etnográfiával. Sustorognak a lapok. Ropog a sok könyv. A betük hangosan nyüzsögnek. Fő a tudomány. Fortyogás.)

Első tanitvány (hirtelen leugrik egy létráról, kezében könyvvel): Hopp, megvagy, Plátó!

Második tanitvány (felkapja a fejét): Csipted a kicsit?

Harmadik tanitvány (mindkét keze tele könyvvel): Én Stoat, Virgilt!

Negyedik tanitvány (tele szájjal, siralmas hangon): Én meg Medici-t.

Egy fiatalember (meglöki a mellette lévő olvasót):
Olvasni jó itt, hékám, mint a pinty
Szegény poronty te!

Egy öreg ur (tréfásan elferditi a szót):
Vagy szegény pirinty!

Egy fiatalember (folytatja):
Nagyhirü Faust, az áldóját, füles
Tudásba, ládd, valódi Herkules
S ha csöppnyi könyvét átforgatta ujjad
Átnyujt füzetkét, könyvecskéket, ujat
Kis fizikám, bekaplak könnyedén

(Egy régi foliánst kezd olvasni.)

»Germanicus«? Fejembe, kis legény! (Tanulja):

Egy marcos ur: Ki ez a Faust?

Első tanitvány (oktató hangon):
Figyeljen, édesem.
Ki ne ismerné, itt nincs senkisem.
Könyvecske, létra, kis göreb, negédes
Fizika, földrajz...

(Egy könyvet mutat.)

Látja, milyen édes?
Meg régi könyvek, présbe kis növény
Rovarka, lencse, minden az övé
Formás kis akta, egy csomóba, lám

(Mutatja.)

Betücske van benn' százezer, babám!
Asztal, meg ablak, polcok, létra, lóca
Mind az övé, a doktoré!

E g y k ö n y v t á r n o k (a másik szobából kihoz egy könyvet, hangosan):
Spinoza!

E l s ő t a n i t v á n y (folytatja):
Vagy szereti ön Sokratest, igen?
Aiszkülosz, Artos, itt nem idegen
Pitagorasz, s a többi, tételestül
Ovid...

M á s o d i k t a n i t v á n y (az asztal alól könyvet ránt ki):
Tractatus!

E g y z ö m ö k u r (parasztos kiejtéssel):
No mán e' se restül.
Pofázni itt, mig mások olvasódnak...

E l s ő f i u (szótárból magyaráz a másiknak):
»Meleg«-et mondják franciául »chaude«-nak.

E l s ő t a n i t v á n y: Cicero!

M á s o d i k t a n i t v á n y: Caesar!

E l s ő f i u (olvasva): Hopla!

M á s o d i k f i u: Ez Descartes!

K ö n y v t á r n o k (megfricskázza egy öreg ur fejét):
Ne biflázzon már, vén legény, megárt!

W a g n e r (folytatva egy megkezdett beszélgetést):
Azt mondja, bús?

A t a n i t v á n y: Igen, mester, pedig
Ön tudja jól, hogy ritkán kérkedik.
Az utóbbi napokban, észrevette?
Csak járkál és néz s hallgatag felette
És erre nem jön, el se látogat,
Pedig könyvtárban másszor ül sokat,
De most csak néz, néz, s fekszik,
mint a maustót...

T e r e m ő r (az ajtónál):
Kit jelentsek, az áldóját, no?

E g y h a n g k i v ü l r ő l: Faustot.

- -

A II. FELVONÁS VÉGE.

A VILÁGTALAN.

(Faust és Mefiszto együtt ülnek a börtön terraszán. Ősz van. Ezüstös, remegő holdfény ömlik az ablakokon. Hulló falevél. Márkik, herceg, testőrség. Halk zene.)

F a u s t ... Ó jaj! S a gyermek? Él?

M e f i s z t ó : Meglátjuk mindjárt.

B ö r t ö n ő r (maga elé, amint egy levél lehull):
Ni... a falevél...

(Mindnyájan szorongva elhallgatnak. Hosszu szünet. Az ajtó lassan, hangtalanul kinyilik. F r a n c o i s a Margit félórával ezelőtt halvaszületett gyermeke lassan lejön a lépcsőkön. Behunyt szemekkel, nyakán halványkék fojtogatás-nyomokkal előrejön. Pelenkáját fázósan összehuzza. Senki se tud szóhoz jutni. Francois beül az előre odaállitott porcellán-székbe. Halálsápadt.)

F a u s t : Igy, igy találom?

M e f i s z t ó (tompán): Megfojtotta Margit.

Francois (egészen elhaló, nagyon halk, de tiszta hangon):
Meglátni a világnak birodalmit
Az életet, a fénybontó napot,
Ezt állitottam, a sötétben, ott...
De nékem hajh! az élet már halálom
A többi kétség... félhomály...

(Halk zene, harangzugás. Egészen halkan.)

Még álom...

F a u s t (zokogva): Ó drága gyermek!

F r a n c o i s (elháritja): Most hiába már.
Nem láttalak, vöröslő napsugár!
Ti kék mezők, holdfényes óceán
Meleg borútok nem borult le rám
Forró, nagy élet... elveszitem ezt is...
Nem láttam semmit, semmit...

O r v o s (egy üvegcséből szájába önt. Halkan.)
Antiszepszis...

F r a n c o i s : Ne sirjatok...

(Mindenki hangosan sir. Hátul gyertyák gyulnak. Sötétedik. Kuvik szól. Francois hangját már alig hallani. Vörös fény.)

Egy szebb hazába térek
Hol nincsenek tudós nők, gaz pecérek
Hol a holdfény, halálvirágos álom...

(Ebben a hangnemben még egy félóráig.)

- -

...És vége, végen van
Csukott szemem lezárom boldogan
Csukott szemem, semmit se látott...

Márki (hátul, egy fa mögött): Ó!

Francois (fuldokolva):
Két kéz fojtott meg, két gonosz bakó
Csak egy vigasztal...

Orvos, Mefisztó (támogatják): Francois...!

Francois: Ha már
Koporsó mély, sötétlő öble zár
Vigasztal, hogy nem láttam a világot
Palotát, kunyhót, madarat, virágot
Boldog szerelmest, szabadot, rabot
És hála!... hála!...

(nem birja tovább, összeesik)

Faust (fölébe hajlik):
Mit?

Francois (holtan visszahajol: alig hallhatóan):
Ezt a darabot.

(Függöny.)

SANYI

- Orosz regény -

I.

Sanyi - Viadorodoff Paulovina Ivanovna Tamatovics - anyai néven Petrovics Mária Sanyoff - egy lanyha, napsugaras éjjelen hazajött huszévi távollét után és engesztelő mosolylyal megevett két adag hideg disznópacalt.

- Vodkát! - szólt azután bámuló öreganyjának, Porovna Tyekereff Alexandrovna Pulhéria Szinonának. Az öregasszony bólogatva eltipegett. »Vén trotli, - gondolta magában szeliden Sanyi és nyugalmas, napsugaras mosoly deritette be ifju vonásait.

Amint az öregasszony egészen közel jött és fölébe hajolt, Sanyi megérezte testének likacsos kigőzölgését. Jobbkarját hozzádörzsölte és oldalt fölnézett rá.

- Még egészen jó husban vagy, öreganyám! - mondotta ugyanazzal a szelid mosolylyal. - Ahhoz képest, hogy olyan vén vagy már, mint egy gebe.

- De Sanyi! - szörnyüködött az ősz nő, - hogyan beszélhetsz igy szülődnek anyjával?

- Ugyan, mit árt az neked? De furcsák vagytok! Hiszen nem ez a fontos, hanem az Élet.

És enyhe mosolylyal jobbra köpött egyet, balra köpött egyet, az öregasszony szoknyájára köpött egyet, azután csöndes derültséggel kiment a kertbe. Odakünnt éppen akkor kelt fel a vörös, hideg hold és lágy tónusokkal ölelte körül alakját. Egyenesen és feketén állott, szoborszerü mozdulatlanságban és csöndesen figyelte, mint emészti meg gyomra halk, elfolyó vonaglások között a jól megrágott pacalt. Boldog volt.

II.

- De miből fogsz élni? - kérdezte Gyuri, - Pitrevics Pfotz Ivanovecs Szvatrovicsoff - apai részről Kikirics Péter. - Miből fogsz élni, bátyuskám?

Sanyi mosolygott és nyugodtan haladt előre a holdsütötte országuton.

- Mafla karatyolás! - legyintett csöndesen. - Miből? Hát ugy. Igy. Amugy. Emigy. Naiv hülye. Ez csak világos?

- Igen; - de...

- Mit dedegsz? Kis bagoly. Van nekem elég tisztességes foglalkozásom: regénycim vagyok, áram öt korona, forditott Szabó Endre.

És mosolygott.

Azután lementek fürödni a folyóhoz. Sanyi hangosan rikoltozott és rugdalta a vizet.

- Dá, dá, csunya viz! - gügyögte gyermekdeden. Azután meztelenül kiugrott a partra, két lábujját füleibe dugta és igy néhányszor fel és alá gurult, mialatt izmai csak ugy duzzadtak az élettől.

Egyszerre megállt és felfülelt. A bokor mögül valami nesz hallatszott.

- I! kiáltott élesen és tréfásan felemelte ujját. - Ez Ludocska, a nővérem és a plébános. Megismertem őket a szuszogásukról! Ehe! Ehe!

Azzal virgoncan tovább gurult. A földön apró bogyók hevertek: egyenkint a szájába vette, aztán kiköpte őket.

- Mit csinálsz, Sanyi? - kérdezte némi undorral Gyuri.

- Ifju vagyok és élni akarok!... ez az egész!... mondotta egyszerüen és mosolyogva.

Egy fehér, kövér kecske csodálkozva figyelte őket. Sanyi átölelte a kecske hátát és élvezte a bugyborékoló meleget, mely az állat izzadó bőrén átsütött. A hold ezüstösen világitott.

Hallgatagon mentek haza.

- Az élet, az élet! - mormogta maga elé Gyuri. - Nem értem az életet, Sanyi. Te oly erős, oly nyugodt vagy. Te érted az életet?

- Hát nem láttad még, bátyuskám? Idenézz.

Sanyi leült a földre, felhuzta lábait és egyszerre megcsókolta mind a két talpát.

- Ezt csináld utánam. Akkor jó.

- Ezt nem tudom, - mondotta hideg borzongással Gyuri és elsötétült.

- Hja barátom, akkor legjobb, ha felakasztod magad. Akkor minek akarsz élni? Furcsa vagy. Nincs szükségünk a beteglábuakra. És - ha jól tudom, - te - te - gondolkodni szoktál? - tette hozzá hideg undorral.

Gyuri mélyen lesütötte fejét.

- Tehát nem tévedtem. Te gondolkodni szoktál. Többször. Naponkint. - És Sanyi szomoruan, hidegen köpött. - Na, nesze spárga: ott egy jó fa. Én majd félrenézek.

És gyöngéd figyelemmel félrenézett, mialatt Gyuri felakasztotta magát.

Azután felkelt a nap: Sanyi egyet bődült, kettőt rikkantott és nekiszaladt a mezőnek. A nap és hold versenyt világitották be: szép és ifju volt. Csontjain izmok voltak, izmain bőr volt, bőrén szőr volt, mint egy istennek. És mosolygott! Lélegzett! Lélegzett!! Pórusai müködtek! Szemével látott! Emésztett!... Élt!... (Ami, mindezeket tekintetbevéve, igazán csodálatos.)

III.

Bágyadtan és hunyorogva sütött a kékes-ezüst hold. Déli tizenkét óra volt, de ez nem zavarta a holdat. Elvégre, gondolta, ha Basevarcu ur annyira ragaszkodik a jelenlétemhez, süthetek én nappal is, mint egy pék. Nekem van érzékem az impresszionizmus iránt.

Selymes árnyékok hevertek lustán a harmatos füvekre borulva. A folyó halkan és kéjesen ömlött, csobogva a kimerülésig.

Sanyi már hat órakor lejött a partra, kipihenni a nap fáradalmait. Délután ugyanis érdekes, kedves játékot eszelt ki: svábbogarakat párositott össze balhákkal és viszont. Közben nagyon sokat kellett nevetnie az állatkák csodálkozásán, amelylyel ezt az uj, irodalmi felfogást fogadták: - és ez kimeritette kissé.

Most pihent. Kihuzott a folyópartra egy kád mézet, abba beleült nyakig és könnyedén figyelte, mint szivárog be likacsain a sürü folyadék. Kiálló fejét két juh simogatta érdes nyelvével, mig tyukszemét lágyan és egyenletesen világitotta be az időközben többször megjelenő hold. Ifju volt és erős.

Már éppen elszenderedett, mikor halk csobbanás hallatszott a folyó felől. Szokásos, nyugodt mosolyával fordult arrafelé és egy elfolyó, fehér szinfoltot látott eltünni a vizen. Szeliden megcsóválta fejét.

- Ez Ludocska hugom, - mondotta. - Ha nem csalódom, beugrott a vizbe. Micsoda szentimentalizmus.

És elnéző mosolylyal rázta tovább fejét.

- Naivság, - gondolta tovább, - korunknak női elmaradtak és nem értik az életet. Hiszen megfulladni nem jó, sőt ártalmas is. Direkte ártalmas. Aztán milyen csunya lesz tőle az arcbőr, szederjes és zöld. Nem, mégis csak meg kell neki mondanom, hogy milyen lesz attól az arcbőr.

Könnyedén kiugrott a kádból és a viz felé tartott. Ludocska egyik lábát még lehetett látni az áttetsző habok alatt. Sanyi egy ideig gyönyörködve nézte a fehér, leányos bőrt, azután ügyesen megkapta és kirántotta hugát a vizből.

- Hopla, - mondta egyszerüen.

Szépen, nyugodtan letörülgette és maga elé téve a füre, mosolyogva nézte.

Ludocska lesütötte szemeit és elengedte magát, zokogott.

- Na, na, - biztatta bátyja. - Hát mi az? A plébános; mi?

A leány csak zokogott tovább.

- Ugyan, kis mafla. Talán nem esett jól? Mit bőgsz?

Ludocska nem felelt.

- Mit érted te az életet, csacsi. Hát mi baj? Gyerek?

A leány némán bólintott. Sanyi hörgött a nevetéstől és majd megpukkadt.

- Ojjé! Óriási! Ilyen hamar? Hány?

- Három, - suttogta elhalóan a hajadon.

- Fényes! Mutasd.

Ludocska zsebébe nyult és pironkodva szedett elő belőle három kedves kis csecsemőt.

- Baj, baj, - vakarta fejét Sanyi. - Ezekkel persze sok herce-hurca van, meg kellemetlenség. Hanem tudod mit: el fogjuk őket kobozni. Ide nézz.

És állkapcsának három izmos, gyors mozdulatával egymásután leharapta a kicsikék fejét. Mosolyogva nyelte le őket, a maradványokat visszadobálta a vizbe.

De a leány csak hüppögött tovább.

- Na, hát még mindig valami baj van? Mi az, ejnye? Ahá, már tudom. Az a baj, hogy félsz, hogy most majd nem kapsz férjet. Pedig hát him, az kell egy nősténynek. Na, de ne mondd, hogy nem vagyok jó fiu. Várj itt egy kicsit, elmegyek Butinoffhoz, idehozom, aztán összeadlak vele. Au revoir.

És szelid, megértő mosolylyal elsétált Butinoffhoz. Mély, komor gondolatokba merülve találta: gyötrődve elmélkedett az életnek értelmén, előtte feküdt Nietzsche Zarathustrája.

- Sanyi, - sóhajtott, - mi az élet?

Sanyi kezébe vette Zarathustrát. Belenézett, de hülyének találta. Hegyeset köpött a 125-ik oldalra és gyorsan összecsukta.

- Butinoff, - mondta könnyedén, - képzeld, a nővéremnek öt gyereke született. Tehetséges nő, mi? De én leharaptam a fejüket.

Butinoff hüledezve dadogott.

- Na ne bámulj trottlimódra. Hazajösz velem és nem bánom, neked adom feleségül. Örülsz, disznó, mi? Ilyen egészséges nőstény.

- De... de...

- Mit dedegsz? Hát nem látod? Ez az élet.

- E... ez? - kérdezte kissé paralitikusan Butinoff.

- Persze. Gyerünk.

És magával vitte a csodálkozó fiut. Odaérve, egymás mellé rakta őket, aztán könnyedén legyintett, elment, kissé unatkozva. Mikor hazaért, tizenkettőt köpött a »Társadalmi törvények« felirásu köpőládába, megigazitotta szájában a gummi-zsinórt, ami a mosolygást csinálta és belevetette magát egy karszékbe. Mosolygott, rendithetetlenül, mint egy isten, mint egy fakutya. A hold besütött az ablakon és szelid ezüsttel öntötte el alakját.

IV.

A hold elernyedt sugarai egyenesen belesütöttek Sanyi egészséges torkába, amint ásitva kinyujtózkodott.

- Igaz, - mondotta - a plébánoshoz kell mennem.

Mosolyogva sétált el a parókiára.

- No, vén disznó - mondotta, hangjában azzal az ösztönszerü tisztelettel, melyet idősebb emberekkel szemben érzett, - hát mi van a nővéremmel? He?

Az ősz pap szörnyüködve emelte égnek kezeit.

- Hogyan beszélhet ön igy az isten szolgájával?

De Sanyi viccesen nevetett.

- Jézus Krisztus, - fohászkodott a pap - szállj alá a mennyekből és tégy csodát!

Engedve a felszólitásnak, Jézus Krisztus szó nélkül megjelent és szeliden állt Sanyi elé. A szobát mennyei fényesség töltötte be. Ámulva hullott térdre a pap.

- Én vagyok - mondotta halkan a kereszténység nagynevü alapitója.

- Ja, maga az? - mondta szórakozottan Sanyi. - Ugy-e, maga irta azt az Uj-testamentumot? Olvastam, nagyon fád. Aztán mondja csak, kellett magának agyonheccelni magát a többi emberért?

És könnyedén megemelve kalapját, elment, cigarettára gyujtva.

Jézus Krisztus és a pap elhülve néztek egymásra.

- Ojjé, nekünk megadták! - nyögte ki végre a pap.

- Milyen szégyen! - suttogta a Megváltó. - Ezek után nekünk itt nincs keresnivalónk. Gyerünk vissza a papához.

És karonfogva, sirva mentek fel a mennyeknek országába, közben egyre mondogatván:

- Ojjé, nekünk megadták! Megmondjuk a papának: a Sanyi kicsufolt minket!...

V.

Közben beesteledett, feljött a hold, és Sanyi unatkozó mosolylyal, cigarettázva haladt át a mezőn.

- Most szeretni akarok, - mondta és körülnézett.

Éppen a kis templom előtt haladt volt el: nagy menet jött az ajtón kifelé. Pfitrevics Petrics Péter most esküdött meg a szép Akarszvinával.

- Gyerünk, - mondta szeliden Sanyi.

Odament az ifju pár elé és mértékletesen belekarolt a leány ballábába.

- Pardon, egy percre, - mondta udvariasan.

- De kérem!... kiáltott a vőlegény ellenállva.

- No, mi az? - kérdezte bosszusan Sanyi. Azzal jobbra ütött, balra ütött, jobbra pofozott, balra pofozott: kettőt hasbacsapott, hármat hátbavágott. Nem szerette, ha ilyenkor zavarják.

Akarszvinát egy bokor mögé vezette: a vőlegény pedig hülyén zokogva borult le a földre és főbelőtte magát.

- De kérem... szabódott a leány a bokor mögött.

- Ugyan, - biztatta Sanyi - hát nem mindegy magának? Nekem, higyje el, mindegy. Ez a fontos, meg a jó gyomor.

És a hold reszkető, elfolyó arannyal öntötte el a diadalmas Életet, a mindenható ÉLET-et...

VI.

Másnap temették az öngyilkos Petrics Pétert és a plébánost, meg még egy másikat, akik szintén megölték magukat, mivel nem értették az Életet.

Meghatva, zavart csöndben állott a gyülekezet a sirok előtt: még csak Sanyit várták, akinek beszédet kellett mondania.

Félóra mulva kipirultan látták őt sietni a temetőn keresztül, de amint közelebb ért, a buta és kortól elmaradt tömeg sorain a megbotránkozás moraja futott végig.

Sanyi meztelen volt: gyönyörü, duzzadó izmain a barnásarany napsugarak futkostak, olyan volt, mint egy antik ló. Csak éppen a derekára kötött egy fekete nyakkendőt; fején, tekintettel az alkalomra, gyászszegélyes cilinder volt.

Közelérve, bosszankodva vette észre a tömeg hüledezését.

- Na mit néztek, hülyék? - mondta csodálkozva. - Melegem volt, hát igy jöttem. Ni! A hülyék! Hogy néznek! Bá!

- De kérem, Petrovics Mária, - mondotta neki Ivanov - ez temetés... önnek kellene a... beszédet...

- Ugy, persze, persze. De miért nincs itt vodka, legalább ihatna az ember auf dem Schreck. Aztán miért nem rakják be a gödröt: hiszen ennek a hullának csunya szaga van.

- De Sanyi! - szörnyülködött a buta tömeg. Sanyi dühösen mosolygott.

- Ki nem állhatom a halottakat, - folytatta - roppant butáknak találom őket. Nevetséges, hogy valaki egy helyben feküdjék, és ne igyék vodkát. Hülyék!

Azzal hegyeset köpött a gödörbe és megvető mosolylyal elment a legközelebbi korcsmába, ahol addig ivott, mig az asztal alá esett. Közben a vodka kifolyt a száján, körülöntötte izmos, pihegő alakját, melyet a hold bevilágitott. Szép volt és ifju és vodkaszagu.

A halottak pedig dühösen elpirultak a temetőben és egész éjjel bőgtek:

- Ojjé, nekünk megadták! Ojjé, nekünk megadták! A Sanyi minket is kicsufolt!

VII.

Másnap reggel álmosan kelt fel Sanyi, kidörzsölte szemeit és körülnézett.

- Ná, - mondta - most kezdünk valami ujat. Következik a vasut.

Kiment a pályaudvarba és felült egy kocsiszakaszba. Mikor a vonat kigördült a mezőkre, észrevette, hogy egy magas, sovány ur ül mellette.

- Hová megy? - kérdezte az ur szigoruan.

- Tudja fene. Valószinüleg Budapestre, ahol elhagyom magam kobozni.

- Igen? Hát abból nem eszik. Én Arcübasev vagyok és kijelentem, hogy már meguntam magát. Különben is már a 425-ik oldalon vagyunk és eszemágában sincs uj kötetet kezdeni. Tessék leszállni. Mars ki!

- Nekem zenélhet, - vonta vállát Sanyi - hiszen robog a vonat.

- Az mindegy! - orditott dühösen a zseniális orosz iró. Azzal galléron fogta, egyet pöndöritett rajta, egyet rugott belé, alul: - és a következő pillanatban Sanyi könnyedén röpült végig a harmatos mezőkön... kitárt karokkal... előrefeszitett lábakkal... szabadon - a nap felé... a nap felé...

HALLJAD IZRÁEL!

(Rituális dráma három felvonásban, tendenciával. Csak azért is irta dr. Hébernstein, ideggyógyász. Előadták Európa összes nagyobb szanatóriumában. Használat: minden félórában, két adag aszpirinnel.)

I. FELVONÁS

(A legelőkelőbb, legelegánsabb párisi klub, sőt még annál is klubb. Kizárólag hercegek és grófok. Különböző hanyag pózokban hevernek szerteszét. Automobil-kürt: belép De Snassy herceg.)

Legouvin márki: Aoah, a herceg, parbleu.

De Grécy gróf: Ma foi, a herceg. A futtatásról jössz?

De Snassy: Nem, nem. Kis affaire, párbaj.

Legouvin: Meghalt?

De Snassy (ásit): A torkán jött ki.

Legouvin: Aoah.

De Grécy: Oaih.

De Snassy: Aioh.

(Ásitanak.)

Legouvin: Hát az a kutyakorbács a kezedben?

De Snassy: Mai c'est rien. Hallottam, hogy Pikász, a bankár, idejön. Na ja, hát miért herceg az ember?

Legouvin: Ugyan hadd el, a zsidó is csak ember.

De Snassy: Nevetséges vagy. A zsidó valami különös állatfaj, nem ember. De okosabb állat, mint mi emberek, gondolkozni szok! És ez zseniroz engem! Cela m' ennuie. Tehát hasbarugom. (Végigdől a szófán, ásit és két cigarettára gyujt.)

Legouvin (kilógatja a nyelvét).

De Grécy: Mi az?

Legouvin: Semmi, semmi, csak megint ugy elővesz ez a paralizis. (Makog.)

De Grécy: Aoah, én is igy vagyok a dementiámmal. De azért mi előkelő arisztokraták vagyunk, csak kár, hogy Bernstein olyan kreténeknek ir meg bennünket. (Ásitanak és cigarettáznak. Egyszerre megjelenik a livrés inas és jelenti Pinkászt. Lassan jön. Hatvan év körüli, nemes, krisztusi arc. Félóráig idegrázó csönd. Azután a herceg előre jön és elállja Pinkász utját.)

De Snassy (jeges nyugalommal): Pardon, egy percre. Ön most hazamegy, leül és levelet ir, amelyben lemond a klub tagságáról, a reményeiről és az életről. Azután levágatja a bajuszát és az orrára egy vörös pántlikát csomóz másliba.

Pinkász (krisztusi szelidséggel): De kérem, herceg...

De Snassy: Pardon, még nem végeztem. Lesz szives ezenkivül a füleibe két csöngőt akasztani és egy szájkosarat kötni a fejebubjára, azután igy lemenni a korzóra. Figyelmeztetem, hogy férfias komolysággal és határozottsággal követelem ezt öntől, s igy, ha vonakodik, kénytelen lennék világosabban beszélni.

Pinkász: De bocsánat, herceg...

De Snassy: Ugy látom, nem ért meg engem. (Felfricskázza az állát, orrhangon.) Pardon, bácsi. (Megcibálja a szakállát.) Bhoccsánat, uram. (Tenyerébe köp és nyakonveri.) Engedelmet, Sire. (Megpöndöriti és belerug.) Kérem, kérrem, monsieur. (A többi urakhoz): Azt hiszem, mehetünk, urraim. Önök látták, hogy egyszerüen és férfiasan jártam el. (Mind el. Pinkász ott marad, abban a pózban, amint a herceg belerugott. A sáros talp helyét még látni a hátán. Szakálla megtépve. Feje félrepofozva. Lesütött szemekkel, görnyedten áll egy rémes negyedóráig, mialatt a zenekar zokogó hangon a »Halljad Izráel« ütemeit játssza. A zsinórpadlásról két fehérruhás, tincses angyalka ereszkedik le és egy táblát tart, e felirással: »Igy Bánnak A Szegény Ártatlan Izraelitákkal, Ojvé.« - Függöny.)

II. FELVONÁS

(De Snassy-éknál, Mme de Snassy, a herceg anyja. Éppen ájtatos gyakorlatait végzi, kilencven hiszekegyet mond, azután megcsókolja a pápa tyukszemét ábrázoló gipsz-öntvényt. Leborul és kereszteket vet. De Snassy belép.)

A hercegnő: Édes fiam, mennyire örülök! Beszélni akartam veled. Hallottam, ó fiam, hogy párbajod lesz.

De Snassy: Maman, csekélység. Ezen büdös jideaunak kellend beleit kitaposnom.

A hercegnő: Mely büzös zsidóról szóllasz, fiam?

De Snassy: Ezen Pinkászról.

A hercegnő: Ó jaj. (Elsápad.)

De Snassy (ridegen): Anyám, nem értem. Talán ismered te ezen Pinkászt?

A hercegnő: Wi hájszt, ismerem? (Megborzadva.) Ó, herceg, nem ezt akartam mondani! Nem ezt! Nem ezt!! Nem ezt!!! (Kezeit tördeli.)

De Snassy (elfehéredve): Anyám... ó anyám... hogyan... hogyan jutott e szó... e szó... a te ajkaidra? E szó (borzalommal ejti ki): »Wi hájszt«?

A hercegnő (gyengén): Ó fiam!

De Snassy (irtózatos energiával): Anyám, felelj!

A hercegnő: Wi hájszt, feleljek? (Észrevéve magát, megsemmisülten rogy a szófára.)

De Snassy (hosszan, siketen kacag): Tehát ismét. De most beszélned kell. Érted? (Vérfagyasztóan.) Beszélned kell. Honnan teneked e szó?

A hercegnő (méltósággal): Herceg!

De Snassy: Te kényszeritesz, anyám. (Szögeket vesz elő.) Fiui szeretetemet kell legyőznöm. (Egy szöget a hercegnő körme alá üt.) Kérlek, anyám, beszélj.

A hercegnő (sikit): Mit mondjak? Mit mondjak? Ismerem Pinkászt. Tőle tanultam e szót.

De Snassy (egy másik szöget ver be): Folytasd, hercegnő, folytasd. (Félóráig halálos csendben különféle fogókkal és csipeszekkel manipulál: szögekkel huzza a hercegnő nyelvét, vasakkal pörköli a torkát, hogy vallomásra birja.)

A hercegnő (vall): Már régebben ismerem Pinkászt. Ő szeretett engem. Én is.

De Snassy (most spanyol ujjszoritót alkalmaz): Beszélj!

A hercegnő (őrjöngve): Tudd meg hát, tudd meg hát, szerencsétlen!...

De Snassy (felordit): Ó jaj! Ne szólj! Hogyan? Én? Én? Az ő... ?... (Félóráig sakálszerüen ordit, támogatva egy rézkürt hangjától.)

A hercegnő (tulorditja): Igen, igen! A fia! És én is! És az apja is! A te apád is! A mi anyánk is! Te is!

De Snassy (süvöltő hörgéssel): Mind jideauk?

A hercegnő (utolsó erejével): Alle mitananda! (Összerogy és vért hány.)

De Snassy: Én? Én? Zsidó? Zsidó - ó - ó? (Kitépi összes haját és habzsolva lenyeli.) Gott der Gerächte! Weh geschri - i - iu!

Egy szolga (berohan): Micsoda gézeeresz?

De Snassy (ráveti magát): Tehát te is?

A szolga: Én is.

A hercegnő: Én is! Ő is! Az egész mispóche! Halljad Izráel!

De Snassy (megragadja anyja haját. Köpködve ordit): Boruch átó, adonáj, elochénu...

A szolga (fülébe kapaszkodik a hercegnek): ... ...Málaha ólam!...

(Egymás haját tépve ötször őrjöngve körülnyargalnak a szinpadon, velőtrázó hangon üvöltve: »Zsidók vagyunk! Zsidók vagyunk! Mindnyájan zsidók vagyunk!!« - Függöny.)

III. FELVONÁS

(A herceg lakosztálya. Nagyuri kényelem: tőrök és pisztolyok a falakon. A herceg egy karosszékben ül, cigarettázik. A cigaretta mintegy félméter hosszu: a tövéhez villamos kanóc van erősitve, mely egy a herceg széke alatt elhelyezett dobozba ér le: e dobozra az van irva: »Dynamit«. A herceg mintegy félóráig cigarettázik: mikor a tüz már éppen a kanóchoz ér, nyilik az ajtó és belép Pinkász.)

Pinkász: Azért jöttem, hogy beszéljek önnel, herceg.

A herceg (eloltja a cigarettát): Jókor jött.

Pinkász: Ugyan ne vegye ugy a szivére ezt a dolgot. Örülj, gyermek, hogy zsidó vagy. Egy titkot sugok meg önnek, herceg.

A herceg (bágyadtan): Egy titkot?

Pinkász: Igen s ez az, hogy minden nagy ember zsidó volt. Ugy éljek. Müvész, költő, államférfi, feltaláló: a legnagyobb mindig zsidó volt. Beszélhetnek nekem a keresztények: annyira azonban még se vitte közülök senki, hogy még isten is legyen. Ekkora karriért eleddig zsidó ember mutathat csak fel: Jézus Krisztusé az érdem...

A herceg (sötéten legyint): Jézus Krisztus megtehette, én nem. Én herceg vagyok.

P i n k á s z : Ugyan, direkte nevetséges, hogy kétségbeessék. Nézze csak: vegyük a dolgokat egész természetesen. Hát mi is van magával? Megtudta, hogy zsidó vér van ereiben: de erről senki más nem fog tudni. Már engedje meg: ezért akarja megölni magát?

A h e r c e g (sötéten): Meg kell halnom: ennek igy kell lenni, (hirtelen odahajol a füléhez, dühösen sziszegi.) Szerencsétlen fráter, ne kapacitáljon már, hát nem érti? A fene enné meg az egész vacak öngyilkosságot: azt hiszi, ez nekem kéjmámor? Fenét. Hülyeség. Már rég nem öltem meg magam ilyen hülye okok miatt. De hát szerződésem van evvel a Bernsteinnel: én vagyok az a fiatalember, aki a harmadik felvonásban mindig megöli magát (hangosan, ünnepélyes hangon.) Ön nem érthet meg engem. Maradjon itt: nekem számadásom van. (Lassan, nyujtott léptekkel egy spanyolfal mögé megy, borotvát is visz magával. A vérdermesztő csendben hallani a borotva csikorgó nyisszanását: a spanyolfal mögül elkezd folyni a vér és lecsöpög a közönség közé. Pinkász felüvölt. A hercegnő berohan: mindketten beleülnek a vértócsába és félóráig vonitanak. Akinek pedig még ez se elég, az szurjon előzőleg torkon.)

(Függöny.)

A JOZAN

(Szemelvények főt. Kneipp »Vizkurám« cimü munkájából.)

1. Gyomorür

Egy családapa jön hozzám és beszéli: Nőm három napja nem akar enni, gyomrában ma erős zugást érzett, szemei kápráznak, érverése lassul. Orvosnál voltam, de nem tud segiteni. Mit tegyek?

Nyilvánvaló, hogy a vérkeringésben van a baj. Kártékony nedvek zavarják a vért, melyeket fel kell szivatni. Zabszalmafőzetbe mártott kendőt háromszor a páciens gyomra köré csavartattam, fejére Kneipp táplevesbe áztatott borogatás jön. Lefekvés és felkelés előtt hideg hóban, minél hidegebb hóban kellett járnia 10-10 percig. Félfürdő, térdöntés, naponta kétszer. Ezután lefektettem a pácienst és kinyittatott szájába gyöngéden három kiló kolbászt tömettem. Gyomorür megszünt, érverés emelkedik, félóra mulva gyógyulás. Az asszony azonnal föl-kelhetett: orvosok kitátották pofájukat.

5. Tályogos orbánc

Agáta beszéli: Rettentő fájdalmakat érzek fejemben, orromon két méter átmérőjü daganat képződött. Füleim tüzelnek, fáj a hasam, szemeim naponta kétszer kiugranak. Mi ez?

Kedves asszony, tudja meg, ön beteg. A rossz nedvek zavarják a vérkeringést, ki kell szivni őket. Eljárás: Beteg ballábát tizenkét kendőbe kell csavarni. Reggel erdei zsurlókból és bőrből készült teát igyék, azután félóráig járkáljon kezein kissé hütött hóban. Fejgőz, térdöntés, láböntés, nyaköntés, söntés. Zuhany. Reggeli előtt néhány félfürdő. A dag rohamosan vissza-fejlődik, elővigyázatból le is lehet vágni. Gyógyulás: három nap. Orvosok hasra esnek.

11. Kanyaró

Egy anya beszéli: Gyermekem három napja beteg, az orvosok kanyarót állapitottak meg. Igen nagy láza van.

Világos, hogy a vérkeringésben van a hiba. Rossz nedvek kanyarognak: innen a kanyaró. Viz, viz és viz - ez mindenen segiteni fog, csak gyöngéden kell bánni vele. Gyógymód: 1. Orvosok kirugandók. 2. A gyermeket hideg állapotba kell hozni, jól ledörzsölni, feldörzsölni. 3. Körömöntés, talpöntés. 4. A gyermek sétáljon naponta félórát a befagyott Duna fenekén: ez elég hüvös. Utána dörzsölés. 5. Tegyük a gyermeket egy cseber hideg vizbe, keverjük jól fel, azután öntsük az egészet a cseberből egy vederbe. Csavarjuk körül pokróccal, szürjük le, töltsük üvegekbe és kötözzük be. Gyógyulás: öt perc, orvosok hasra.

25. Üszög

Pált már két hét előtt láb-üszög támadta meg: az orvosok kezelték, operálták, vágták, de minden eredmény nélkül: - végre a beteg teljesen elüszkösödött, összezsugorodott, elrohadt, meghalt, eltemették. Véletlenül hallottam a dologról s a következő gyógymódot ajánlottam:

Hideg felső öntés, alsó öntés, két kis kanálban pólya, egy csésze borogatás. A rossz nedveket igy fel lehet szivni s ha utána még egy ecetes borogatást is alkalmazunk, kaporral, télire is alkalmassá válik a beteg.

Pál még a gyógy-eljárás közben meggyógyult.

54. Hagymáz

Sietve hivtak egy asztaloshoz: délután rosszul lett és lefeküdt. Ebédre öt hagymát evett, ettől rontotta el a gyomrát. Hagymázt állapitottam meg.

Ez a betegség a vérben előforduló rossz nedvektől van, melyeket el kell távolitani. A betegséget ki kell szivni a testből. Először fejét kellett jég között tartani néhány percig: ez a fej felé szivja a vért. Majd lábát forró sörbe mártattam: ez megint visszaszivja a vért. Azután tetőtől talpig ecetes-kendőbe csavartattam a pácienst, melyben két ember forgatta. Erre altestére külön pólya került még s hogy a szivás teljes legyen, az egész csomagot gőzbe raktam. A Kneipp-féle szivótinkturába mártott matracokkal most gyorsan körülvarrattam a pácienst, fölébe hidegvizes dunyha jött. Közben az egészre, felülről, zsuzsók-teát csöpögtettem. Ebben az állapotban kilenc óráig kellett maradnia a betegnek, hogy a szivódás tökéletes legyen. Az eredmény oly várakozáson felül jó volt, hogy még engem is meglepett. Kibontva a dunyhákat és matracokat, az eceteskendőben nem találtunk semmit: a beteg teljesen felszivódott.

IV.
OPTIMISTÁK
(NÉHÁNY SZATIRA)

A KÁLYHA MINDENKIHEZ MELEG

Azelőtt tudniillik mindig fáztam. Tiz éves koromig az anyám egy kád hideg vizben tartott, attól való félelmében, hogy beszáradok neki. Később itatóspapirba csavarva odaadott apámnak, aki növénygyüjtő volt, lepréselt és beletett a herbáriumba, ilyen cédulával: »Exotikus, északi növény, közönséges néven: poéta.« A herbáriumban pókokat és piritott árnyékot ettem, paprikás penészgombóccal. Közben több verseskötetem jelent meg és egy filozófiai értekezésem az érzelmi életről.

De tudniillik a kezeim mindig össze voltak gémberedve és a szájamon mindig párafelhőt fujtam ki és az egész arcom kék volt. Akik hozzám nyultak, utána mindig kezükre leheltek. Megkérdeztem egy orvost, aki hosszasan magyarázta, hogy az ugynevezett »fázás« cimü betegségben szenvedek, mely onnan magyarázható, hogy hőfokom igen alacsonnyá hanyatlott a penész-evéstől.

Ekkor történt, hogy egyszer egyedül maradtam.

Abban az időben nagyon el voltam keseredve, mert rájöttem, hogy a ruhám nem irántam való vonzódásból és ragaszkodásból marad meg rajtam, hanem azért, mert begomboltam elől és igy nem tud lecsuszni. Ha le tudna csuszni, biztosan lecsuszna és én végleg megfagynék meztelenül. Ez a megismerés igen rossz hatással volt rám és Schopenhauer álnév alatt hosszabb értekezést irtam »A halálról és az élet semmiségéről« cimen.

Egyedülmaradásom egy szobában történt, ahol egy cserép chrisantém állt az asztalon. A szoba egyik sarka felől különös hullámok jöttek felém és a mellényem alá bujtak. Odamentem és egy barna négyszögüt láttam ott, két tüzes szemmel, amik nevettek. Bemutatkoztam, ő nem felelt, de a két tüzes nyiláson láttam, hogy Kályhának hivják. Leültem mellé és felolvastam neki »Végtelen vágy« cimü pályadijat nyert költeményem.

Egy idő mulva láttam, hogy a két tüzes nyilás elborul: egyidejüleg olyan kellemes zsibbadás fogott el, hogy egy percre szinte azt hittem, levehetném a mellényemet. Elbámultam és ránéztem a Kályhára: rájöttem, hogy ő küldi felém a felém a hullámokat, melyekről könyvekben olvastam, hogy Melegnek hivják őket. Ismeretlen, mámoros érzés fogott el és rajongva szóltam a Kályhához:

- Hát megértetted a versemet?

Ujabb és hevesebb hőhullám áradt felém és én felujjongtam a boldogságtól.

- Megértett engem és meleg hozzám, - mondtam.

És sirtam.

Másnap eljöttem Hozzá megint: ugyanazon a helyen találtam, hü volt hozzám, várt rám. De a tüzes karikák halványak voltak és én azt mondtam magamban: »Ő fázik, mert a lelkemet akarja.« És »Az én lelkem« cimü verskötetemet beledobtam a tüzes karikákba: a szemek felvillantak és vörös forróság áradt.

Átöleltem a Kályha lábait és szóltam magamban: »Most legyen csöndesség. Megtaláltam a Meleget és az én lelkem nem végzett hiábavaló munkát. Ő megállt egy helyben, várt rám és megértett. És meleg lett hozzám.«

A szemek ismét elborultak: felsirtam a kintól és benyultam a koponyámba, egy marék agyvelőt dobtam a karikák közé. A kályha sirt és kitüzesedett. Fejemet derekához szoritottam és csaknem megfujtam ezen az éjszakán. Borzalmas volt ő és végtelen. Csudálatosan és ember-

fölöttien szép volt rajta a két szem, a kockák, a kémény és a repedés az egyik oldalon. Elhatároztam, hogy a »Csoda megtörtént« cimén verskötetet adok ki, az első vers igy kezdődött: »A kéményed, ez az egész világ - repedésed, mint egy kis virág.« Madách Imre álnéven a következő költeményt adtam ki:

„Ó spórhert, ha te meg tudnál érteni,
Ha volna lelked oly rokon velem -"

Azonkivül Goethe álnéven is megjelent tőlem:

„Das ewig spórhertliche
Zieht uns heran..."

Végre »A spórhert metafizikai lényege« cimen nagy értekezést terveztem, de nem jutottam a megalkotásig.

Verskötetemet nagy siker követte. Kritikusaim kifejtették, hogy Kályha alatt a világrejtély szimbolumát értem és hogy a »virág« és »világ« rim meglepő metafizikai döbbenete egy uj és ismeretlen szenzációnak. Kétszáz év mulva szobrot kaptam.

Boldogan és dobogó szivvel siettem a Kályhához, hogy beledobjam a kritikákat. Legnagyobb megdöbbenésemre egy idősebb barátomat találtam mellette, aki átölelve tartotta a Kályhát és kicsit szuszogott.

- Mi ez? - kérdeztem.

- Mi volna? - csodálkozott barátom. - Fázik a hasam és az orvosom mondta, hogy melegitsem föl. Ez egy nagyon jó kályha, jól füt és nincs szaga. Csak te valami parfümöt, vagy mit kentél rá.

Megálltam és néztem őket.

- No és? - kérdeztem aztán.

- Mi az, hogy no és? Mindjárt felmelegszik a hasam.

- Felmelegszik a hasad? Hát tehozzád is meleg a Kályha? - kérdeztem, és visszatettem szemeimet, amik ijedtükben kiugrottak.

- A kályha mindenkihez meleg, - mondta idősebb barátom.

Felorditottam és tőrt rántva bele akartam döfni a Kályhába. De barátom kivette a kezemből, hazavitt és lefektetett. Öt napig feküdtem, azután letörtem szakállamról a jégcsapokat és megirtam életem legnagyobb müvét, mely igy hangzott: »A kályha mindenkihez meleg«.

A mü egy szemlében jelent meg és rettenetes felháborodást és derültséget keltett. Háromszáz előfizető visszaküldte a lapot, azzal a megjegyzéssel, hogy ilyen aljas disznóságot, hogy a kályha mindenkihez meleg, mégse lehet irni. A konzervativ lapok hosszu cikkeket közöltek, hogy ezek a modernek már egészen megőrültek, ők maguk se értik, amit leirnak: mert mi értelme van annak, hogy a kályha mindenkihez meleg? A koszorus akadémiai müforditó kuriózumból leforditotta németre és otthon elszavalta a gyerekeinek. De a gyerekek nem tudtak rajta nevetni és azt mondták a papájuknak, hogy ők értik, mert a kályha csakugyan mindenkihez meleg. Erre behoztak engem ide a bolondházba.

NA VÉGRE EGY EGÉSZEN KÖNNYÜ KIS FUTÓ VISZONT FOGOK KÖTNI

(Egy életmüvész naplójából)

Nov. 4.

...ja igaz, azonkivül ma a kávéházban egy szép kövér nő volt hozzám nagyon jóindulatu, na tessék, milyen szerencsém van. Olyan jó, érzéki bestia lehet, hosszu körmei vannak, amiket belesülyesztett a tenyerembe és barna szemekkel epedőn rámnézett. Na végre egy egészen könnyü kis futó viszonyt fogok kötni. Holnap. Nnna.

Dec. 9.

Ez a Berta - igy hivják - igazán érdekes egy nő: direkte egy füzetes rémregényből van kivágva, valami effajta cimmel: »A szép vámpir, vagy a női démon«. Démonikus allürjei vannak egyszóval: - vonagló ajkak, elfehérülő száj, ökölbeszorult kezek - nekem!!! Nekem jönnek a démonizmussal!!! Nagyon jó. Persze, játszom a »behálózott« férfit. Egyébiránt pedig: holnapután, csütörtökön, délután háromkor. Nnna.

Jan. 20.

...másrészt ezzel a Bertával is bosszant. Már megint nem jöhetett a férje miatt, fene egye meg, rosszul éreztem magam, hogy várni kellett, fene egye meg. De elég kedves levelet irt, kár, hogy most egy hétig nem láthatom, már egészen megszoktam a kis bestiát: szinte - szinte hiányzik. Fene egye meg. Nnna. Majd jövő héten. Ez a szoba azt hiszem alkalmas lesz, veszek esetleg egy teritőt a chaiselongue-ra, mit meg nem tesz az ember egy ilyen kedves kis futó viszonyért.

Márc. 30.

Nevetséges, hogy Berta ilyesmiért megharagudjék, hiszen nagyon jól tudhatja, hogy nem ugy értettem... Azért nem jött volna el, amit tegnap este mondtam? egész nap ezen töröm most a fejem, nem szeretném, ha ennek a kedves, könnyü viszonynak ilyen csacsiság miatt vége szakadna. Ejnye, ejnye. Egy ernyős lámpát veszek, - nna, nevetséges, majd holnap csevegek a kis csacsival, bánni kell tudni a nőkkel, azért van esze egy vidám férfinak, aki mulatni akar. Nnna. Csak egy kicsit a fejem fáj a sok lélegzéstől.

Ápr. 6.

Dolgozni kellene már valamit... olyan furcsa is vagyok, ez a levegőváltozás elbutit... Ja igaz, ezzel a Bertával valószinüleg szakitani fogok, nagyon sok baj van, drága Bertuskám, egy ilyen magamfajta könnyed viveur és nőcsábász végre is nem kukoricázhatik annyit, hogy igy meg ugy, szeretsz, nem szeretsz - meg háromórás magyarázgatások, igazán, de igazán szeretlek, - de nem igy, hanem ugy - és csak azzal a feltétellel - nnna, kedves Berta, magának nagyon szép szeme van, de meg kell tanulnia, drágám, hogy én határozott természet vagyok s azt mondom: vagy, vagy - és nincsenek sirások és bőgések, mert azok rám nem hatnak, hanem tessék biztosan tudni, akar, vagy nem akar. Nnna.

Jun. 11.

Furcsa. Hát nem akar, jól van, nagyszerü... de hát mért mondja akkor, hogy tulajdonképen akar, csak tulajdonképen mégse akar. Ezt nem egészen értem, futó dolog ugyan, tudom, de mégse egészen értem és részint a mellem is nagyon fáj már, de hát ezt mégis csak meg kellene valahogyan érteni. Ő ugyan azt mondja, hogy ha érteném, akkor akarna, de részint a nőkkel is bánni kell tudni, részint pedig, ha már igy benne vagyok... Kicsit fáradt vagyok, fene egye meg, egész éjjel sétáltam a Dunaparton, fene egye meg, tudniillik egyre azon töröm a fejem, hogy hiszen éleseszü ember vagyok... nnna, fene egye meg.

Jun. 30.

Ezt még végigjátszom, fene egye most már: mégis csak megugratom ezt a Bertát, bár hiszen muló jellegü az ilyesmi, nem volna érdemes. Most direkte kiváncsi vagyok, az öngyilkos-jelöltet adom neki elő, ez már csak hatni fog egy ilyen ostoba, neuraszténiás, hiszteriás nőre. Nem azért, de most már direkt a fejembe vettem, hogy nagyon megugratom és magamba-habaritom szegénykét, de ugy kell neki. Mert igazán, szinte azt mondhatnám, oktalanul nyujtja a dolgot. Hiszen nem boszankodom, csak lehet, hogy ideges vagyok. Mit ért az alatt, hogy: »szeretném magát, ha nem szeretném.« Én nagyon ideges vagyok, mit csináljak ezzel? Na, holnap véget vetek ennek a dolognak, mondok: vagy-vagy. Direkt elmegyek este.

Jul. 1.

Vagy inkább nem megyek el.

Jul. 8.

Nevetséges, és nagyon jól tudom, mit jelent mindez, hiszen én is olvastam Strindberget, és Schopenhauert és Weiningert, ez egy nimfomániákus eset, pont, nagyon érdekes eset, ha az ember ilyen hidegen és kivülről tudja nézni. Tudniillik csak az a kellemetlen, hogy én neki meg akarom magyarázni, hogy én nem magyarázhatom meg, hogy mit értek az alatt, amit magyaráztam, mert ő csak egy nő, én egy logikus férfi vagyok - de nincs alkalmam elmagyarázni és azért fájnak a zsigereim.

Jul. 30.

Inkább nem magyarázom meg, mutatni kell, hogy nem olyan fontos nekem, hiszen futó jellegü.

Szept. 5.

Ugyan, nevetséges. Szórakozni fogok. Mással foglalkozom, majd akkor rájön, mit jelentettem neki és eljön... Bá-bánni ke-kell tu-tudni a nő... nő... nöhőkk... kel. Fene egye meg, nem fog a toll. De fáj az agyvelőm.

Okt. 26.

Folyton verem az agyvelőmet itt egy falba, van egy nagyon jó fal, de ez nem nagyon használ. Csak ezt a futó viszonyt akarom még... Most már a fejembe vettem, hogy mégis odajön, nem ide... és én nagyon ravaszul fogom ezt csinálni... hanem nagyon lüktet az agyvelőm a mellemben.

Okt. 27.

Nagyszerü, milyen érdekes három éjjel volt ez, figyelem magam direkt... na, ma csak eljön, most már biztos. Hát tegnap meg tegnapelőtt tudniillik biztosan azért nem jöhetett, mert, a mint irta multkor, épen azzal, hogy eljön, mutatja, mennyire nem akar eljönni. Furcsa játékot csinálok most mindig a tüdővel; szemen, meg orron keresztül sipolok és a szememen keresztül izé... hihi, pfuj. Már annyira gyakorlott vagyok, hihihi órákon keresztül tudom csinálni egyfolytába. Ma el fog jönni, ha nem jönne mégse, arra is kieszeltem valami nagyszerüt: ebből a vasbögréből három vasburborékot szippantok, fölszippantom a fejembe: halántékához a vasbögrét és bumm, attól eláll a sipolás, szóval egész bátran jöhet aztán: nincs sipolás, nincs baj. Jó, ha az ember ilyen eszes és hideg viveur.

Okt. 29.

Nagyszerü ezzel a vasbögrével, roppant szeretem a vasbögrét. Mama kérem, tessék nekem vasbögréből önteni kávét, vashabbal. Vörös vashab, az nagyon jó. Bumm-bumm-játékot is akarok játszani: - nem rossz, én csak tudom, hogy kell megfőzni egy hiszterikát. Hiszterika-játék, az meg igy megy: az ember száját bekeni mészszel egészen fehérre és vonaglik a szájjal és szemekkel kifordul. Vagyis én csak azt akartam tulajdonképpen bebizonyitani, hogy hazudik, ezért volt minden. Még nem iszom, előbb bebizonyitom, hogy hazudik. Kérek vasbögrét.

Okt. 32.

Persze, a hazugság belement a mellbe, ez ellen most vasport kell szedni, vasbögréből. A magyarázat is mellre ment, tudniillik azt mégis meg kell magyarázni, hogy az hazugság, hogy egy nő megcsalja az embert, csakhogy mutassa, hogy mennyire szereti és hogy épen azért szereti, mert nem akar és hogy abban a percben egyszerre megdermedhet az embernek minden érzése és hogy akkor tudná szeretni az embert, ha biztos volna benne, hogy az ember, nem azért szereti, mert ő szeretné, hogy szeresse szerettetni magát. Tudniillik itt egy logikai tévedés van és ezt ugy kell helyesen megmagyarázni egy nőnek, hogy az ember folyton igy csináljon: o-á!!... o-á!!... o-á!. bögréből.

Okt. 49.

Ilyen lakásdrágaságban persze ekkora szük szobát kap az ember, ha kiitta a vasburborékot. Még jó, hogy nem akarok nagyon mozgolódni, részint kifolyt az agyvelőm és félek, hogy lecsurog a szalonkabátra, ha mozgok. Valami tisztának azért nem mondhatnám ezt a szobát, folyton kukacok mászkálnak az orromon, disznóság, hogy igy kapja az ember. Na, most csak eljön ez a Berta, azt hiszem, most egészen hidegen és hüvösen meg tudnám értetni vele, hogy végre is ez egy futó viszony volt alapjában részemről és mért is sülyesztette a körmét a tenyerembe, azon kivül még egy aforizmát csináltam, aszongya: »vannak nők, akikért meg kell halni egy életmüvésznek, hogy az ember megkapja őket!« Ezt még szeretném elmondani Bertának.

Okt. 982.

Hát persze. Ma végre rájöttem, mit értett az alatt az a Berta, hogy belesülyesztette a körmét a tenyerembe. Itt szembe lakik elseje óta egy ur, az meséli, hogy neki is belesülyesztette és nem értett alatta semmit. Persze, hiszen ez a Berta nem szeretett engem, most már értem. Ilyen ravasz egy ember vagyok, örömömben akkorát vigyorogtam, hogy lepattant az a vékony husréteg is, ami még a fejemen volt. Most ezentul mindig vigyorogni fogok örömömbe, hogy végre mégis értem ezt a Bertát. Meee...!

A SZERELEM AZ ÉLET ILLATOS VIRÁGA, MELY MINT EGY KIFESLETT BIMBÓ

máj. 1.

Azt hiszem, az én szomoru és reménytelen életembe ragyogó sugár szökött be. Ma egy nővel ismerkedtem meg - mély, rejtelmes szemek, csodálatos száj, valami valószerütlen termet. Azt hiszem, szerelmes vagyok.

máj. 5.

Sokat sétálok most kint a ligetben, ülök a fübe, virágot szedek és szivom az illatokat. Egy különös és meglepő dolgot gondoltam, azt gondoltam, hogy a nő, az egy olyan, mint egy virág. Hogy van az, hogy ezt önök még nem vették észre? A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy kifeslett bimbó.

jun. 1.

Beszéltem vele. Szeret, szeret! Mámoros vagyok és őrült: ő olyan, mint egy virág - a kezét csókoltam meg és a kezének olyan szaga volt, esküszöm, olyan szaga volt, mint egy gyöngy-virágnak. Egy harmatos, illatos gyöngyvirágot szeretek.

jun. 30.

Én szeretem őt, illatos, mámoros szerelemmel: az ég oly kék, a madarak csicseregnek: ó, gyönyörü az élet. És ő is szeret, szeret, szeret! Ó, szerelem! ó, virágok!

jul. 4.

Megcsókoltam. A száját csókoltam meg: azt hittem, elmulok és meghalok és gyönyörbe fulok azonnal: olyan érzésem volt, mintha egy virágot törnék szét - ő olyan illatos és rettenetes. Nem is értem, durva és földies kezeimmel, hogy merek hozzányulni ehhez a tulfinomult lélekhez. Ez tegnap történt, ma ismét láttam őt, egy idősebb tisztes férfival ment, mint később hallottam tőle, idősebb barátja, kit sokra becsül. Én is becsülöm a derék, komoly férfiut. Az élet csodálatosan szép.

jul. 29.

Az ő közelsége mindent átszellemültté és virágszerüvé tesz. Még engem is, a boldog és mámoros embert, kit ez a harmatos jelenség szeret, szeret, szeret. Ma észrevettem, hogy mellemen valóságos kis bimbók pattannak ki: olyanok, mint egy gyöngyvirágnak vagy egy rózsának a bimbója.

aug. 1.

A homlokomon is pattannak bimbók.

aug. 11.

Ma egy kicsit szédültem: a bimbók mindig nagyobbak lesznek.

aug. 23.

Nem tudok jól irni, reszketnek a kezeim.

szept. 8.

Olyan szép szines mostanában a testem: a lábam egészen kék, a mellem tele van piros és fekete foltokkal, a fejem artisztikusan alakult, tudniillik mert már az épitőművészetben sem szeretik a szimetriát.

szept. 11.

De furcsa volt, ma egészen megpuhult a balkezem.

szept. 30.

De furcsa, ma megrepedt a jobblábam.

okt. 6.

Jaj, de furcsa, ma leesett a balkezem, ami multkor olyan puha lett.

okt. 31.

Ejnye, csak nem vagyok én beteg?

nov. 7.

Ma temettek el. Nagyon szép, testhezálló koporsót kaptam. Kicsit nehezen lehetett betenni engemet, mivel több darabban voltam, a fejem például folyékony állapotban volt. A temetésemre nem jött el, bizonyosan nem birta volna ki gyönge teste a nagy fájdalmat.

nov. 19.

Egy nagyon kedves kis kukac van itten, ma megsimogatta a fülemet és csiklandozott. Meg akartam fogni, de ellökött, azt mondta, nincs jó szagom. Milyen kacérak ezek a kukacok.

dec. 4.

A kukacnak egészen olyan arca van. A kukac oly szép. De nem akar beszélni velem. Azt mondja, használjak valamit, mert igy még neki is rosszszagu vagyok.

dec. 24.

Ma a nő kint járt a temetőben. El is ment a helyem mellett azzal az idősebb urral. Annak is olyan már a feje. Kértem tőle egy kis gyöngyvirág-parfümöt, hogy tessem a kukacnak, de ugylátszik, nem hallotta.

BUXBAUMNÉ, A FA

I.

De nem halt bele: a golyót kiszedték a hasából, a spárgát szépen lecsavarták a nyakáról, mint egy spulniról, a villamos két centiméternyire megállt és az utánaugró mentő még a levegőben kapta el, mint egy lapdát. Az intézetben nagyon szépen viselte magát: nem csinált grimaszokat a rácsnál, nem erőszakoskodott a zuhany alatt és csak egyszer makacskodott az orvossal, hogy adjon neki vattát, mert a tüdeje hozzádörgölődik a bordájához és az neki fáj. Smirglit is kért, de erről nem mondta meg, hogy mire kell.

II.

A fát három hét mulva látta meg reggeli séta közben. Eleinte nem törődött vele, negligálta, ajkát biggyesztette, nem ment oda, elfordult. Aztán egyszer véletlenül rálépett a fa egyik gyökerére.

- Pardon, - mondta hidegen. - Nem vettem észre.

III.

Később megállt előtte, hátán keresztbefonta kezeit és oldalról kicsit gunyosan méregette.

- Szép fa, - mondta az orvos, aki figyelte.

- Igen, - mondta szárazon, - szép, molett fa. Nagyon kedves. Tetszik önnek?

És ravaszul nevetett az orvosra.

IV.

Csakugyan szép fa, mondta másnap.

Most már sokat volt lent. Járkált a kertben, visszanézett. Az orvosra komoran tekintett, egyszer hirtelen megkapta az egyik ágát a fának, magához huzta és megcsókolta a végét. A fa szemérmesen és kacéran visszarántotta az ágát.

V.

Nehány napig nehezen aludt, reggel sápadt és zavaros volt, szemei karikásak. Néha éjjel leszökött a kertbe. Reggel fátyolos szemekkel nézte a fát és titokzatosan mosolygott.

- Ó - mondta kötekedve, - ezek bukjel-gyökerek.

És mikor nem néztek oda, libegve szoritotta magához a fát.

VI.

- Hamar lesz ősz az idén, - mondta az orvos. - Máris hullanak a levelei.

Szurósan nézett az orvosra.

- Igen, - mondta nyomatékkal - nagyon hamar hullanak. És nézze csak, - a gyanta... nem jön a gyanta. Nagyon sajátságos... És az évgyürük a szeme alatt...

Néha hirtelen, s gyülölettel nézett a kert sarkára, ahol egy másik, lotyakos fa állott. Megsértődve fordult el tőle.

- Az is almafa, - mondta az orvos.

- Tudom, - felelt röviden. - Szegény öreg. Bánom is én. Mért nem vigyáz. Az ember vigyázzon a feleségére.

És hencegve, kötekedve és fütyörészve sétált el a másik fa előtt, rá se nézett, rálépett a gyökerére.

VII.

- Azt hiszem, - mondta az orvos, - nemsokára lesz már rajta gyümölcs.

- Igen, - mondta fölénnyel. - No és mit gondol?

- Hogy-hogy mit gondolok?

- Mit gondol, fog hozzám hasonlitani?

- Azt almafa gyümölcse az almához hasonlit, - mondta oktatólag az orvos. - Ez almafa. Olyan, mint az a másik, a sarokban. Az is almafa.

Hangosan, gunyosan nevetett.

- Azt hiszi? Azért, mert az ott almafa, ennek is olyan lesz a gyümölcse, mint az alma. Na jó, majd meglátjuk.

VIII.

- Majd meglátjuk, kihez fog hasonlitani, doktor ur.

Ősz volt és reggel homályos és nyirkos volt a kert.

- Készittessen bölcsőt, doktor ur, - mondta. - Azt hiszem, szükség lesz rá.

- Igen, - mondta az orvos és áttelefonált a D-osztályba, van-e ott hely, át kell majd szállittatnia valakit innen a C-osztályból.

IX.

Egy reggel hatkor ébredt az orvos és ásitva eszébe jutott, hogy az almafán valószinüleg lesz már ehető gyümölcs, lemegy és megnézi.

Azonnal meglátta. A levelek közt lógott, kicsit összement, de már zöld volt. Csakugyan az ő betegéhez hasonlitott.

Az orvos megcsóválta fejét és levágta. Aztán telefonált, hogy hozzanak bölcsőt, deszkából.

A TANULSÁG

I.

Hetvennyolc esztendős koromban rájöttem, hogy a feleségem ötvennégy év óta csal engem egy fiatalemberrel. Elmentem a Margit-hidra és egy szép fejest ugrottam, amivel megnyertem a B. T. C. müugró bajnokságát. Azonkivül rikordot csináltam buváruszásban, két és fél napig maradtam a viz alatt, verve Kankovszkyt, aki csak két perc, husz másodpercig birta ki az atlétikai versenyen.

II.

Szent Péter a vetitő-készülék előtt ült és az életem filmjét csavarta föl a korongra. Mikor odajöttem, éppen annál a jelenetnél tartott, amint ugrom bele a Dunába. A különböző szentekből és angyalokból álló közönség jót röhögött, hogy olyan furcsán kalimpázok. Dühös lettem és megrántottam az öregnek a karját. Erre elszakadt a film.

- Marha! - kiabált Péter, - most hogy szedem le a korongról? Le kell forgatni az egészet, hátulról visszafelé. Ez jól fog kinézni! Menjen vissza, ahonnan jött!

És ezzel elkezdte forgatni az életem filmjét, hátulról visszafelé.

III.

A következő percben lábbal fölfelé kibuktam a Dunából és felugrottam a Margit-hidra. Arccal Buda felé, szépen hazamentem Pestre, háttal fölmentem a harmadik emeletre, bezártam az ajtót, mire az kinyilt, végig hátráltam az előszobán és visszaültem a diványra.

IV.

Egy percre távoztam, mire hátul valami puha dolog jött felém. Visszahátráltam a szobába és emészteni kezdtem. Csakhamar készen volt az ebéd, az inasom hátrafelé behozta a piszkos tányérokat, én visszaültem a székre és a gyomromból a már elkészült jóféle turóstésztát villával és késsel szépen beleraktam a tányérba. Összeragasztottam a husszeleteket, ami nagyon jó volt. Miután a levest is kikanalaztam a szájamból, felálltam és megnéztem az órámat. Félegy volt, tizenkettőre a hivatalba kellett lennem, gyorsan kihátráltam a szobából. A szájamba dugott cigarettavég mindig nagyobb lett, végre rágyujtottam és beletettem a zsebembe.

V.

Tiz év mulva feketedni kezdett a hajam és a fogaim lassan belehullltak a szájamba. A nyugdijamat megvonták tőlem, kezdődött a munka és én megint odaültem a hivatalba, róhattam a betüket, mig az utolsó sortól az elsőig el nem készültem. Főnökeim nagy jóindulattal voltak irántam, de aztán már nem ismertek olyan jól és huszonöt évi becsületes munka után fölvettek háromszáz forint fizetéssel, teljes lakdijjal. Itt álltam tehát, hátrafelé, a legnagyobb nyomorban, hivatal nélkül, feleségemmel együtt, aki egyre szebb lett és egyre jobban szeretett.

VI.

Ekkor azonban már huszonötéves voltam, visszaszöktettem feleségem az apjához és beleszerettem. Egy bünös, lobogó éjszakán háromszor egymáselőtt karjaimba omlott, enyém lett, mire én egyre félénkebb lettem, megfogtam a kezét, de ő visszahuzta, végre megismerkedtünk és én bemutatkoztam. Azontul nem láttam többé.

VII.

Megkaptam a doktori oklevelem és kezdetét vette a kedves, vidám diákélet. Fiatal voltam és boldog, szerettem tanulni s igy mindig kevesebbet tudtam. Fiatalságommal azonban kissé odaéltem (első életemben ugyanis visszaéltem vele) s igy csakhamar minden erőmet visszanyertem. Tizennyolcéves voltam, mikor leérettségiztem, bajuszom szépen visszafejlődött, belenőttem ruháimba és szorgalmasan felejtettem. Tizenegyéves koromban egyszer kigyógyultam a kolerából, mely csaknem végzetessé válhatott volna, de csakhamar elkövetkezett a fertőzés és én tul voltam a veszélyen. Ettől kezdve csöndesen folyt életem, selypiteni kezdtem, majd elfelejtettem beszélni s mikor már elég kicsi voltam, négykézláb másztam vissza a bölcsőbe, hogy szoptatós dajkámat ellássam tejjel. Hogy ezután mi történt, nem tudom, csak egy sötét helyiségre emlékszem még, ahova engem valaki erőszakkal betuszkolt.

VIII.

Szent Péter, amint visszakerültem elébe, éppen készen volt a koronggal és mosolyogva emelte föl szentséges kezeit.

- Te, aki kétszer éltél, - mondotta nékem, hogy bölcs példázattal oktatná az összevegyült szenteket, - te, aki kétszer éltél s minden dolgokat megforditva, mélyébe láttál az élet teljességének; - mondjad el tehát minékünk: micsodás tanulságot meritettél azon uton, melyen közönséges halandónak csak egyszer adhatott áthaladni s amelyet te kétszer esmértél meg az Ur végtelen kegyelméből.

Orromra tettem mutatóujjamat s rövid megfontolás után igy válaszoltam Szent Péternek:

- Az összes tanulság, amit tettem, egy megfigyelésre szoritkozik, szent atyám.

- S mi ez?

- Hogy Hangay Sándor verseinek hátulról visszafelé olvasva éppen ugy nincs értelme, mint előlről hátrafelé.

MÁJUS

- Pardon. Uraságod most érkezett?

- Most. Brrr.

- Kicsit hideg eleinte, mi? Hja, az ember hozzászokik. A fejére is raktak jeget?

- Raktak. Brrr.

- Persze, persze. Az nagyon jó. És persze egészen betolták, mi? Hányas szám uraságod?

- Hányas szám?

- Hát nem nézte meg, hiszen a lábára kötöztek egy cédulát a számmal és a névvel, ha van. Nekem csak számom van, nevem nincs. Még nem agnoszkáltak. Nem szük magának az a cella?

- Nem.

- Nekem igen, mert fel vagyok puffadva. Négy nap mulva halásztak csak ki. Nem baj, csak a szemem zseniroz, belefolyt a szájamba. Magának még van szeme?

- Az egyik. A másikat kivitte a golyó. Ott ment ki.

- Revolverrel tetszett...?

- Pisztolylyal.

- Az jó. Eleinte én is ugy akartam, de aztán nem tudtam pénzt kapni rá. Nekem soká tartott, de tetszik tudni, a biztos, az biztos.

- Honnan tetszett...?

- A vasuti hidról. Tetszik tudni, négy nap mulva tudtam csak följönni. Utálatos lesz az embernek a tüdeje. Pardon, zöldül már a maga hasa?

- Még nem. Hát zöld lesz?

- Ojjé, látná az enyémet. Szép, világoszöld, egész a köldökömig. Ugy örülök, nemsokára zöld leszek. Csak a hájam szép kék. Most már rendesen megy minden a boncolásig, csak már tul lennék rajta. Szrr. Szrr.

- Mit csinál?

- Semmi, a viz szörcsög bennem; na tessék, most a másik szemem is kifolyt. Sajnálom. Másképp egészen szabályszerü vagyok, mondta a doktor ur. Igaz is, mondja csak: szőke volt?

- Nem, barna. És az öné?

- Az enyim is.

- Hogy hivták?

- Pötty Pepinek hivták.

- Ugy. Uuugy. Hát hiszen akkor maga a Freinreisz Zoltán.

- Na hát?

- És én szamár, azt hittem, magához megy feleségül.

- Hát, maga a Nebbich Lajos? Én azt hittem, a magáé lesz. Hát akkor kellett nekem beugrani a Vasutitól?

- És kellett nekem kiadni a pénzt arra a pisztolyra? Őrület.

- Hiszen akkor hozzám jött volna? Ha én ezt tudom, hogy nem magához akar menni, és hogy maga beugrik a vasutiról... De nekem azt mondta, máshoz megy és én tudtam, hogy az csak maga lehet...

- És ha én tudom, hogy maga pisztolyokat vásárol és hogy nem akar magához menn... De nekem azt mondta máshoz megy és én tudtam, hogy az maga...

- És ezért oszlunk mi itt ketten? Hát kihez ment akkor a Pötty Pepi?

(Egy ur a harmadik cellából):

- Hozzám.

EGYÜGYÜ MESE

És kérem, a poéta egyszer
Egy lányba szeretett beléje;
Mivel szerinte a leánynak
Vulkán-tűz égett a szemébe.

Mivel szerinte a szemébe
Május forró viharja égett: -
S fehér szoknyácskák suttogása
Töltötte bé a messzeséget.

És nézte, messziről sokáig -
Bolyongva eltünő nyomába:
De szólni nem mert a leányhoz,
És szólni nem tudott, hiába.

Mert a leány előkelő volt,
Mig a poéta senki, semmi:
»Tehát« - gondolta a poéta,
»Tehát gazdaggá kéne lenni«.

A gazdagsághoz persze pénz kell,
A pénzt, azt ingyen osztogatják: -
Kár, hogy kinek van már, csak annak:
Ezt másképp ugy hivják: kamatláb.

Kinek még nincs, próbál szerezni,
Ezt ugy hivják, hogy: pálya, pálya.
És abból áll, hogy minden ember
Amit csinálhat, azt csinálja.

A poéta is hazament hát,
Kötetnyi verset irt meg ottan:
A szerkesztőnek küldte őket
És aztán éhenhalt nyugodtan.

Később a versek is kijöttek:
És lett belőle szörnyü lárma,
»Impresszionizmus«-t emlegettek,
»Uj iskolá«-ról szólt a fáma.

Továbbá jött egy ifju stréber,
Ki abszolvált poétikából:
Ez könyvet irt felőle gyorsan,
Amelyben mindenről »beszámol«.

A könyvben az volt, hogy a versek
Egészen ujak: »felfogás«-ban,
De tűz, erő van bennök annyi,
Amennyit nem találni másban.

Továbbá ő rájött arra,
Hogy panteista volt a költő: -
Az nagy dolog, a panteizmus,
Csudálja három emberöltő.

Végül tehát kimondja bátran,
»Uj korszak«-kal állunk erre szembe:
- És mindenfélét még: a többi
Valóban nem jut már eszembe.

A könyv nagyon szép volt: a tisztes
Professzorok mind hasraestek:
Az Akadémia találta
A pályadijra érdemesnek.

Ezért oszt' tanszéket kapott az
Ifju az univerzitáson:
Ott tizezer forint a gázsi,
Lakbér külön van, kérem ásson.

Mikor már rendbejött egészen
És minden dolgok megfeleltek:
Megtudta lakcimét a lánynak,
Kit a poéta énekelt meg.

A leány elég jó szinben volt még,
A versekkel meg egybevágott:
Kis képzelettel bárki még ugy
Foghatta föl, mint egy virágot.

Házasságuk elég boldog volt:
Aminthogy meg is érdemelték.
- Két gyermek származott belőle,
Ezeket szépen fölnevelték.

Az egyik mérnök a vasutnál: -
Már főnök is lehetne félig: -
- A másik az irodalomban
Árul el hajlamot, beszélik.

Egy ujság némi átirással
Már két verset közölt le tőle,
Az apja tanittatni fogja,
Talán valami lesz belőle.